

การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

โดย
นายสุธาวิ กลิ่นอุบล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนศึกษา แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2562

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนศึกษา แผนก ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต

ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2562

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE STUDY OF PARTICIPATION OF COMMUNITY CONTRIBUTED TO THE
SUCCESS OF COMMUNITY DEVELOPMENT GUIDED BY THE PHILOSOPHY OF
SUFFICIENCY ECONOMY AT BANHUAKHAOJEEN, TAMBON HOYYANGTONE,
PAKTOR DISTRICT, RATCHBURI PROVINCE

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Education (DEVELOPMENT EDUCATION)
Department of Education Foundations
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2019
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนา
ชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาเงิน
ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

โดย สุธาวิ กลิ่นอุบล

สาขาวิชา พัฒนศึกษา แผนก ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโท

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.จุไรรัตน์ นันทานิช)

พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.คณิต เขียววิชัย)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศ ไพวิทยศิริธรรม)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(อาจารย์ ดร.ทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(อาจารย์ ดร.นภาเดช บุญเชิดชู)

58260307 : พัฒนศึกษา แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทบัณฑิต

คำสำคัญ : การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี

นาย สุธาวิ กลั่นอุบล: การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยยศ ไชยศิริธรรม

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสิ่งแวดล้อม 3) ศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี วิธีการวิจัยเป็นแบบผสมผสานวิธี ด้วยการเก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนจำนวน 108 ครัวเรือน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 9 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับดังนี้ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และด้านที่ต่ำสุดคือการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสภาพแวดล้อม พบว่า ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพในชุมชนและการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนต่างกัน มีส่วนร่วมต่อความสำเร็จ ในการพัฒนาชุมชน ไม่แตกต่างกัน ขณะที่ประชาชนที่มีอายุ อาชีพ ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน ต่างกัน มีส่วนร่วมต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบ้านหัวเขาจีน พบว่า ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ผู้นำชุมชนร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ และคนในชุมชนร่วมกันแก้ไขปัญหาที่ ได้เป็นอย่างดี ชุมชนมีการรวมกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนจนเกิดเป็นเครือข่าย มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรมและเป็นแบบอย่างในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

58260307 : Major (DEVELOPMENT EDUCATION)

Keyword : THE STUDY OF PARTICIPATION OF COMMUNITY CONTRIBUTED TO THE SUCCESS OF COMMUNITY DEVELOPMENT GUIDED BY THE PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY AT BANHUAKHAOJEEN, TAMBON HOYYANGTONE, PAKTOR DISTRICT, RATCHBURI PROVINCE

MR. SOOTAWEE KLINUBON : THE STUDY OF PARTICIPATION OF COMMUNITY CONTRIBUTED TO THE SUCCESS OF COMMUNITY DEVELOPMENT GUIDED BY THE PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY AT BANHUAKHAOJEEN, TAMBON HOYYANGTONE, PAKTOR DISTRICT, RATCHBURI PROVINCE THESIS ADVISOR : ASSOCIATE PROFESSOR CHAIYOS PAIWITHAYASIRITHAM, Ed.D.

The purposes of the research were 1) To study the participation of community contributed to the success of community development guided by the philosophy of sufficiency economy, 2) To compare the participation of community contributed to the success of community development guided by the philosophy of sufficiency economy classified by factors of personals and environment. 3) To study the problems, obstacles and suggestions about the participation of community contributed to the success of community development guided by the philosophy of sufficiency economy at Banhuakhaojeen, Tambon Hoyyangtone, Paktor District, Ratchburi Province. The research method is a combination of collecting both quantitative and qualitative data from a sample of 108 household by using simple sampling. The research instruments are questionnaires and in-depth interview formers about the participation of community contributed to the success of community development guided by the philosophy of sufficiency economy. There are 9 specified people to provide main data. The statistics used for analysis the data were frequency distribution, frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, T-test, and content analysis.

The results of this research were as follow:

1. In all appears the levels of participation of community contributed to the success of community development guided by the philosophy of sufficiency economy at Banhuakhaojeen, Tambon Hoyyangtone, Paktor District, Ratchburi Province, were high. The order of ranking from the highest level to the lowest: the participation in decision making was at the first ranks followed by participation in receiving benefits, and the participation in evaluation participation in work.

2. The comparison results of the participation of community contributed to the success of community development guided by the philosophy of sufficiency economy classified by factors of personals and environment. Show that people different of sex, education background, income, status, and their participation in various community groups could all bring about the success to the community. Whereas people with different ages, occupations, duration of staying have a different part in the success of the community with statistically significant of the level of .05

3. The problems, obstacles and suggestions about the participation of community contributed to the success of community development guided by the philosophy of sufficiency economy at Banhuakhaojeen show that the community leaders in accordance with other sections and resident can help solving such problems very well. The resident groups have united for various kinds of activities. The learning center was formed as a concrete model in developing their guided by the philosophy of sufficiency economy.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี เพราะความเมตตาและความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยยศไพฑิทยศิริธรรม และอาจารย์ ดร.ทิพย์วรรณ สุขใจรุ่งวัฒนา ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่คอยให้ความช่วยเหลือ คำแนะนำ ให้คำปรึกษาแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้วิจัย ตลอดระยะเวลา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของท่านเป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.คณิต เขียววิชัย ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และอาจารย์ ดร.นภาพุฒ บัญเชิดชู ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา คำแนะนำ และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย จนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีความสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา รองศาสตราจารย์ ดร.นพพร จันทรนาชู และอาจารย์ ดร.พิทักษ์ สุพรรณโณภาพ ที่ได้กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือในการวิจัย สำหรับการเก็บข้อมูลทำให้การทำวิทยานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้และศาสตร์ต่าง ๆ อันมีค่ายิ่ง ตลอดจนเจ้าของหนังสือ ตำรา วารสาร เอกสารและงานวิจัยทุกเล่ม ที่เป็นแสงสว่างส่องนำทางให้สืบค้นข้อมูลจนประสบความสำเร็จ

ขอกราบขอบพระคุณผู้นำชุมชนและพี่น้องไทยทรงดำหมู่บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการเก็บข้อมูลการวิจัย ส่งผลให้ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ พี่ ๆ และน้อง ๆ ทุกคนที่คอยให้กำลังใจ ให้คำปรึกษา คำแนะนำต่าง ๆ จนทำให้วิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงด้วยดี

สำหรับบุคคลที่สำคัญยิ่งและจะขาดเสียมิได้ ผู้วิจัยขอขอบคุณครอบครัวที่คอยเป็นกำลังใจสำคัญมา โดยตลอดระยะเวลาที่กำลังศึกษา คุณค่าและประโยชน์ที่เกิดจากงานวิจัยเล่มนี้ ขอมอบเป็นกตัญญูทวดแต่คุณแม่สำราญ บุญน้อย มารดาผู้เป็นที่รักยิ่งและผู้มีอุปการะคุณทุกท่าน

สุธาวี กลิ่นอุบล

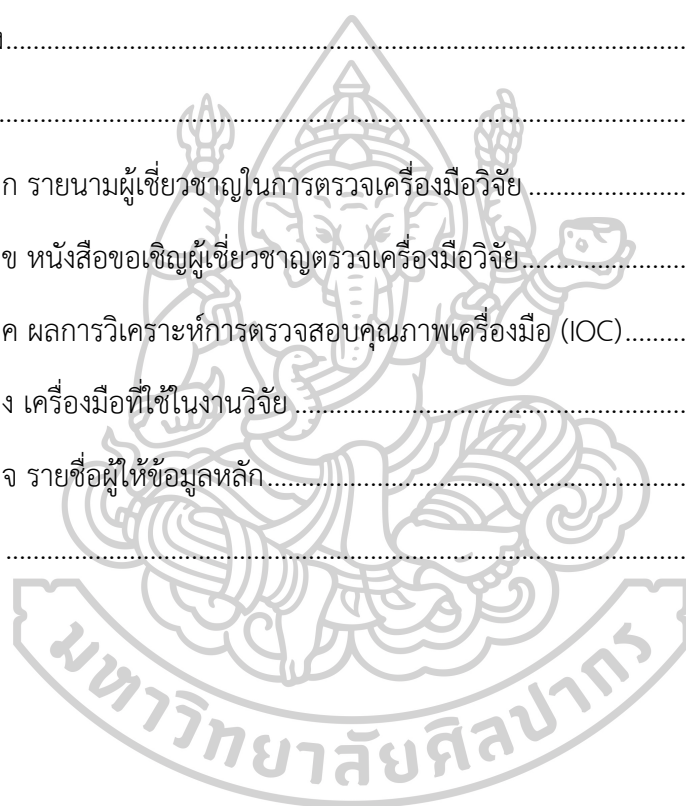
สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	๗
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	6
สมมติฐานการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
ประโยชน์ที่จะได้รับ.....	9
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	10
1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	10
1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม.....	10
1.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วม.....	12
1.3 ลักษณะของการมีส่วนร่วม.....	14
1.4 การมีส่วนร่วมของชุมชน.....	18
1.5 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	19

1.6 รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	20
1.7 การวัดระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	21
1.8 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	24
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน.....	25
2.1 ความหมายของการพัฒนาชุมชน.....	28
2.2 หลักการและวิธีการพัฒนาชุมชน.....	29
2.3 แนวคิดการพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.....	34
3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง.....	35
3.1 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ.....	35
3.2 โครงสร้างและเนื้อหาของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.....	37
3.3 การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ.....	38
4. บริบทชุมชนบ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโพน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี.....	40
4.1 ข้อมูลทั่วไป.....	40
4.2 สภาพทางภูมิศาสตร์.....	41
4.3 สภาพทางเศรษฐกิจ.....	42
4.4 คำขวัญของชุมชน.....	42
4.5 ประชากร.....	42
4.6 กลุ่ม/องค์กรในชุมชน.....	42
4.7 ศูนย์การเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง.....	43
4.8 กิจกรรมที่ชุมชนร่วมกันดำเนินการในด้านการป้องกัน ปราบปรามยาเสพติดและอบายมุข	43
4.9 ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทยทรงดำ.....	43
4.10 การติดต่อกับองค์กรภายนอก.....	43
4.11 เครือข่ายทางสังคม.....	44

4.12	รางวัลการพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน	44
5.	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	44
5.1	งานวิจัยภายในประเทศ	44
5.2	งานวิจัยต่างประเทศ	49
6.	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	51
บทที่ 3	วิธีดำเนินการวิจัย.....	52
	ขั้นตอนการวิจัย	52
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	53
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	54
	การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ	55
	การเก็บรวบรวมข้อมูล	59
	การวิเคราะห์ข้อมูล	60
บทที่ 4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	62
1.	การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ.....	63
2.	การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ.....	79
	ผลการสัมภาษณ์	83
1.	ความเป็นมาของการดำเนินงานเพื่อพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็นเป็นสุข.....	83
2.	การส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ประชาชนในชุมชน.....	83
3.	วิธีการที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จตาม แนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	84
4.	ปัจจัยที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจ พอเพียง.....	86
5.	แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ที่จะทำให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน	87

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะในการวิจัย.....	88
สรุปผลการวิจัย.....	88
อภิปรายผล.....	93
ข้อเสนอแนะในการวิจัย.....	97
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	97
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	98
รายการอ้างอิง.....	99
ภาคผนวก.....	104
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญในการตรวจเครื่องมือวิจัย.....	105
ภาคผนวก ข หนังสือขอเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย.....	107
ภาคผนวก ค ผลการวิเคราะห์การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ (IOC).....	111
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย.....	116
ภาคผนวก จ รายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	125
ประวัติผู้เขียน.....	127

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน	22
ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยสภาพแวดล้อม	63
ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในภาพรวม	65
ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	66
ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	67
ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์.....	69
ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล.....	70
ตารางที่ 8 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนา ชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระหว่างเพศชายและหญิง ..	72
ตารางที่ 9 ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตาม แนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามกลุ่มอายุ.....	73
ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวสำหรับระดับการมีส่วนร่วมของ ชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงตามกลุ่มอายุ.....	73
ตารางที่ 11 ผลการเปรียบเทียบเชิงซ้อนของระดับการมีส่วนร่วมต่อความสำเร็จ ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตามกลุ่มอายุด้วยวิธีการของดันเนตต์.....	73

ตารางที่ 12	ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตามระดับการศึกษา	74
ตารางที่ 13	ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามกลุ่มอาชีพ.....	75
ตารางที่ 14	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวสำหรับระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน ต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามกลุ่มอาชีพ.....	75
ตารางที่ 15	ผลการเปรียบเทียบเชิงซ้อนของระดับการมีส่วนร่วมต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามกลุ่มอาชีพด้วยวิธีการของดันเนตต์.....	76
ตารางที่ 16	ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตามรายได้ (บาท/เดือน).....	77
ตารางที่ 17	ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตามระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน.....	77
ตารางที่ 18	ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตามสถานภาพในชุมชน.....	78
ตารางที่ 19	ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตามการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในชุมชน.....	78
ตารางที่ 20	แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เรียงลำดับจากข้อที่เห็นความเห็นมากไปหาน้อย.....	80
ตารางที่ 21	แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เรียงลำดับจากข้อที่เห็นความเห็นมากไปหาน้อย.....	80
ตารางที่ 22	แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์เรียงลำดับจากข้อที่เห็นความเห็นมากไปหาน้อย.....	81

<p>ตารางที่ 23</p>	<p>แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในด้านการมีส่วนร่วมในการ ประเมินผล เรียงลำดับจากข้อที่มีความเห็นมากไปหาน้อย ดังนี้.....</p>	<p>82</p>
<p>ตารางที่ 24</p>	<p>ตารางวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อแบบสอบถามการมีส่วนร่วม ของชุมชน ต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโพน อำเภอบึงสามพัน จังหวัดราชบุรี.....</p>	<p>112</p>

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง.....	20
ภาพที่ 2 แสดงรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบชักนำ	20
ภาพที่ 3 แสดงรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบบังคับ	21
ภาพที่ 4 แสดงโครงสร้างของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	38
ภาพที่ 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	51

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลาย ๆ ด้านมารวมกันเพื่อให้เกิดการพัฒนา และต้องเริ่มจากส่วนที่เล็กที่สุด นั่นก็คือ การพัฒนาคนในชุมชนให้มีความร่วมมือร่วมใจกันในการพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พร้อมทั้งจะรับการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์และท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจระบบทุนนิยมและสังคมของโลกในยุคปัจจุบัน

การพัฒนาประเทศตามกรอบนโยบายของรัฐบาลไทย นับตั้งแต่มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ.2504 - 2509) จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564) ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องภายใต้สถานการณ์ เงื่อนไข ทั้งกระบวนการทัศน์ แนวคิดการพัฒนา เป้าหมายและวิธีการดำเนินการ ลักษณะและรูปแบบ ตลอดจนวิธีการและกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ

จุดเปลี่ยนที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คือ ในช่วงปีพ.ศ. 2540 - 2544 การจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ในการพัฒนาประเทศ จากการเน้นเป้าหมายเพื่อการเติบโตทางเศรษฐกิจมาเป็นการยึดคนเป็นเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนา เน้นการพัฒนาคนแบบองค์รวมที่สมดุลในทุกมิติ ทั้งกาย ใจ สติปัญญา และมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่การปฏิบัติโดยยึดหลักการบริหารจัดการในพื้นที่อย่างมีส่วนร่วมตามภารกิจแต่ละภาคส่วน (area function participation: AFP) การพัฒนาคนเป็นการขับเคลื่อนด้านอุปสงค์มากกว่าด้านอุปทานเป็นการพัฒนาเพื่อประชาชน ทำให้ประชาชนพึ่งตนเองมากขึ้นจึงเป็นสิ่งสำคัญของการพัฒนาประเทศให้ยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2539: 173 - 175)

การพัฒนาในระยะ 5 ปีของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนา เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในสังคม ช่วยแก้ปัญหาการพัฒนาที่ขาดความสมดุลคือ เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน และเพื่อก้าวไปสู่วิสัยทัศน์การพัฒนาที่พึงปรารถนาในระยะยาว ดังที่ นพพร จันทรนาชู (2557: 191 - 192) ได้สรุปไว้คือ 1) เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของคนทุกคนทั้งในด้านร่างกาย จิตใจและสติปัญญา ให้มีสุขภาพพลานามัยแข็งแรง มีความรู้ความสามารถและทักษะในการประกอบอาชีพและสามารถปรับตัวให้ทันต่อกระแส

การเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการปกครอง 2) เพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคม ให้มีความมั่นคง และเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวและชุมชนให้สนับสนุนการพัฒนา ศักยภาพและคุณภาพชีวิตของคน รวมทั้งให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศมากยิ่งขึ้น 3) เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เติบโตอย่างมีเสถียรภาพ มั่นคงและสมดุล เสริมสร้างโอกาส การพัฒนาศักยภาพของคนในการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา และได้รับผลจากการพัฒนา ที่เป็นธรรม 4) เพื่อให้มีการใช้ประโยชน์และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความ สมบูรณ์ สามารถสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืน และ 5) เพื่อปรับ ระบบบริหารจัดการเปิดโอกาสให้องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคเอกชน ชุมชนและประชาชน เข้ามา มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาประเทศมากขึ้น

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนถือเป็นสิ่งสำคัญที่สังคมให้ความสนใจและมุ่งให้ “คนเป็น ศูนย์กลางการพัฒนา” พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาเป็นบูรณาการแบบองค์รวมเพื่อให้เกิด การพัฒนาที่สมดุล ต่อมาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 – 2549) ยังคง ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาและน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญานำทาง ในการพัฒนาและบริหารประเทศ มุ่งวางรากฐานการพัฒนาระบบเศรษฐกิจภายในประเทศ ให้เข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก และสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น ให้ความสำคัญ กับการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านตัวคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสร้าง ระบบบริหารจัดการที่ดีให้เกิดขึ้นทุกระดับ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และความอยู่ดีมีสุขของคน ไทยทุกคน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544: 200 – 201) ต่อเนื่องถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 - 2554) ประเทศไทยยังคง ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนา ประเทศ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้สามารถปรับตัวพร้อมรับ การเปลี่ยนแปลงในอนาคตและแสวงหาประโยชน์อย่างรู้เท่าทันโลกาภิวัตน์ และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับ ทุกภาคส่วนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลง ที่ประเทศไทยจะต้องปรับตัวในอนาคต และก้าวไปสู่วิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศที่พึงปรารถนา ในระยะยาว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549: 226 – 230)

การพัฒนาประเทศตามแนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมา ส่งผลให้ ประเทศไทยมีระดับการพัฒนาที่สูงขึ้นตามลำดับ ได้แก่ เศรษฐกิจไทยมีขนาดใหญ่ขึ้น มีฐาน การผลิตและบริการที่มีความเข้มแข็งและโดดเด่นในหลายสาขา และความร่วมมือกับมิตรประเทศ ทั้งในรูปทวิภาคีและพหุภาคี รวมถึงความร่วมมือกับประเทศในอนุภูมิภาคและอาเซียนมีความเข้มข้น และชัดเจนขึ้น ขยายโอกาสด้าน การค้าและการลงทุนของไทยเพิ่มขึ้น ในขณะที่โครงสร้างพื้นฐาน มีการพัฒนาครอบคลุมมากขึ้น และการบริการทางสังคมทุกด้านที่มีความครอบคลุมทั่วถึง ทำให้ รายได้ประชาชนสูงขึ้นปัญหาความยากจนลดลง และ คุณภาพชีวิตประชาชนดีขึ้น

ดังนั้น การพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมเพื่อวางรากฐานของประเทศในระยะยาวให้มุ่งต่อยอดผลสัมฤทธิ์ของแผนที่สอดคล้องเชื่อมโยงและรองรับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องกัน ไปตลอด 20 ปี ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2560 - 2579) หลักการพัฒนาประเทศที่สำคัญในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 - 11 และยึดหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 จึงเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในการเชื่อมต่อกับ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในลักษณะการแปลงยุทธศาสตร์ระยะยาวสู่การปฏิบัติ โดยในแต่ละยุทธศาสตร์ของ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดประเด็นการพัฒนา พร้อมทั้งแผนงาน/โครงการสำคัญที่ต้องดำเนินการให้ เห็นผลเป็นรูปธรรมในช่วง 5 ปีแรกของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อเตรียมความพร้อมคน สังคม และ ระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ขณะเดียวกัน ยังได้กำหนดแนวคิดและกลไกการขับเคลื่อนและติดตามประเมินผลที่ชัดเจน เพื่อกำกับให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีทิศทางและเกิดประสิทธิภาพ นำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559: 1 - 21)

ในปัจจุบันรัฐบาลให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างมาก โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอนการพัฒนา เริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการค้นปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามผล และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ฯลฯ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนกำลังเป็นกระแสที่ได้รับความสนใจจากหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่ผ่านมา พบว่าอุปสรรคและปัญหาการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักการกระจายอำนาจอำนาจที่สำคัญประการหนึ่งก็คือ คนในชุมชนยังขาดความสนใจที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของภาครัฐ จึงได้มีแนวนโยบายที่เป็นการเสริมแรงให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในชุมชน ตั้งแต่การร่วมกันระดมความคิด ร่วมกันวางแผน ร่วมกันดำเนินกิจกรรม ร่วมกันรับผิดชอบ อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ตรงเป้าหมายอย่างชัดเจน ทำให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนอย่างแท้จริง และยังเป็นจุดเริ่มต้นที่จะให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนอีกด้วย (รัฐพงศ์ บุญญานุวัตร, 2552: 3)

ดังนั้น กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย จึงได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาส่งเสริมในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข ตามนโยบายการพัฒนา เศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานการพัฒนาหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงนี้ มีเกณฑ์การวัดประเมิน 6 ด้าน คือ 1) ด้านการลดรายจ่าย 2) ด้านการเพิ่มรายได้ 3) ด้านการประหยัด 4) ด้านการเรียนรู้ 5) ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติ อย่างยั่งยืน และ 6) ด้านการเอื้ออารีต่อกัน ต่อมา มีการขยายผลการพัฒนาไปสู่ความยั่งยืนโดยให้เป็น หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2555: 17) ในการขับเคลื่อนกระบวนการส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้านด้วยการ สร้างความรู้ ความสามารถของผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้าน สร้างความรู้ตามหลัก ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแก่ชุมชน พัฒนาทักษะการดำรงชีวิตและขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนา ชุมชนด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนตามบริบทของชุมชนนั้น ๆ

ชุมชนบ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโพน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี เป็นชุมชนที่เกิด การเปลี่ยนแปลงและได้รับการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านการคมนาคม เศรษฐกิจ การเมือง ได้มีการพัฒนาชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง เป็นชุมชนพัฒนาตัวอย่างแบบก้าวหน้า มีอัตลักษณ์ของชุมชน คือความเป็นไทยทรงดำ ได้เปิดประตูสู่โลกกว้างทางวัฒนธรรม ด้วยสโลแกนที่ว่า “5 ไทยทรงดำ เลิศล้ำผ้าทอ ไร่ละหนอร้าแคน ดินแดนความพอเพียง” (องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยางโพน, 2555: 13) ได้รับรางวัลการพัฒนาหมู่บ้านต่าง ๆ มากมาย เช่น รางวัลชนะเลิศการประกวด สัมตำลีลา การทำพุ่มมาลาจากผ้าไหมแห่งเดียวในประเทศไทย รางวัลที่ 2 การประกวดหมู่บ้านอาสา พัฒนาและป้องกันตนเองในปี 2527 รางวัลชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกัน ตนเองในปี 2528 กลุ่มพัฒนาได้รับโล่ประกาศเกียรติคุณ เพื่อแสดงถึงหมู่บ้านชุมชนเข้มแข็ง โล่รางวัล ประกาศเกียรติคุณ “เราไม่ถอยอีกแล้ว” จัดทำเสื้อหม้อห้อมคนสร้างชาติ จัดทำบรรจุภัณฑ์ที่มีชื่อ “ร้าแคน” ผ้าทอไทยทรงดำของผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ยังมีกลุ่ม/องค์กรในชุมชนถึง 9 กลุ่ม ได้แก่ กิจกรรมพัฒนาสตรี อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน กองทุนหมู่บ้านหัวเขาจีน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการ ผลิตบ้านหัวเขาจีน กลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าไทยทรงดำบ้านหัวเขาจีน กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มเกษตร กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์และกลุ่มกองทุนแม่ของแผ่นดิน

นอกจากนี้ชุมชนบ้านหัวเขาจีนยังได้รับการพัฒนาเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เย็น เป็นสุขต้นแบบ (องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยางโพน, 2555: 9) เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีความ เข้มแข็งในการบริหารจัดการในชุมชนกันเอง คนในชุมชนได้น้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างจริงจังและเห็นเป็นรูปธรรมชัดเจน และมีศูนย์การเรียนรู้ ด้านเศรษฐกิจพอเพียง 5 ฐานการเรียนรู้ ดังนี้ 1) คຸ້ມ 5 ไทกับอาหารพื้นถิ่น 2) คຸ້ມจักสานกับการ สืบสานภูมิปัญญา 3) คຸ້ມก่อร่างสร้างไผ่ทอผ้า 4) คຸ້ມเส้นใยถักทอก่อสร้างทางฝืนสัมพันธ์ วัฒนธรรมอันดีงาม 5) คຸ້ມครัวเรือนเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

ต่อมาในปี 2554 ชุมชนบ้านหัวเขาเงินได้ประกาศเป็นหมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว และได้เปิดศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ อันเป็นศูนย์รวมไทยทรงดำของชุมชนบ้านหัวเขาเงิน ที่ชุมชนมีส่วนร่วมและมีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาว่า ประชาชนในชุมชนบ้านหัวเขาเงิน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่าง ๆ คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) โดยภาพรวมและในแต่ละด้านเป็นอย่างไรบ้าง ผู้นำชุมชน ผู้บริหารชุมชน และพัฒนากร ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างไรบ้าง อีกทั้งมีผลจากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาชุมชนทำให้เกิดผลการพัฒนาชุมชนในด้านใดบ้าง และมีปัญหาอุปสรรคและ ข้อเสนอแนะใด เพื่อปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความ “อยู่เย็น เป็นสุข” ของประชาชนในชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของชุมชนจึงมีส่วนสำคัญเกี่ยวข้องหรือพัฒนาการดำเนินงานและขีดความสามารถของตนเองในการจัดการและควบคุมการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในสังคมร่วมกัน เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม จึงเป็นการให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทหลักในการพัฒนาเพื่อความสำเร็จของชุมชนและตอบสนองต่อประโยชน์ของชุมชนโดยส่วนรวม

คำถามการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาเงิน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับใด
2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาเงิน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี เป็นอย่างไร
3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาเงิน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี มีอะไรบ้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสิ่งแวดล้อม
3. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

สมมติฐานการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับมาก
2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากร (population) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านหัวเขาจีน หมู่ 1 ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี จำนวน 152 ครัวเรือน (ข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านหัวเขาจีน, 2555: 7)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (sample) ที่ใช้ในการวิจัยเป็นครัวเรือนชุมชนบ้านหัวเขาจีน เป็นหน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) โดยใช้ตารางสำเร็จรูปเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970: 608) กำหนดความคลาดเคลื่อน 5 % ได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 108 ครัวเรือน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

2.1 ผู้ให้ข้อมูลหลัก ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) กับผู้เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านหัวเขาจีน โดยมีคุณสมบัติเป็นคณะกรรมการ

ในการบริหารชุมชนบ้านหัวเขาจีนโดยตำแหน่ง มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในการพัฒนาชุมชน จำนวน 9 คน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยางโพน กำนันตำบลห้วยยางโพน ประธานศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านหัวเขาจีน เลขานุการศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านหัวเขาจีน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยางโพน ประธานชุมชนบ้านหัวเขาจีน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหัวเขาจีน เภรัญญิกหมู่บ้านหัวเขาจีน และปราชญ์ชาวบ้านหัวเขาจีน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยใช้แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยศึกษาตามกรอบแนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff (1980: 223) ประกอบด้วยกรอบแนวคิดพื้นฐานการมีส่วนร่วม 4 ด้าน ได้แก่

- 2.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making)
- 2.2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation)
- 2.3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits)
- 2.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

4. ขอบเขตด้านตัวแปร

4.1 ตัวแปรต้น (Independent Variables) ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ระยะเวลาการเข้าอาศัยอยู่ในชุมชน และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ สถานภาพในชุมชน และการเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน

4.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน ต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนบ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโพน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

5. ขอบเขตด้านสถานที่

พื้นที่ในการศึกษาวิจัยคือ ชุมชนบ้านหัวเขาจีน หมู่ 1 ตำบลห้วยยางโพน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

6. ขอบเขตด้านระยะเวลาเก็บข้อมูล

ตั้งแต่วันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2561 – 31 ตุลาคม พ.ศ. 2561

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนในชุมชนเข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผล และร่วมประเมินผลหรือติดตามแก้ไขการดำเนินงานพัฒนาชุมชน โดยเข้ามามีส่วนร่วมใน 4 ด้าน คือ

1) การมีส่วนร่วมด้านการตัดสินใจ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการกำหนด และการจัดลำดับ การคัดเลือกความสำคัญของกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2) การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในโครงการหรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การดำเนินงาน การพัฒนาชุมชนตามแผนหรือนโยบาย และการให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน

3) การมีส่วนร่วมด้านการรับผลประโยชน์ หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนได้รับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจกรรมที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หรือผลที่เกิดขึ้นแก่ชุมชนจากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

4) การมีส่วนร่วมด้านการติดตามประเมินผล หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตามผลการดำเนินงานในกิจกรรมการพัฒนาชุมชนให้เป็นไปตามแผนงานและโครงการ มีการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ เพื่อปรับปรุง แก้ไข พัฒนา ให้กิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จประสิทธิภาพ ประสิทธิผล แก่ชุมชนอย่างตรงประเด็นมากที่สุด

2. เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง หลักในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วงคือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และภูมิคุ้มกันเท่าทันการเปลี่ยนแปลง และ 2 เงื่อนไข คือ เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรมของชุมชนบ้านหัวเขาเงิน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

3. การพัฒนาชุมชน หมายถึง การสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ชุมชน โดยให้ประชาชนในชุมชนช่วยกันในทุกกระบวนการตั้งแต่ คิดทำวางแผนตามลำดับขั้นตอน มีการควบคุมติดตามการพัฒนา เพื่อให้การการพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนและความช่วยเหลือของรัฐบาลและองค์กรเอกชนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้น เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งจะส่งผลไปถึงความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงแก่ประเทศชาติต่อไป

4. บ้านหัวเขาเงิน หมายถึง ชุมชนที่มีชาติพันธุ์ไทยทรงดำอาศัยอยู่หมู่ที่ 1 บ้านหัวเขาเงิน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

5. **สถานภาพในชุมชน** หมายถึง ตำแหน่งที่คนในชุมชนได้รับจากการเป็นสมาชิกของชุมชนบ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

6. **การเข้าร่วมกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน** หมายถึง การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนบ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

ประโยชน์ที่จะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

2. ทำให้ทราบถึงผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสิ่งแวดล้อม

3. ทำให้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

4. สามารถนำผลการวิจัยไปพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนอื่น ๆ ให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสาระสำคัญของงานวิจัย ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจน ตรงประเด็น ผู้วิจัยจึงขอเสนอวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
 2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน
 3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
 4. บริบทชุมชนบ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี
 5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาความหมายของการมีส่วนร่วม มีนักการศึกษาหลาย ๆ คน ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

Cohen and Uphoff (1977: 7-9) ผู้ริเริ่มทฤษฎีการมีส่วนร่วม ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า คือการที่ผู้มีส่วนร่วมต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการ 4 กระบวนการ คือ

1. มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มโครงการ โดยมีการอภิปรายถึงปัญหาและความต้องการ มีการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การกำหนดทางเลือกกว่าควรจะทำโครงการหรือกิจกรรมใดบ้าง และการตัดสินใจว่าจะทำโครงการหรือกิจกรรมใด และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจยังครอบคลุมไปถึงการตัดสินใจในระหว่างการทำงานโครงการ

2. มีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงาน หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในทรัพยากรต่าง ๆ ให้กับโครงการทั้งในด้านเงิน แรงงาน วัสดุอุปกรณ์ และการมีส่วนร่วมในการบริหารและประสานงานโครงการต่าง ๆ

3. มีส่วนร่วมในการแบ่งผลประโยชน์ หมายถึง การมีส่วนร่วมประเภทนี้มีสองนัย คือ เป็นทั้งการร่วมรับประโยชน์และร่วมรับผลสืบเนื่องในทางลบจากโครงการพัฒนา ผลประโยชน์ที่ได้รับ ได้แก่

3.1 ผลประโยชน์ด้านวัตถุ คือ การมีรายได้และทรัพย์สินเพิ่มขึ้นและมั่นคงมากขึ้น หรือการมีสาธารณูปโภคที่เพียงพอ มีประสิทธิภาพ หรือคุณภาพดี

3.2 ผลประโยชน์ด้านสังคม ได้แก่ การได้รับการศึกษาหรือรู้หนังสือมากขึ้น รวมทั้งการให้บริการสังคมอื่น ๆ มากขึ้นและมีคุณภาพดีขึ้น

3.3 ผลประโยชน์ส่วนบุคคล ได้แก่ การมีความนับถือตนเองมากขึ้น มีพลังอำนาจทางการเมืองมากขึ้น และมีความรู้สึกถึงควมมีประสิทธิภาพของตนเอง

4. มีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินโครงการทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ รูปแบบการมีส่วนร่วมประเมินอย่างเป็นทางการ เช่น การประชุมเพื่อทบทวนและประเมินการดำเนินงานที่ผ่านมา การร่วมเป็นคณะกรรมการในการประเมินผล หรือการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในการวิจัยประเมินผล สำหรับการมีส่วนร่วมในการประเมินผลอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การประชุมกลุ่มย่อยอย่างไม่เป็นทางการ หรือการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของโครงการ

โดยมีบุคคล 4 ฝ่ายที่มีส่วนสำคัญในการมีส่วนร่วมคือ ประชาชนท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น เจ้าหน้าที่รัฐ และบุคคลภายนอก

WHO and Unicef (1978: 11) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทำให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ทำให้ประชาชนแสดงถึงความต้องการของตน เข้าร่วมในการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการพัฒนานั้น โดยประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจเอง

Bryman (1986: 139) ได้อธิบายว่า การมีส่วนร่วมนั้น หมายถึงการมีส่วนร่วมที่จะร่วมมือร่วมใจของบุคคลที่มากกว่า 1 คนขึ้นไปและมีเป้าหมายเดียวกันในการปฏิบัติงานและมีกระบวนการตัดสินใจเป็นส่วนหนึ่งในการมีส่วนร่วม

Chambers Pacay and Thrupp (1989: 5 - 8) ได้กล่าวไว้ว่า ความจำเป็นในการมีส่วนร่วมการที่ให้ทุกคนมีส่วนร่วมใช้ประสบการณ์ ความรู้ คิดค้นปัญหา แล้วนำไปทดลองในส่วนงานของตนเองก่อนและนำมาแบ่งปันความรู้ซึ่งกันและกัน

United Nation (1981: 5) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง การสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและสมาชิกในสังคมที่กว้างกว่าสามารถเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือ และเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมทั้งมีส่วนได้รับประโยชน์จากผลของการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527: 6) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง กระบวนการของรัฐที่ทำการส่งเสริม ชักนำ สนับสนุนและสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งในรูป ส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิและองค์กรอาสาสมัครรูปต่าง ๆ ให้เข้ามา มีส่วนร่วมในการ ดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือหลายเรื่องร่วมกัน ให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่ได้ กำหนดไว้

สาคร คุณชื่น (2543: 22) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การร่วมมือของประชาชนด้วยความตั้งใจและสมัครใจ โดยไม่ถูกบังคับซึ่งกระบวนการความร่วมมือ ของประชาชนนั้น ประกอบด้วย

1. การเข้าร่วมในการตัดสินใจ ตกลงใจ
2. การเข้าร่วมในการดำเนินการของแผนและโครงการพัฒนา
3. การเข้าร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการและแผนงานของการพัฒนา
4. การเข้าร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา

วันพร จันทรเวโรจน์ (2543: 19) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้อง ทางด้านจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (group situation) ส่งผลของการ เกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ของกลุ่มนั้นกับทั้งทำให้เกิด ความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วยและอาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า

การมีส่วนร่วม = ความร่วมมือร่วมใจ + การประสานงาน + ความรับผิดชอบ

สิรินทิพย์ เกสร (2545: 14) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า คือ การที่บุคคล ได้เข้ามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมเสียสละเวลา แรงงาน วัสดุอุปกรณ์และอื่น ๆ ซึ่งเป็นเรื่องของจิตใจและอารมณ์ของบุคคล ดังนั้น การมีส่วนร่วม ควรทำด้วยความสมัครใจ และตั้งอยู่บนพื้นฐานความเสมอภาค ซึ่งการให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วม ในการปฏิบัติอย่างแท้จริงจะทำให้บุคคล ชุมชน เกิดความรู้สึกว่าตนเองได้ลงทุน มีความผูกพันและ อุทิศพลังทุกอย่างเพื่อให้งานประสบความสำเร็จ

จากความหมายของการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้นนั้น ผู้วิจัยได้นำมาสรุปสำหรับการ การศึกษาวิจัยครั้งนี้ว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การที่บุคคล กลุ่มบุคคลหรือองค์กรในชุมชน ได้เข้ามา มีส่วนเกี่ยวข้องและมีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบและร่วมประเมินผล

1.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วม ในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งในลักษณะของการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติร่วมกับ ผลประโยชน์และร่วมติดตามผลนั้น นับเป็นกระบวนการที่ใช้ในการแก้ไขปัญหา สนองตอบความ ต้องการของตนและชุมชนอย่างแท้จริง (กรมการปกครองและสำนักงานความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อม

และการพัฒนาแห่งประเทศไทยเดนมาร์ก, ม.ป.ป.: 6) ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนยอมรับโครงการมากขึ้น เพราะเป็นโครงการที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชน ประชาชนจะมีความรู้สึกผูกพัน รู้สึกเป็นเจ้าของโครงการมากขึ้น การดำเนินโครงการราบรื่น ได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากขึ้น และโครงการจะให้ประโยชน์แก่ประชาชนมากขึ้นและมีการระดมทรัพยากรเพื่อการพัฒนามากขึ้น ตลอดจนช่วยพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนมากขึ้น

Ramos and Fletcher (1982, อ้างถึงใน สาคร คุณชื่น, 2542: 25) กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า

1. เป็นเครื่องชี้ว่า การตัดสินใจของรัฐบาลมาจากความต้องการของประชาชน
2. เพิ่มความรับผิดชอบและเพิ่มความสามารถในการตรวจสอบได้ของรัฐที่มีต่อประชาชน

3. ช่วยในการสร้างแผนต่าง ๆ ที่ดีกว่าเดิม
 4. เพิ่มความสำเร็จในการปฏิบัติงาน
 5. สร้างการสนับสนุนให้แก่หน่วยวางแผนงาน
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527: 28) กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า มีความสำคัญในเชิงการพัฒนา

เนื่องจากการมีส่วนร่วมเกิดจากแนวคิดสำคัญ 3 ประการ คือ

1. ทำให้เกิดความสนใจและห่วงกังวลร่วมกันของบุคคลซึ่งเห็นพ้องต้องกันกลายเป็นความสนใจและห่วงใยร่วมกันของส่วนรวม
2. ทำให้เห็นภาพความเดือดร้อนและความพึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่ ผลักดันให้งานพุ่งไปข้างหน้าสู่การรวมกลุ่ม การวางแผนและการลงมือกระทำร่วมกัน
3. ทำให้มีการตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงชุมชนไปในทิศทางที่ปรารถนาซึ่งทั้งนี้ การตัดสินใจจะต้องรุนแรงพอที่จะทำให้เกิดความคิดริเริ่ม ตอบสนองต่อความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่เกี่ยวกับกิจกรรมนั้น ๆ

ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ (2540: 94) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานอันชอบธรรมของทุกคนที่เราเคารพให้การยอมรับ และยกย่องโดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงออกเกี่ยวกับการปรับปรุงชีวิตของเขา
2. การพัฒนางานที่เกี่ยวข้องกับประชาชนเป็นจำนวนมาก เราจำเป็นต้องให้คนหมู่มากเหล่านี้ได้มีสิทธิ์มีเสียงในการแสดงออก

3. กลยุทธ์ทั้งหลายในการพัฒนา ที่ผ่านมายังไม่สามารถส่งผลถึงกลุ่มประชาชน ผู้ด้อยโอกาสและยากจน และในทางตรงกันข้ามกลับส่งผลให้กลุ่มคนที่ได้เปรียบ มีโอกาสมากขึ้น จึงจำเป็นต้องปรับปรุงกลยุทธ์ในการพัฒนาใหม่โดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนมากขึ้น

4. ประสบการณ์ที่ผ่านมาได้พบว่า มีโครงการจำนวนไม่น้อยที่ประสบความสำเร็จ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมในรูปแบบการรวมกลุ่ม และการจัดตั้งองค์กรประชาชน ในขณะเดียวกัน มีตัวอย่างของโครงการที่ล้มเหลวเป็นจำนวนมาก อันเนื่องมาจากไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม

5. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องของการปฏิบัติการกลุ่ม หรือของกลุ่ม อันเป็นผลมาจากความรู้สึกผูกพันของสมาชิกแต่ละคนที่เข้ามาร่วม เพื่อพิทักษ์ประโยชน์ของเขาและ ในขณะเดียวกันก็ใช้ประโยชน์ส่วนรวมด้วย การมีส่วนร่วมจึงเป็นสิ่งจำเป็น

6. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นตัวชี้วัดของการพัฒนาชุมชน ยิ่งประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากเท่าใด ยิ่งแสดงว่าประชาชนจะได้รับประโยชน์จากการพัฒนามากยิ่งขึ้น ประชาชนย่อมรู้ดีว่าตนเองกำลังต้องการอะไร มีปัญหาอะไร และอยากแก้ไขปัญหายังไง ถ้าให้โอกาสแก่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาช่วยให้องค์กรต่าง ๆ ตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของประชาชนได้ดีกว่า

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2544: 10) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการมีส่วนร่วมว่า เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงาน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำงานจะทำให้เกิดความรู้สึกเกี่ยวข้องผูกพันกับงาน หรือองค์กร ความรู้สึกผูกพันเกี่ยวข้องที่ว่านี้ หากมีการตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน แล้วจะเป็นผลให้เกิดข้อผูกมัดหรือสิ่งที่ตกลงร่วมกัน

จากความสำคัญของการมีส่วนร่วมดังที่กล่าวมา จะพบว่าในการปฏิบัติกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่งหรือโครงการใด ๆ ถ้าประชาชนหรือชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน จะมีผลตอบสนองหรือสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริง เพราะประชาชนหรือชุมชนจะรู้ถึงปัญหา และความต้องการ จะมีผลนำไปสู่การปฏิบัติที่มีคุณภาพ การมีส่วนร่วมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินกิจกรรมกลุ่มหรือในองค์กรหน่วยงานต่าง ๆ

1.3 ลักษณะของการมีส่วนร่วม

ลักษณะของการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของนักวิชาการ มีลักษณะแตกต่างกันหลายประการ ดังนี้

Cohen and Uphoff (1980: 213 – 235, อ้างถึงใน แวน วิรุฬห์เลิศ, 2546: 34 – 39) ได้ศึกษาวิจัยในโครงการที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนพร้อมได้เผยแพร่รายงาน การศึกษาวิจัย ได้แบ่งโครงสร้างพื้นฐานของการมีส่วนร่วมซึ่งจำแนกได้ 3 มิติ (Dimension)

มิติที่ 1 มีส่วนร่วมในเรื่องอะไร (What participation are we concerned with?) หรือที่ Cohen and Uphoff เรียกว่า ประเภทหรือลักษณะของการมีส่วนร่วม (Kinds of participation) ทั้งนี้ นักวิชาการทั้งสองท่าน แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

กลุ่มที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Participation in decision – making)

กลุ่มที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Participation in implementation)

กลุ่มที่ 3 การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Participation in benefits)

กลุ่มที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Participation in evaluation)

มิติที่ 2 ใครที่เข้ามามีส่วนร่วม (Who participation are we concerned with?)

ในส่วนนี้มีคำที่ใช้ในความหมายกว้างอีกคำคือ การมีส่วนร่วมของประชาชน (Popular participation)

จะมีกลุ่มบุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วม แบ่งได้ 4 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 ผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น (Local residents or local people)

กลุ่มที่ 2 ผู้นำท้องถิ่น (Local leaders)

กลุ่มที่ 3 เจ้าหน้าที่ของรัฐ (Government personnel)

กลุ่มที่ 4 คนต่างชาติ (Foreign)

จากกลุ่มบุคคลทั้ง 4 กลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมย่อมมีคุณลักษณะที่แตกต่างกัน ล้วนส่งผลต่อการมีส่วนร่วม เช่น อายุ เพศ สถานภาพของครอบครัว ระดับการศึกษา การแบ่งกลุ่มในสังคม (กลุ่มชนชาติ เผ่า เชื้อชาติ ศาสนาที่นับถือ ชั้นวรรณะ ภาษาที่ใช้ แหล่งกำเนิด) อาชีพ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยในชุมชน ระยะทางที่พอกับที่ตั้งของโครงการที่มีส่วนร่วม สถานภาพการถือครองที่ดิน และสถานภาพของการได้รับการจ้างงาน (ทั้งเต็มเวลาหรือไม่เต็มเวลา)

มิติที่ 3 การมีส่วนร่วมนั้นเกิดขึ้นอย่างไร (How is participation occurring with in the project?) มีประเด็นที่ควรพิจารณาอยู่ 4 ประเด็น ได้แก่

1. พื้นฐานการมีส่วนร่วม จะพิจารณาเกี่ยวกับแรงกระตุ้นที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมที่มาจากเบื้องบนหรือเบื้องล่าง แรงจูงใจที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมมาจากแหล่งที่ใดบ้าง

2. รูปแบบของการมีส่วนร่วม จะพิจารณาเกี่ยวกับรูปแบบขององค์การและการมีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อม

3. ขอบเขตของการมีส่วนร่วม จะพิจารณาเกี่ยวกับระยะเวลาที่เข้ามามีส่วนร่วมและขอบเขตของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม

4. ประสิทธิภาพของการมีส่วนร่วม จะพิจารณาเกี่ยวกับการมอบอำนาจแก่บุคคลและการปฏิสัมพันธ์ในคุณลักษณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในแต่ละครั้ง

นอกจาก 3 มิติของการมีส่วนร่วมดังกล่าว Cohen and Uphoff ได้กล่าวถึงบริบทของการมีส่วนร่วมที่เป็นตัวแปรสำคัญ แบ่งเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ ดังนี้

1. คุณลักษณะของโครงการที่ส่งผลกระทบต่อการมีส่วนร่วม (Effects of project characteristics on participation) ได้แก่

1.1 ผลกระทบต่อการเข้าสู่โครงการ (Entry effects) เช่น

- ความซับซ้อนในการใช้เทคโนโลยี หากมีความซับซ้อนมากก็จะเป็นข้อจำกัดในการเข้าร่วมของคนบางคน
- ทรัพยากรที่ต้องการในโครงการโดยโครงการเงินกู้ให้โอกาสแก่บุคคลที่มีที่ดินเท่านั้นมาค้าประกันเงินกู้ แต่บุคคลที่ไม่มีที่ดินก็จะไม่สามารถกู้เงินได้

1.2 ผลกระทบในผลประโยชน์จากโครงการ (Benefits effects) เช่น

- โครงการชลประทาน สามารถแจกจ่ายน้ำให้แก่เกษตรกรได้อย่างรวดเร็ว เป็นรูปธรรม (Tangibility) จะประเมินผลได้ดีกว่าโครงการอื่น ๆ
- ความเป็นไปได้ในผลประโยชน์ (Probability) เมื่อแนะนำให้ประชาชนปลูกพืชพันธุ์ใหม่ แต่มีความเสี่ยงสูง (ผลประโยชน์สูง) ย่อมจะประเมินผลที่ยุ่ยากกว่าการให้ปลูกพืชพันธุ์เดิมแต่มีความเสี่ยงต่ำ (ผลประโยชน์ต่ำ)
- ผลประโยชน์ที่ได้รับทันที (Immediacy) โครงการอาหารที่ใช้วิธีการแจกอาหารเพิ่มขึ้น ย่อมจะประเมินผลได้ง่ายกว่าการแนะนำให้ปลูกพืชพันธุ์ใหม่
- การกระจายผลประโยชน์ (Distribution) การให้บริการคลินิกเคลื่อนที่แก่ประชาชน ย่อมจะประเมินผลได้ง่ายกว่าการให้บริการที่เป็นสากล

1.3 ผลกระทบจากการออกแบบโครงการ (Design effects) เช่น

- การเชื่อมโยงโครงการ (Programmed linkages) โครงการพัฒนาชุมชนที่บูรณาการหลายโครงการจะประเมินได้ยากกว่าโครงการที่มีกิจกรรมวัตถุประสงค์เดียว
- ความยืดหยุ่นของโครงการ (Programmed flexibility) โครงการก่อสร้างถนน หากมีการวางแผนดี ย่อมจะประเมินได้ง่ายกว่าโครงการที่การยืดหยุ่นและคำนึงถึงความต้องการของท้องถิ่น เช่น ประเภทของถนน สถานที่ก่อสร้าง วิธีการดำเนินงาน เพื่อให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมโครงการ หากโครงการมีความยืดหยุ่นมากย่อมแสดงถึงการมีส่วนร่วมมาก
- ความสามารถในการเข้าถึงได้ในโครงการ (Administrative accessibility) การเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการปรับปรุงการศึกษาของชุมชน การตัดสินใจจากบุคคลหลายฝ่าย ทั้งรัฐบาลกลางและชุมชน การประเมินผลย่อมมากกว่าโครงการที่มีผู้แทรกแซงที่น้อยกว่า กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ปริมาณการมีส่วนร่วมจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับโครงการบริหารโครงการ
- การเข้าครอบงำจากฝ่ายบริหารจัดการ (Administrative coverage) เมื่อทีมงานไม่เพียงพอ ทำให้การให้บริการแก่ประชาชน การติดต่อกับบุคคลเป็นไปอย่างจำกัด และการดำเนินงานต่าง ๆ เป็นการปิดกั้นการเข้ามามีส่วนร่วมจากประชาชน

2. สภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบกับกิจกรรมการมีส่วนร่วม (Task-environment)

ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 2.1 ปัจจัยด้านสังคม (Social factors)
- 2.2 ปัจจัยด้านการเมือง (Political factors)
- 2.3 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ (Economic factors)
- 2.4 ปัจจัยด้านวัฒนธรรม (Cultural factors)
- 2.5 ปัจจัยด้านประวัติศาสตร์ (Historical factors)
- 2.6 ปัจจัยด้านกายภาพและชีวภาพ (Physical and biological factors)

นอกจากแนวคิดของ Cohen and Uphoff แล้ว ยังมีแนวคิดจากนักวิชาการคนอื่น ๆ ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

Macda (1982: 8, อ้างถึงใน แวน วิรุพท์เลิศ, 2546: 41) ได้สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมเชิงแข่งขัน ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมด้วยการริเริ่ม และติดตามในกระบวนการ กำหนดความต้องการร่วมกิจกรรม สนใจในผลจากการพัฒนา
2. การมีส่วนร่วมเชิงไม่แข่งขัน ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาจะไม่คำนึงถึงความสำคัญ นโยบาย ไม่มีความสนใจจากผลการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ
3. การมีส่วนร่วมแบบเฉื่อยชา ประชาชนมีส่วนร่วมเนื่องจากถูกบังคับ ภาวะจำยอมจากสภาพแวดล้อม บุคคล หรือธรรมชาติ การปฏิบัติงานของประชาชนจะเฉื่อยชา

สภาพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ (1981: 41 – 49, อ้างถึงใน แวน วิรุพท์เลิศ, 2546: 41) ได้รวบรวมลักษณะการมีส่วนร่วมไว้ แบ่งได้ 3 ประการ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ เป็นการอาสาสมัครหรือรวมกลุ่มกันโดยอัตโนมัติเพื่อแก้ปัญหาของกลุ่มหรือตนเอง ซึ่งไม่ได้รับความช่วยเหลือจากภายนอกกลุ่ม
2. การมีส่วนร่วมแบบชักนำ เป็นการเข้ามาร่วมด้วยความเห็นชอบหรือได้รับสนับสนุนจากรัฐ จะพบในประเทศที่กำลังพัฒนา
3. การมีส่วนร่วมแบบบังคับ ซึ่งถูกบังคับให้เข้ามาร่วมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ อยู่ภายใต้การดำเนินงานตามนโยบายโดยตรงจะเกิดผลเสีย จนในที่สุดไม่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน

จอร์จตัน ภารา (2539: 33) จำแนกลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ร่วมคิดวางแผน (Planning Participation) โดยมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ
 - 1.1 ร่วมวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา
 - 1.2 ร่วมจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
- ดังต่อไปนี้

- 1.3 ร่วมคิดเสนอแนวทางแก้ปัญหา
- 1.4 ร่วมกำหนดความต้องการของชุมชน
- 1.5 ร่วมตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ปัญหาที่เหมาะสม
- 1.6 ร่วมเสนอโครงการ/แผนงาน/กิจกรรม
2. ร่วมดำเนินการ (Implementing Participation) ได้มีส่วนร่วมในเรื่องดำเนินการ
- ดั่งนี้
- 2.1 ร่วมแรงในการดำเนินงาน
- 2.2 ร่วมใจหรือการสนับสนุนให้กำลังใจ
- 2.3 ร่วมสนับสนุนทรัพยากร
- 2.4 ร่วมบริหารงาน เช่น ระดมทรัพยากร จัดสรรทรัพยากร แก้ปัญหา
- ประสานงาน
3. ร่วมประเมินผล (Evaluation Participation) โดยมีส่วนร่วมในเรื่อง ดังนี้
- 3.1 ติดตามความก้าวหน้า ความสำเร็จ
- 3.2 สรุปผล
- 3.3 รายงานผลการดำเนินงาน
- จากที่กล่าวมาข้างต้นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีขั้นตอนไม่แตกต่างกัน โดยรวม หากจะแตกต่างกันในรายละเอียดส่วนย่อยและเป้าหมายของงานที่ปฏิบัติเป็นหลัก ส่วนแนวคิดที่ได้รับการยอมรับจากนักวิชาการทั่วไปเป็นอย่างมาก เป็นแนวคิดของ Cohen and Uphoff ซึ่งได้แบ่งลักษณะของการมีส่วนร่วมเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

1.4 การมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของชุมชนไว้ ดังนี้

Cohen and Uphoff (1980: 6) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนไว้ว่า สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่

1. การมีส่วนร่วมตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร
2. การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ
3. การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

รัถยานภิศ รัชตะววรรณ และคณะ (2561: 233) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนว่า หมายถึง กระบวนการในการดำเนินกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่งหรือการดำเนินการใด ๆ อย่างมีเสถียรภาพ

ตามสิทธิและหน้าที่ของชุมชน ที่มีเป้าหมายหลักในการตอบสนองความต้องการร่วมกันของประชาชน โดยให้ สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี และ ทัศนคติของบุคคลในชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนร่วมมือกันดำเนินการ ติดตามประเมินผล และร่วมรับผิดชอบหรือร่วม ใช้ผลประโยชน์จากการดำเนินงานนั้น

มาลี เบ็ญจมะโน (2546 : 27) สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง กระบวนการ ที่ประชาชนได้เข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมในองค์กร โดยร่วมแสดงความคิดเห็นและกระทำในสิ่งที่เห็นพ้องต้องกัน ตลอดจนร่วมพิจารณากำหนดปัญหา ความต้องการของประชาชน ในท้องถิ่นของตน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้ลุล่วงไป

เกียรติศักดิ์ เรือนทองดี (2536: 14) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของชุมชนไว้ว่า หมายถึง การร่วมกันคิดแก้ปัญหา การดำเนินงานและกิจกรรมในชุมชน ร่วมวางแผน วางโครงการ ร่วมกันปฏิบัติงานในรูปแบบของการเสียสละแรงงาน การบริจาคเงิน วัสดุ สิ่งของ และร่วมกันติดตามผลงาน บำรุงรักษาสาธารณะประโยชน์ในหมู่บ้าน ทั้งนี้การแสดงออกในการมีส่วนร่วมอาจเป็นการแสดงออกของบุคคลโดยตรง หรือผ่านตัวแทนองค์กร ประชาชนในชุมชนนั้น ๆ

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของชุมชน คือการที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมคิด ตัดสินใจและดำเนินการในการใช้ทรัพยากรด้านต่าง ๆ ของท้องถิ่น ให้เกิดประโยชน์และสนองตอบตรงต่อความต้องการของคนในท้องถิ่น

1.5 ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน

ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้นมีหลายขั้นตอน และหลายวิธีการ ดังที่ Cohen and Uphoff (1980: 213-218) และ ปารีชาติ วลัยเสถียร และคณะ (2543: 143) ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

(1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ประกอบด้วยการเริ่มแสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดนโยบาย แนวทางการดำเนินกิจกรรม ร่วมกันตัดสินใจในการดำเนินการ และตัดสินใจปฏิบัติการ

(2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วยการสนับสนุน ทรัพยากร บริหาร การประสานความร่วมมือ

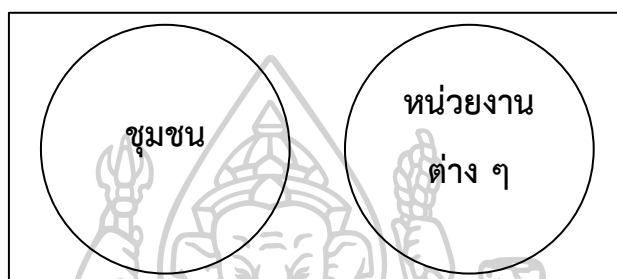
(3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ประกอบด้วยผลประโยชน์ด้านวัสดุ ด้านสังคม และส่วนบุคคล ขั้นตอนนี้ควรได้รับความเท่าเทียมกัน

(4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

1.6 รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน

องค์การสหประชาชาติ (United Nation 1981) ได้รวบรวมรูปแบบการมีส่วนร่วมไว้ 3 รูปแบบ ดังนี้

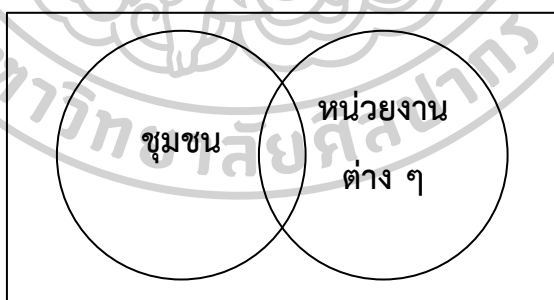
(1) การมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง จะเป็นการมีส่วนร่วมที่เป็นไปโดยการอาสาสมัคร หรือการรวมตัวกันขึ้นเอง เพื่อแก้ปัญหาของกลุ่มของตนเอง โดยเน้นการกระทำที่ไม่ได้รับการช่วยเหลือจากภายนอก

ภาพที่ 1 แสดงรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง

(ที่มา: United Nation, 1981, อ้างถึงใน ปิยนุช สมสมัย, 2553: 13)

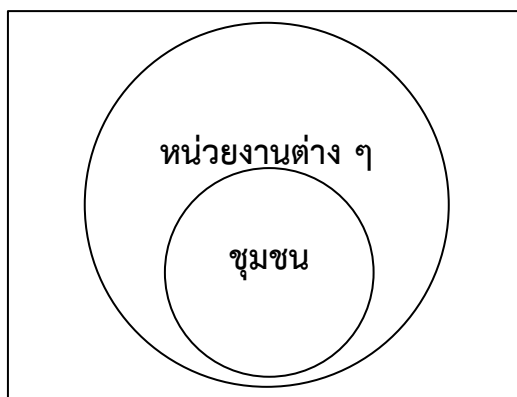
(2) การมีส่วนร่วมแบบชักนำ เป็นการเข้าร่วมโดยต้องการความเห็นชอบหรือสนับสนุนโดยรัฐบาล หรือหน่วยงานอื่น ๆ เป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นในประเทศที่กำลังพัฒนา

ภาพที่ 2 แสดงรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบชักนำ

(ที่มา: United Nation, 1981, อ้างถึงใน ปิยนุช สมสมัย, 2553: 13)

(3) การมีส่วนร่วมแบบบังคับ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมภายในการดำเนินนโยบายของรัฐบาล ภายใต้การจัดการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือโดยการบังคับโดยตรง ผู้กระทำได้รับผลทันที แต่จะไม่ได้รับผลในระยะยาว

ภาพที่ 3 แสดงรูปแบบการมีส่วนร่วมแบบบังคับ
(ที่มา: United Nation, 1981, อ้างถึงใน ปิยนุช สมสมัย, 2553: 14)

1.7 การวัดระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน (Arnstein, 1995)

ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ ได้แก่

1.7.1 ระดับที่ไม่มีส่วนร่วม (Non-participation) แบ่งออกได้เป็น 2 ระดับ คือ

(1) การขี้นำและถูกควบคุม (Manipulation)

(2) การโน้มน้าว และเกลี้ยกล่อม (Therapy) ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระดับนี้

คือ การได้รับข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ หรือมีทัศนคติที่ไม่ถูกต้อง ควรได้รับการอบรมถ่ายทอดความรู้ เพื่อให้มีจิตสำนึกที่ดีต่อไป

1.7.2 ระดับการมีส่วนร่วมบางส่วน (Degree of Tokenism) ได้แก่

(1) การรับรู้ข้อมูล (Informing) เป็นการนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ให้ชุมชนได้รับทราบทางเดียวไม่มีช่องทางอื่นให้แสดงความคิดเห็นและไม่มีอำนาจในการตัดสินใจต่อรอง

(2) ร่วมกันปรึกษาหารือ (Consultation) ชุมชนได้มีโอกาสในการรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ และร่วมกันปรึกษาหารือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบาย แต่ยังไม่ีอำนาจในการตัดสินใจ

(3) ร่วมแสดงความคิดเห็น (placation) ชุมชนสามารถร่วมกันกำหนดข้อตกลงต่าง ๆ ได้ สามารถเสนอข้อคิดเห็นเรียกร้องอย่างมีขั้นตอน แต่การตัดสินใจยังขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจ

1.7.3 ระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Degree citizen power) ได้แก่

(1) เป็นหุ้นส่วน (Partnership) การมีส่วนร่วมลักษณะนี้เป็นการให้ชุมชนสามารถเสนอข้อต่อรองระหว่างกลุ่มที่มีอำนาจ และเกิดจากการรวมกลุ่มกันในชุมชน มีผู้นำรับผิดชอบกลุ่มของตนเอง ซึ่งประกอบไปด้วยผู้ที่มีความรู้ในเรื่องต่าง ๆ เพื่อจัดการเก็บรวบรวมข้อมูล และข้อเสนอแนะร้องเรียน ซึ่งจะทำให้ชุมชนมีอำนาจต่อรองอย่างแท้จริง

(2) ระดับที่มีตัวแทนตัดสินใจ (Delegated power) การมีส่วนร่วมลักษณะนี้เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่มีจำนวนผู้เข้าร่วมตัดสินใจน้อยแต่ได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน โดยผู้ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบสามารถมาคอยติดตามการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ ได้

(3) ระดับที่ประชาชนมีอำนาจตัดสินใจ (Citizen Control) การมีส่วนร่วมลักษณะนี้เป็นระดับสูงสุดของการมีส่วนร่วมของชุมชน สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ชุมชนจะต้องสามารถดำเนินการวางแผนกิจกรรมโครงการ ดำเนินกิจกรรม ติดตามตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินกิจกรรมได้เองอย่างแท้จริง แต่มีความเป็นไปได้ค่อนข้างยาก

ตารางที่ 1 แสดงระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน

ระดับการมีส่วนร่วม	วัตถุประสงค์	ผลที่ได้รับ	รูปแบบการมีส่วนร่วม
1. ระดับที่ไม่มีส่วนร่วม			
1.1 ถูกควบคุมและชี้นำ (Manipulation)	ให้ข้อมูลความรู้แก่ชุมชน	ชุมชนรับรู้ในกระบวนการวางแผน	การแถลงข่าว แจกหนังสือพิมพ์
1.2 การเกลี้ยกล่อมและโน้มน้าว (Therapy)	ปลุกฝังจิตสำนึกจากผู้มีอำนาจ เพื่อให้เกิดทัศนคติตามที่ต้องการ	ยอมรับการวางแผน	
2. ระดับการมีส่วนร่วมบางส่วน			
2.1 การรับรู้ข้อมูล (Informing)	แจ้งให้ชุมชนทราบถึงอำนาจและสิทธิ โดยไม่รับความคิดเห็นสะท้อนกลับของชุมชน และไม่มีความอำนาจต่อรอง	ชุมชนจำเป็นต้องยอมรับข้อมูลเท่านั้นและปล่อยให้การตัดสินใจเป็นของผู้มีอำนาจ	ใบปลิว โปสเตอร์ แบบสอบถาม นิทรรศการ เปิดศูนย์ ข้อมูลข่าวสาร รายการทางโทรทัศน์
2.2 การร่วมกันปรึกษาหารือ (Consultation)	ชุมชนรับรู้และสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายและแผนพัฒนา	รับรู้ถึงผลตอบรับจากชุมชน แต่ชุมชนไม่มีหลักประกันว่าความคิดของพวกเขาจะถูกนำมาใช้ในการตัดสินใจ	ประชาพิจารณ์ เสวนา ประชาชน เยี่ยมชม โครงการ การสนทนา กลุ่มย่อย เวทีสาธารณะ

ตารางที่ 1 แสดงระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน (ต่อ)

ระดับการมีส่วนร่วม	วัตถุประสงค์	ผลที่ได้รับ	รูปแบบการมีส่วนร่วม
2.3 การร่วมกันแสดงความคิดเห็น (placation)	เพื่อคัดเลือกตัวแทนเข้าร่วมแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน	ได้คณะกรรมการหรือตัวแทนชุมชนร่วมดำเนินกิจกรรมแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนให้ประสบความสำเร็จ	ประชุม ปรึกษาหารือร่วมกัน
3. ระดับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ			
3.1 การเป็นหุ้นส่วน (Partnership)	ชุมชนและผู้มีอำนาจสามารถร่วมกันสร้างข้อตกลงและพิจารณาตัดสินใจดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ	ชุมชนสามารถตรวจสอบเรียกร้องผู้นำชุมชนมีอำนาจต่อรองอย่างแท้จริง	องค์กรชุมชนที่ประกอบด้วยผู้มีความรู้ในระดับปฏิบัติการด้านกฎหมาย ด้านการบริหารจัดการ
3.2 ระดับที่มีตัวแทนตัดสินใจ (Delegated power)	ชุมชนสามารถดำเนินการมอบหมายงานต่าง ๆ ให้กับองค์กรโดยมีชุมชนเป็นผู้ดูแล	ชุมชนมีอำนาจในกระบวนการตัดสินใจสามารถกำหนดทวงถาม ตรวจสอบปรับเปลี่ยน ยกเลิกนโยบายต่าง ๆ จัดทำแผนนโยบายในการพัฒนาได้ โดยผ่านทางองค์กรชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจ	คณะกรรมการติดตามประเมินผล การสอบถามชุมชน
3.3 ระดับที่ชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจ (Citizen Control)	ชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนได้โดยไม่ต้องมีหน่วยงานมาให้ความช่วยเหลือ	ชุมชนสามารถดำเนินการวางแผนเป้าหมายของตนเองเอาไว้ได้และมีการตรวจสอบติดตามกิจกรรมต่าง ๆ ได้	การลงประชามติ

1.8 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของชุมชน

วันชัย วัฒนศัพท์ (2551: 21 - 26) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของชุมชนไว้ ดังนี้

(1) คุณภาพของการตัดสินใจดีขึ้น บ่อยครั้งที่กระบวนการของการปรึกษาหารือกับสาธารณชนช่วยสร้างความกระจ่างให้กับวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบาย สาธารณชนสามารถผลักดันให้เกิดการคิดทบทวนสมมติฐานที่อยู่เบื้องหลัง ซึ่งอาจทำให้ไม่เห็นคำตอบที่มีประสิทธิผลที่สุด บ่อยครั้งที่การมีส่วนร่วมของประชาชนนำมาสู่การพิจารณาทางเลือกต่าง ๆ ใหม่นอกเหนือจากการให้ความสำคัญกับเวลาและแน่นอนเวลาที่เสียไปจากวิธีการที่ได้ใช้มาก่อนในอดีต บ่อยครั้งที่ประชาชนมีข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับสภาพการณ์ที่เป็นอยู่หรือเกี่ยวกับการนำการตัดสินใจไปดำเนินการอย่างไรทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างโครงการที่สำเร็จและไม่สำเร็จ

(2) ใช้ต้นทุนน้อยและลดความล่าช้าลง การมีส่วนร่วมของประชาชนใช้เวลาไม่กี่ครั้งถึงแม้ว่าการมีส่วนร่วมเป็นส่วนควบของกระบวนการตัดสินใจแต่คงไม่ใช้เวลามากอย่างที่หลาย ๆ คนคิด การตัดสินใจฝ่ายเดียวอาจจะเร็วที่สุด แต่ในที่สุดแล้วจะสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายมากในการดำเนินการ บ่อยครั้งที่มีการต่อต้านมากเสียจนไม่อาจดำเนินการได้เลย

(3) การสร้างฉันทามติ โครงการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจสร้างข้อตกลงและข้อผูกพันอย่างมั่นคงในระยะยาวระหว่างกลุ่มที่มีความแตกต่างกัน ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ลดข้อโต้แย้งทางการเมืองและช่วยให้เกิดความชอบธรรมต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

(4) การนำไปปฏิบัติได้ง่ายขึ้น การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้ประชาชนมีความรู้สึกของการเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น และทันทีที่การตัดสินใจเกิดขึ้น พวกเขาก็อยากเห็นว่ามันเป็นผลทางปฏิบัติ ไม่เพียงแต่เกิดการสนับสนุนทางการเมืองเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติแต่ละกลุ่มต่าง ๆ และปัจเจกชนแต่ละคนยังอาจเข้ามาช่วยกันอย่างกระตือรือร้นอีกด้วย

(5) การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าที่เลวร้ายที่สุด ทันทันทันทีข้อโต้แย้งดุเดือดขึ้นและแบ่งเป็นฝ่ายตรงข้ามกัน จะทำให้เกิดความยากขึ้นในการแก้ปัญหา การมีส่วนร่วมของประชาชนเปิดโอกาสให้ฝ่ายต่าง ๆ เข้ามาแสดงความต้องการและข้อห่วงกังวลโดยปราศจากการเป็นฝ่ายตรงข้ามกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่แรกเริ่มสามารถช่วยลดความน่าจะเป็นที่ชุมชนจะพบกับ การเผชิญหน้าที่เจ็บปวด อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ใช่สิ่งที่วิเศษที่สามารถเป็นอะไรได้ทุกอย่าง การมีส่วนร่วมไม่อาจลดหรือกำจัดความขัดแย้งทั้งหมดได้

(6) การคงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม วิธีที่จะบรรลุและคงไว้ซึ่งความชอบธรรม โดยเฉพาะเมื่อต้องมีการตัดสินใจในเรื่องที่มีการโต้แย้งกันก็คือ การดำเนินการตามกระบวนการตัดสินใจที่โปร่งใสและมีความน่าเชื่อถือต่อสาธารณชนและมีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

โครงการมีส่วนร่วมของประชาชนจะช่วยให้ประชาชนได้รับข้อมูลมากกว่าถึงเหตุผลเบื้องหลังของการตัดสินใจนั้น

(7) การคาดการณ์ความห่วงกังวลและทัศนคติของสาธารณชน เนื่องจากเจ้าหน้าที่ขององค์การมาทำงานกับสาธารณชนในโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชน พวกเขาจะเริ่มมีความอ่อนไหวมากขึ้นต่อความห่วงกังวลของสาธารณชน และมุมมองที่สาธารณชนมองการทำงานขององค์การ มุมมองเหล่านี้มักเกิดขึ้นจากภายในเพื่อที่เจ้าหน้าที่จะมีความตระหนักมากขึ้นต่อการตอบสนองที่อาจเกิดขึ้นของสาธารณชนต่อกระบวนการและการตัดสินใจขององค์การ แม้ในกรณีที่ประเด็นไม่ใหญ่เพียงพอที่จะทำโครงการการมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ

(8) การพัฒนาภาคประชาสังคม ประโยชน์อย่างหนึ่งของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การมีสาธารณชนที่มีความรู้ การมีส่วนร่วมไม่เพียงแต่เรียนรู้เกี่ยวกับประเด็นเนื้อหา แต่ยังเรียนรู้ว่าการตัดสินใจที่ทำโดยรัฐบาลเกิดขึ้นได้อย่างไร และเพราะเหตุใด การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นการฝึกอบรมผู้นำในอนาคตอีกด้วย เนื่องจากประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องกับโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชน พวกเขาจะเรียนรู้วิธีการสร้างพลังอำนาจต่อผู้อื่นและเรียนรู้วิธีการประสานงานกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนคือการฝึกอบรมการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ วันนี้แต่ละคนอาจเป็นเพียงตัวแทนกลุ่มหรือกลุ่มผลประโยชน์ พรุ่งนี้พวกเขาจะเป็นแหล่งศูนย์รวมของผู้นำในระดับภาคและระดับชาติ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนผู้นำในอนาคตจะเรียนรู้ทักษะของการแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

โกวิทย์ พวงงาม (2553: 127) อธิบายว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหัวใจของงานพัฒนาชุมชน โดยยึดหลักของการมีส่วนร่วมที่ว่า ประชาชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า การพัฒนาชุมชนนั้นเป็นของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนนั่นเอง

นอกจากนี้ พัฒน์ บุญรัตพันธุ์ (2549: 5-7) ได้สรุป แนวความคิด ชั้นพื้นฐานของการพัฒนาชุมชนในแง่ต่าง ๆ ดังนี้

(1) การพัฒนาในแง่ของกรรมวิธี หมายถึง การพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลง อย่างมีระบบ และมีขั้นตอน โดยเฉพาะที่จะช่วยบุคคลให้บรรลุถึงทรรศนะและศรัทธาและขีดความสามารถที่จำเป็น เพื่อที่จะให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนให้ มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้ ตามแนวการปกครองระบอบประชาธิปไตยและความจำเป็นก่อนหลัง ซึ่งบุคคลได้เป็นผู้กำหนดขึ้น หลังจากที่เขาได้มีขีดความสามารถเพิ่มขึ้น

(2) การพัฒนาในแง่ของวิธีการ คือ จะเป็นไปในลักษณะที่เป็นเครื่องมือหรือ อุปกรณ์ที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายปลายทางอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ ตามที่ผู้นำวิธีการพัฒนา ชุมชนมาใช้เป็นผู้กำหนดขึ้นมา โดยจะมุ่งไปอยู่ที่ความสำเร็จของผลงานที่กำหนดไว้เป็น วัตถุประสงค์แต่ ทั้งนี้ก็ต้องให้ เป็นไปตามขั้นตอนของกรรมวิธีพัฒนาชุมชน

(3) การพัฒนาในแง่ของโครงการ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ประการ คือ ประการแรก จะต้องมีการโครงการที่ได้รับการวางแผนอย่างดี ประการที่สองจะต้องมีการส่งเสริมการช่วยเหลือตนเอง ประการที่สามจะต้องมีการสนับสนุนทางด้านวิชาการ ตัวบุคคล และวัสดุ และ ประการสุดท้ายจะต้อง มีการประสานงานของหน่วยราชการต่าง ๆ ในการช่วยเหลือชุมชน

(4) การพัฒนาในแง่ของขบวนการ คือ ขบวนการพัฒนาชุมชนเกี่ยวกับ ความรู้สึกนึกคิด และอารมณ์รุนแรง ซึ่งบางครั้งก็มิได้ประกอบกับความคิดอย่างมีเหตุมีผล ตรงไปตรงมา นักพัฒนา ที่ศรัทธาในเรื่องขบวนการ จึงได้แก่บุคคลผู้ที่ยากเห็นการปฏิรูปในชนบท ของประเทศที่กำลังพัฒนา และต้องการอย่างแน่วแน่ที่จะขจัดความเลื่อมล้ำต่ำสูงในสังคม และ ต้องการให้มวลชน ซึ่งอยู่ในฐานะ ต้อยต่ำได้เป็นอิสระจากวัฏจักร แห่งปัญหาของโรคภัยไข้เจ็บ ความไม่รู้ และความยากจน

โกวิท พวงงาม (2553: 126) ยังสรุปแนวความคิดพื้นฐานในการพัฒนาชุมชนว่า การพัฒนา ชุมชนเชื่อมั่นในศักยภาพหรือพลังความสามารถของคน เพราะการดำรงอยู่หรือการ ล่มสลายของชุมชน การพัฒนาหรือการเสื่อมถอยของชุมชน ขึ้นอยู่กับคนในชุมชนเป็นสำคัญ จึงต้องให้คนเป็นศูนย์กลาง ของการพัฒนา การพัฒนาคนให้มีศักยภาพในการพัฒนาตนเองและ ชุมชน ร่วมกันสร้างมาตรฐาน ในการดำรงชีวิตหรือมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความพร้อมที่จะพัฒนา ชุมชนของตนเอง

สรุป แนวความคิดของการพัฒนาชุมชน หมายถึง การก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง หรือ พัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เพื่อเป็นการกระตุ้นหรือการชักจูงให้เกิดพลัง การทำงานของประชาชน ซึ่งการพัฒนาที่ได้ผลดีและถาวรควรจะเกิดจากพลังและขีดความสามารถ ของประชาชนในชุมชนที่ได้ผลึกกำลังกันขึ้นมา ผสมผสานกับการสนับสนุนจากพลังของการ ปกครอง แห่งรัฐ เพื่อให้การทำงานออกมามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น การที่จะให้ฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายใด เป็นผู้ดำเนินการฝ่ายเดียวนั้น นอกจากยากที่จะประสบความสำเร็จและผลงานไม่มั่นคงถาวรแล้ว ยังอาจนำไปสู่การขยายช่องว่างและความขัดแย้งระหว่างพลังทั้งสองฝ่าย สังคมนั้นก็จะมีแต่จะถอย หลังและยังเผยให้เห็นถึงความไร้สมรรถภาพของรัฐบาลอีกด้วย

วิชาการพัฒนาชุมชนเป็นเรื่องของแนวคิดปรัชญาที่เพิ่งค้นพบไม่มากนักและการพัฒนา ชุมชนยังอยู่ในขั้น “การทดลอง” ฉะนั้นจึงไม่อาจกล่าวได้ว่ามีทฤษฎีพัฒนาชุมชนที่แท้จริง แต่การ พัฒนาชุมชนมี “หลักการ” ซึ่งหลักการนี้ดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายแห่งการพัฒนาชุมชน หรือ เรียกว่าเป็นการพัฒนาคุณภาพของประชาชน โดยจะต้องเริ่มจากภาวะความเป็นอยู่ของชุมชน

พยายามดึงประชาชนให้เข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นการปลูกนิสัยและส่งเสริมให้คนได้รู้จักคิด ตัดสินใจ วางแผน และดำเนินการด้วยตนเอง

วนิดา สุทธิสมบูรณ์ (2541: 99-100) ได้อธิบายหลักสำคัญในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ที่สำคัญๆ ไว้ ดังนี้

1) หลักการให้ประชาชนช่วยตนเอง มีความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาของชุมชน มีความคิดริเริ่มในการวางแผนดำเนินการตามความต้องการของชุมชน มีส่วนร่วมรู้เห็นในการดำเนินงานและมีส่วนได้ส่วนเสียในผลการดำเนินงานนั้นๆ ประชาชนในชุมชนสามารถแก้ไขปัญหา หรือสามารถพัฒนาชุมชนในทุกๆ ด้านพร้อมๆ กัน การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนโดยความสามัคคีใจมีผลให้ประชาชนสามารถพัฒนาตนเองได้โดยการฝึกฝนและเพิ่มทักษะ เป็นการพัฒนาอย่างถาวร ทั้งนี้อาจได้รับการช่วยเหลือหรือแนะนำจากหน่วยงานพัฒนาชุมชน ของรัฐบาล ซึ่งมีส่วนช่วยย่วยหรือกระตุ้นโดยการให้การศึกษาในรูปแบบต่างๆ ให้ประชาชน ในชุมชนมีความชำนาญพอที่จะรู้ปัญหาของชุมชน มีการกำหนดเป้าหมายและเลือกวิธีการแก้ไข ปัญหาและดำเนินการพัฒนา ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ข้อดีของหลักการให้ประชาชน ช่วยตนเอง มีดังนี้

- (1) เป็นการพัฒนาที่เกิดจากการริเริ่มและดำเนินการของประชาชนในชุมชนเอง
- (2) ฝึกให้ประชาชนในชุมชนมีความคิดริเริ่ม มีความมั่นใจในตัวเอง รู้จักช่วยตนเอง และรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น
- (3) หลักการพัฒนาชุมชนวิธีนี้พยายามใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทำให้ ประหยัดงบประมาณ สำหรับเรื่องแรงงาน ประชาชนจะช่วยกันสละแรงงานและเวลา

2) หลักการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ทรัพยากรในท้องถิ่นที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ ในการพัฒนาชุมชนมีอยู่มากมาย เช่น ทรัพยากรบุคคล ประกอบด้วย ผู้นำท้องถิ่น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ครูใหญ่ เจ้าอาวาส เป็นต้น บุคคลดังกล่าวเป็นที่นับถือของคนในชุมชนเป็นแกนนำในการ ชักจูงประชาชนในชุมชนให้มาร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทรัพยากรบุคคลช่วยพัฒนาชุมชนในด้านแรงงาน กำลังความคิดและทักษะ ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่สามารถ นำมาใช้ให้เกิด ประโยชน์ เช่น ดิน น้ำ ทราย กรวด หิน แร่ธาตุ ไม้ เป็นต้น ในการพัฒนาชุมชน ต้องสำรวจให้แน่ชัด ว่าชุมชนนั้นมีทรัพยากรอะไรบ้าง เพื่อจะได้นำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนา ทั้งยังประหยัดค่าใช้จ่าย โดยไม่ต้องจัดหาใหม่

3) หลักในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกด้านของชุมชน ได้แก่

- (1) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
- (2) มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน
- (3) มีส่วนร่วมในผลประโยชน์หรือรับผลสำเร็จร่วมกัน
- (4) มีส่วนร่วมในการติดตามผลและประเมินผลร่วมกัน

กล่าวโดยสรุป หลักการพัฒนาชุมชนนั้น ต้องยึดหลักการสำคัญ คือ ให้ประชาชนช่วยตนเอง ให้มากที่สุด โดยให้ประชาชนในชุมชนมีความคิดริเริ่ม มีความกระตือรือร้น มีความ มั่นใจในตัวเอง รู้จักตนเองและรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น สามารถแก้ไขปัญหาหรือสามารถพัฒนาชุมชนในทุกๆ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วยความสมัครใจ โดยการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการฝึกฝนและเพิ่มทักษะการพัฒนา ทั้งนี้อาจได้รับการช่วยเหลือหรือแนะนำจากหน่วยงานของภาครัฐ เพื่อให้เกิดงานพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

2.1 ความหมายของการพัฒนาชุมชน

นักวิชาการหลายท่านได้ให้คำนิยามของคำว่า “การพัฒนาชุมชน” แตกต่างกันออกไป ยกตัวอย่างนักวิชาการบางท่าน ดังนี้

จิตจำนงค์ กิติเกียรติ และชัยวัฒน์ สิทธิภราดร (2532: 5) ให้ความหมายการพัฒนาชุมชนไว้ว่าเป็นการจงใจให้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในชุมชน เพื่อเปลี่ยนสภาพของ ส่วนประกอบต่าง ๆ ในชุมชน จากสภาพที่ไม่พึงปรารถนาไปสู่สภาพที่พึงปรารถนาอันเป็น เป้าหมายที่ชุมชนตั้งไว้ โดยมีการวางแผน

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ และคณะ (2535: 21) ได้อธิบายว่า การพัฒนาชุมชน คือ กระบวนการของรัฐและเอกชนที่จะพัฒนาความเป็นอยู่ของประชาชนในชุมชนให้ดีขึ้น ในการพัฒนาประชาชนจะเป็นผู้ร่วมกันวางแผนและลงมือปฏิบัติตามแผนเอง โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้มากที่สุด หากเกินขีดความสามารถของชุมชน จึงจะขอความช่วยเหลือจากภายนอก ทั้งจากองค์กรภาครัฐหรือเอกชน

ชัยวุฒิ ชัยพันธุ์ (2544: 68-69) ได้อธิบายว่า การดำเนินงานของการพัฒนาชุมชน จะสำเร็จหรือไม่ ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญ 5 ประการ คือ

- 1) โครงการดังกล่าวจะต้องเป็นของและดำเนินการโดยชาวบ้าน ส่วนบุคคลหรือองค์กรภายนอกเป็นเพียงผู้สนับสนุน หรือให้ข้อคิดเห็นใหม่ ๆ ที่เป็นประโยชน์ โดยจะต้องมีความสัมพันธ์ที่ยาวนานกับชาวบ้านจนเป็นที่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน
- 2) โครงการดังกล่าวจะต้องไม่มีผลกระทบหรือขัดแย้งในผลประโยชน์กับผู้มีอิทธิพลในหมู่บ้าน ซึ่งจะทำให้บุคคลเหล่านั้นให้ความร่วมมือและปฏิบัติตัวเป็นผู้นำที่ดี
- 3) ผู้ที่จะได้รับประโยชน์จากโครงการดังกล่าวจะต้องมีส่วนร่วมและเห็นดี เห็นชอบโครงการที่ให้ประโยชน์แก่ชาวบ้านอย่างเห็นได้ชัดเจน เช่น การจัดการศึกษา บริการ สาธารณสุข หรือการจัดการหาลินเชื่อ จึงมักมีโอกาสประสบความสำเร็จสูง
- 4) โครงการอาจได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากองค์กรภายนอกหรือจากคนภายในหมู่บ้านนั่นเอง โครงการที่ได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากทั้ง 2 แห่งนี้พร้อมกันไปจะมีโอกาสประสบความสำเร็จสูง

5) จะต้องนำไปสู่การจัดตั้งสถาบันหรือองค์กรของหมู่บ้าน ที่มีระบบรองรับมากกว่า ขึ้นอยู่กับคนใดคนหนึ่งการที่จะเข้ามาสู่จุดนี้ได้

สนธยา พลศรี (2545: 49) ได้ให้ความหมายเพิ่มเติมไว้ว่า การพัฒนาชุมชนเป็น กระบวนการพัฒนาคนและกลุ่มคนในชุมชนให้มีศักยภาพเพียงพอและร่วมมือกันปรับปรุงชีวิต ความเป็นอยู่ของตนเองและชุมชน ตามแผนและโครงการที่กำหนดไว้ทั้งการใช้พลังของชุมชน และ การสนับสนุนจากภายนอกชุมชน การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจึงต้องเป็นไปตามลำดับขั้นตอน และต้องมีความรอบครอบ ถูกต้องตามหลักวิชาการ มีการควบคุมติดตามโครงการ การตรวจสอบ ประเมินผลงานเพื่อให้การดำเนินการพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด

พัฒน์ บุญยรัตนพันธุ์ (2549: 2) ได้อธิบายว่า การพัฒนาชุมชน คือ ความศรัทธา ในเรื่องความยุติธรรมของสังคม การมุ่งขจัดความขัดแย้งและความเหลื่อมล้ำต่ำสูงที่เห็นได้ชัด ในหมู่ มวลชนนั้นเป็นเรื่องอารยะสังคมพึงยึดมั่น

จากความหมายของการพัฒนาชุมชนของนักวิชาการหลายท่าน สามารถสรุป ความหมายของการพัฒนาชุมชนได้ว่า การสร้างความเจริญ/ก้าวหน้าให้แก่ชุมชน โดยให้ชุมชนนั้น ๆ ช่วยกันในทุกกระบวนการตั้งแต่ คิดทำวางแผนตามลำดับขั้นตอน มีการควบคุมติดตามการพัฒนา เพื่อให้การการพัฒนาชุมชนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในชุมชน และความช่วยเหลือของรัฐบาลและองค์กรเอกชนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในทิศทางที่ดีขึ้น เพื่อให้ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งจะส่งผลไปถึงความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงแก่ประเทศชาติต่อไป

2.2 หลักการและวิธีการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่ประเทศที่กำลังพัฒนาได้นำไปใช้ เพื่อปรับปรุงสภาพเศรษฐกิจสังคมของกลุ่มคนที่ยากลำบาก โดยเชื่อมั่นว่าการพัฒนาชุมชน เป็นวิธีการที่เหมาะสมที่สุดวิธีหนึ่ง เพื่อยกระดับการครองชีพและแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่ประชาชน ในชนบทกำลังเผชิญอยู่ การพัฒนาชุมชนจึงเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชน ซึ่งรัฐบาลก็นำมาใช้ โดยพยายามใช้เป็นเครื่องมือช่วยให้ประชาชนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่ง ที่ต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาประเทศ ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ควบคู่กันไปพร้อมกัน

พลุศักดิ์ ชูพาณิชย์สกุล (2551: 10) สรุปสาระสำคัญของการพัฒนาชุมชน ไว้ดังนี้

1) การพัฒนาชุมชน คือ ความพยายามที่จะยกมาตรฐานการครองชีพของ ประชาชน ภายในกลุ่มให้ดีขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาชุมชน คือ การทำให้คนที่อยู่ในชุมชนนั้นมีความ เป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยอาศัยความร่วมมือจากราษฎรเองเข้ามาคิดพิจารณาตัดสินใจ และดำเนินการพัฒนา ด้วยตนเองบนพื้นฐานของความสมัครใจและมีความรับผิดชอบที่จะช่วย ตนเอง

2) การพัฒนาชุมชน คือ การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมหรือลักษณะทาง กายภาพ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชนให้ดีขึ้น

3) การดำเนินงานจะต้องตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ทั้งนี้หมายถึงว่ากิจกรรมใด ๆ ที่จะนำไปส่งเสริมให้ประชาชนปฏิบัติจะต้องเป็นกิจกรรมที่ประชาชน ส่วนใหญ่มีความต้องการอยู่แล้ว หรือเป็นกิจกรรมที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของประชาชนและ พยายามกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความรู้สึกรถึงความจำเป็นนั้นได้

4) การพัฒนาชุมชนต้องใช้หลักการยั่วยุ เร่งเร้า ส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนเกิดความคิดริเริ่ม ตลอดจนการดำเนินการไปตามโครงการพัฒนานั้น

5) รัฐบาลหรือหน่วยงานอื่นที่จะให้ความช่วยเหลือจะต้องพิจารณาให้ความช่วยเหลือเฉพาะสิ่งที่เกินความสามารถที่ชุมชนหรือราษฎรจัดหามาเองได้ เช่น ความรู้ทางวิชาการ วัสดุและเงินที่จำเป็น

6) การพัฒนาชุมชนจะต้องมีผู้นำการเปลี่ยนแปลงทำหน้าที่เป็นผู้ยั่วยุ กระตุ้นเตือนให้ประชาชนมีความคิดริเริ่มในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

7) จะต้องมีความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกสาขา เพราะปัญหาของชุมชนอยู่นอกเหนือความสามารถของหน่วยงานหนึ่งโดยเฉพาะ และการพัฒนาชุมชนมุ่งที่จะพัฒนาในทุก ๆ ด้าน หลักการพัฒนาชุมชน ถือว่าเป็นหลักหรือจุดยืนในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน เพื่อการสร้างสรรค์ความเจริญในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ให้แก่ชุมชนและประเทศชาติในที่สุด และการที่จะสร้างความเจริญให้แก่ชุมชนดังกล่าวนี้ ต้องฝึกอบรมประชาชนให้รู้จักการช่วยเหลือตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

กรมการพัฒนาชุมชนได้ให้แนวทางในการทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนไว้ 10 ประการ ดังนี้ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2543: 36)

1) ต้องพัฒนาชุมชนทุก ๆ ด้านไปพร้อมกัน ถ้าพิจารณาอย่างกว้าง ๆ จะเห็นว่า สิ่งที่จะต้องทำการพัฒนาในชุมชนนั้นมีเพียง 2 ประการ คือ ด้านวัตถุและจิตใจ ด้านวัตถุ นั้น หมายถึงสภาพแวดล้อมที่เป็นวัตถุต่างๆ ด้าน เช่น ถนนหนทาง ที่อยู่อาศัย สถานที่ศึกษา สถานรักษาพยาบาล ไฟฟ้า วิद्यุ เป็นต้น เมื่อสภาพแวดล้อมทางวัตถุเจริญก้าวหน้าดีแล้วไม่ได้ หมายความว่า สภาพจิตใจของประชาชนจะเจริญก้าวหน้าตามไปด้วยเสมอไป

2) ยึดประชาชนเป็นหลักในการพัฒนา การทำงานกับประชาชนนั้นจะต้องคำนึงถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนเป็นสำคัญ ประชาชนกำลังประสบปัญหาอะไร กำลังมีความต้องการอะไร อะไรเป็นปัญหารีบด่วน

3) การดำเนินงานจะต้องค่อยเป็นค่อยไป จุดมุ่งหมายของการดำเนินงานพัฒนาชุมชนก็คือ ต้องการแปรเปลี่ยนทัศนคติของประชาชนในชุมชนและวัตถุไปพร้อม ๆ กัน ฉะนั้นการดำเนินงานตามกิจกรรมจึงไม่ควรเร่งรีบจนเกินไป จนประชาชนไม่รู้ว่าจะอะไรเป็นอะไร การมุ่งผลงานตามกิจกรรมอย่างเดียวนั้น จะไม่ก่อให้เกิดผลการพัฒนาอย่างแท้จริง การดำเนินงานจึงต้องค่อยเป็นค่อยไป

4) ต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมของชุมชนเป็นหลัก ขนบธรรมเนียมประเพณีหรือวัฒนธรรมในท้องถิ่นมีลักษณะสนับสนุนการพัฒนาแล้ว จึงควรส่งเสริมให้วัฒนธรรม ประเพณี ในท้องถิ่นให้ได้มีบทบาทในการพัฒนาให้มากยิ่งขึ้น สิ่งใดที่เป็นการขัดต่อขนบธรรมเนียม ประเพณี หรือวัฒนธรรม ควรหลีกเลี่ยง หรือถ้าเห็นว่าประเพณีบางอย่างไม่ถูกต้องไม่ควรก็ไม่ควรจะไป ตำหนิติเตียนตรงๆ แต่ควรชี้แนะเสนอแนะให้ประชาชนเห็นว่าดีและไม่ดีอย่างไรด้วยเหตุผลแล้วช่วยกันหาทางปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น

5) ต้องพยายามใช้ทรัพยากรในชุมชนให้มากที่สุด ผลงานพัฒนาชุมชนนั้น ควรจะ เริ่มจากการเอาทรัพยากรในท้องถิ่นมาดัดแปลงใช้ให้เกิดประโยชน์ให้มากที่สุด โดยชี้แนะเสนอแนะ ให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของสิ่งที่มีอยู่ในชุมชน และนำเอาสิ่งเหล่านั้นมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือ แปรรูปเป็นวัสดุเครื่องใช้ในครัวเรือนให้ได้ คำว่า ทรัพยากรในที่นี้ หมายถึง ทุกสิ่งที่มีอยู่ ในชุมชน เช่น ตัวคน วัตถุ สถาบันทางสังคมและกลุ่มต่าง ๆ เป็นต้น

6) ต้องยึดหลักประชาธิปไตยในการดำเนินงาน การดำเนินงานพัฒนาชุมชนจะเริ่ม ด้วยการประชุมปรึกษาหารือกัน ร่วมกันคิดว่าจะทำอะไร เมื่อตกลงกันแล้วก็จะร่วมกันทำ โดยมอบหมายงานให้แต่ละคนได้รับผิดชอบร่วมกัน งานจะมาจากเบื้องล่าง คือ ตัวประชาชน ในชุมชนเอง ไม่ได้มาจากถูกสั่งให้กระทำในการเข้าไปแก้ปัญหาของประชาชนนั้น ผู้ปฏิบัติงาน พัฒนา จะไม่ใช้วิธีออกคำสั่งแต่จะให้การศึกษา ชักชวน ชี้แนะให้ประชาชนได้เห็นปัญหาและร่วมกัน หาทาง แก้ไขด้วยความสมัครใจ

7) ต้องใช้หลักการประสานงาน งานพัฒนาชุมชนจะประสบผลสำเร็จมากน้อย แคะไหนอยู่ที่การประสานงาน เพราะงานพัฒนาชุมชนนั้นมิใช่งานของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง โดยเฉพาะเป็นงานที่จะต้องร่วมกันรับผิดชอบทุกหน่วยงานและผู้ปฏิบัติงานพัฒนาก็มิใช่จะเป็น ผู้เชี่ยวชาญทุก ๆ ด้าน จึงต้องอาศัยการประสานงานเป็นหลักในการดำเนินงาน

8) เริ่มต้นทำงานกับกลุ่มผู้นำก่อน ผู้นำในท้องถิ่นเป็นผู้ที่ประชาชนในชุมชน ให้ความเคารพเชื่อถือ จะพูดจาทำอะไร ประชาชนส่วนใหญ่จะยอมรับและคล้อยตาม การจะกระทำ กิจกรรม พัฒนาในชุมชน หากผู้นำเห็นชอบด้วย ปัญหาการขัดแย้งและการให้ความร่วมมือ ก็จะน้อยลงหรือ หมดไป

9) การดำเนินงานต้องให้สอดคล้องกับนโยบายของชาติ การจัดทำแผนหรือ กิจกรรม ใด ๆ จะต้องให้เป็นไปตามแผนพัฒนาระดับตำบล อำเภอ จังหวัด และสอดคล้องกับ แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเสมอ

10) ปลูกฝังความเชื่อมั่นในตนเองให้กับประชาชน ความเชื่อมั่นในตนเองเป็นพลัง สำคัญที่จะช่วยให้การทำงานสำเร็จลงได้ แม้งานนั้นจะยากลำบากเพียงใดก็ตาม หากมีความมั่นใจ และเชื่อในพลังงานที่ตนมีอยู่แล้ว การดำเนินงานก็จะสำเร็จลงได้โดยไมยากนัก

พูลศักดิ์ ชูพาณิชย์สกุล (2551: 11) ได้กล่าวถึงหลักการพัฒนาชุมชน โดยสรุปได้ดังต่อไปนี้

1) พิจารณาถึงบริบทของชุมชนเป็นหลักในการเริ่มงาน (Context) บริบทของชุมชนหมายถึง สภาพความเป็นอยู่ ในชุมชน ซึ่งในการพิจารณานั้น นักพัฒนาควรพิจารณา อย่างรอบด้าน ทั้งสภาพความเป็นอยู่ทางกายภาพ ชีวภาพ เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม การเมือง การปกครอง การที่นักพัฒนาทราบสภาพความเป็นอยู่ของชุมชนก็สามารถที่จะวางแผนและดำเนินงานพัฒนาได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

2) การดึงประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วม (Participation) การจัดกิจกรรมการพัฒนาอะไรก็ตามจะต้องดึงหรือชักจูงประชาชนให้เข้ามาเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมด้วย ตั้งแต่ศึกษาชุมชน วางแผนวางโครงการ ปฏิบัติการตามโครงการและการประเมินผล ซึ่งจะทำให้มากน้อยแค่นั้นนั้นขึ้นอยู่กับประเภทของกิจกรรมแต่ยึดหลักการที่สำคัญว่าต้องให้ประชาชนเข้ามา เกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้เนื่องจากว่า ผลของการดำเนินงานพัฒนานั้นส่งผลกระทบต่อตรงต่อตัวประชาชน ดังนั้น ควรที่จะให้ ประชาชนเลือกแนวทางในการพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของตนเอง

3) การทำงานต้องค่อยเป็นค่อยไป (Gradualness) ความล้มเหลวของการพัฒนาชุมชนเกิดขึ้น เพราะการเร่งรีบทำงานให้เสร็จเร็วเกินไป ก่อนที่จะรู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพทั่วไป และปัญหาที่แท้จริงของชุมชนหรือก่อนที่ประชาชนจะมีความเชื่อมั่นในตนเองหรือก่อนที่จะมีทรัพยากรเพียงพอ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่านักพัฒนาต้องการให้มีผลงานออกมาโดยเร็ว ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการของงบประมาณมาใช้ในการดำเนินงาน ดังนั้น การพัฒนาชุมชนไม่ควรเร่งรีบจนเกินไป ควรดำเนินงานแบบค่อยเป็นค่อยไป ควรคิดถึงผลกระทบในการพัฒนาชุมชนในระยะยาว

4) การให้ความสำคัญกับคนในชุมชนเป็นหลัก (Man-Center Development) มีความจริงอยู่ประการหนึ่งว่าการช่วยคนไม่อาจสำเร็จได้ ถ้าผู้นั้นไม่ต้องการจะช่วยตนเอง โดยหลักการนี้ การพัฒนาชุมชนจึงต้องเริ่มด้วยการให้ความสำคัญกับคนในชุมชนเป็นหลักหรือเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาโดยให้คนในชุมชนค้นหาความต้องการและปัญหา (Identify Need and Problem) ของตนเองให้พบไม่ว่าจะด้วยวิธีกระตุ้น ยั่วยุหรือชักจูงก็ตาม

5) การใช้วิธีดำเนินงานแบบประชาธิปไตย (Democracy) การพัฒนาชุมชนจะต้องนำแบบประชาธิปไตยมาใช้เพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนรู้จักคิดด้วยตนเอง รู้จักอภิปรายและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนร่วมกันทำงานตามข้อตกลงที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ ยึดถือในเสียงข้างมากและรับฟังเสียงข้างน้อย (Rule of Majority, Right of Minority)

6) การดำเนินงานต้องยืดหยุ่นได้ (Flexible) เนื่องจากสังคมมีความเคลื่อนไหว (Dynamic) ตลอดเวลา จึงจำเป็นต้องเลือกวิธีดำเนินงานให้กว้างและเข้ากับสถานการณ์ เหตุการณ์

หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น แต่ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงจะต้องเป็นไปเฉพาะวิธีดำเนินงานเท่านั้น โดยยึดมั่นในหลักการ วัตถุประสงค์และเป้าหมายเสมอ

7) สอดคล้องกับวัฒนธรรมชุมชน (Culture) วัฒนธรรมเป็นกุญแจสำคัญที่จะไขประตูปัญหาเพื่อเข้าถึงประชาชน การพัฒนาชุมชนจะสำเร็จหรือล้มเหลวเกิดจากความเข้าใจในวัฒนธรรมของชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่ง ทั้งนี้ เพราะในแต่ละชุมชน สังคม มีวิถีชีวิต (Way of Life) ที่แตกต่างกัน จนมีคำกล่าวเกี่ยวกับวัฒนธรรมและงานพัฒนาว่า “การเข้าใจ วัฒนธรรมชุมชนได้มากเท่าใด ก็จะเข้าใจงานพัฒนาชุมชนได้มากเท่านั้น”

8) ทำงานกับผู้นำท้องถิ่น (Local Leader) การทำงานกับผู้นำท้องถิ่นเป็นหลักการพัฒนาชุมชนที่สำคัญอย่างหนึ่ง การพัฒนาชุมชนจะขยายตัวกว้างออกไปและบรรลุวัตถุประสงค์ได้ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับศักยภาพ ความสามารถของผู้นำในท้องถิ่น ซึ่งจะมีทั้งผู้นำที่เป็นทางการ คือ มีบทบาท ตำแหน่งหน้าที่ ตามที่ได้รับแต่งตั้งจากทางราชการ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อสม. ครู ในหมู่บ้านหรือตำบล และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ คือ ผู้นำที่คนในหมู่บ้านให้ความเคารพนับถือและมีบทบาทในการชี้นำการพัฒนา เช่น แก้วแก่วัด แก้วแก่วัด อ้อย คนเฒ่าคนแก่ พระสงฆ์ เป็นต้น

9) ทำงานกับองค์กรที่มีอยู่ในชุมชน (Community Organization) ในชุมชนใดที่มีสมาคม สถาบัน สโมสร หรือองค์กรอื่น ๆ อยู่ ย่อมมีผู้นำขององค์กรนั้นๆ อยู่ด้วย หลักการพัฒนาชุมชนต้องพยายามใช้องค์กรเหล่านี้ให้เป็นประโยชน์โดยดึงเอาสมาชิกหรือตัวแทนขององค์กรเข้ามาร่วมทำงาน เพราะองค์กรต่าง ๆ เหล่านี้จะมีการรวมกลุ่มกันอยู่แล้ว ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการดึงเอากำลังของกลุ่มมาใช้ในการพัฒนา แต่ถ้าหากไม่มีองค์กรอยู่ในชุมชนก็ควรส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มตั้งเป็นองค์กรขึ้น โดยการให้การศึกษาลอตจนการฝึกอบรม

10) ทำการประเมินผลตลอดเวลา (Evaluation) การประเมินผลมิใช่เป็นแค่เพียงการเปรียบเทียบผลงานในอดีต เพื่อให้รู้ว่ามีปัญหาเพียงใด เท่านั้น แต่เป็นการเรียนรู้ถึงข้อดี ข้อเสีย ความผิดพลาด และความสำเร็จ ในสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมนั้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงานครั้งต่อไปได้ ซึ่งในการประเมินผลนั้น สามารถทำได้ในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานและเมื่อโครงการเสร็จสิ้นไปแล้ว

11) สอดคล้องกับนโยบายของชาติ (Policy) ไม่มีองค์กรใดที่จะเกิดขึ้นถูกต้องตามกฎหมาย ถ้าองค์กรนั้นไม่ดำเนินงานให้สอดคล้องกับนโยบายของชาติและเช่นเดียวกัน ไม่มีองค์กรใดจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลให้ดำเนินงาน ถ้าหากองค์กรนั้นขัดกับนโยบาย ของชาติ ด้วยเหตุนี้ การพัฒนาชุมชนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประเทศ ผลการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่เกิดขึ้น จะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในระดับชาติเสมอ ฉะนั้น จึงต้องสอดคล้องเป็นแนวเดียวกันนโยบายของชาติ

12) การทำงานโดยผ่านกระบวนการกลุ่ม (Grouping Process) การทำงานโดยผ่านกระบวนการกลุ่มเป็นหลักการทำงานที่ขาดไม่ได้สำหรับการทำงานพัฒนาชุมชน ประชาชนต้องได้รับการกระตุ้นให้ทำงานผ่านกระบวนการกลุ่ม เพราะพลังกลุ่มมีอิทธิพลเข้มแข็งและมั่นคงมากกว่าคน ๆ เดียว จนมีคำกล่าวเกี่ยวกับกลุ่มในงานพัฒนาชุมชนว่า “ไม่มีกลุ่ม ก็ไม่มีการพัฒนาชุมชน” (No Group No C.D.)

13) การพัฒนาชุมชนต้องทำเป็นกระบวนการต่อเนื่อง (Continuity) โครงการใดโครงการหนึ่งที่ดำเนินการตามกระบวนการพัฒนาชุมชนและสำเร็จไปแล้ว ไม่ได้หมายความว่างานพัฒนาชุมชนเสร็จสิ้นตามไปด้วย จะต้องมีการเริ่มทำโครงการใหม่ต่อไปเรื่อย ๆ ไม่มีที่สิ้นสุด หรือเรียกได้ว่า เป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง โครงการใหม่นี้อาจใหญ่ กว่าเดิมหรือยากกว่าเดิมก็ได้ ซึ่งก็ยอมแล้วแต่ประชาชนจะเป็นผู้กำหนด สำหรับขั้นตอนตามกระบวนการพัฒนาชุมชนที่จะใช้สำหรับทำโครงการใหม่นั้น ก็ไม่จำเป็นต้องเริ่มจากขั้นตอนแรก คือ ขั้นการศึกษาชุมชน แต่อาจเริ่มจากขั้นตอนอื่นได้เลย เช่น เริ่มจากขั้นตอนวางแผนทันทีก็ได้

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาชุมชนเป็นกระบวนการให้ความรู้แก่คนในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนได้เลือกใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนนั้น ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์มากที่สุด ทั้งต่อตนเองและชุมชน สามารถตัดสินใจที่จะดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ กระบวนการพัฒนาชุมชน จะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายจึงจะประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการที่มีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริง

2.3 แนวคิดการพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

หลังจากพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้ทรงพระราชทานกระแสพระราชดำรัส แก่ปวงชนชาวไทย และทรงรับสั่งตอนหนึ่งเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นแนวทางที่ให้ ประชาชนทุกหมู่เหล่าได้รับไปปฏิบัติ เพื่อการดำรงชีวิตในยามที่ประเทศประสบภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจเป็นแนวทางที่บุคคลทุกอาชีพทุกระดับขั้นสามารถปฏิบัติได้โดยเฉพาะสำหรับประชาชนในชนบทการเกษตร “ทฤษฎีใหม่” ในขั้นแรกนั้นเป็น “เศรษฐกิจพอเพียง” หมายถึง การพยายาม พึ่งตนเอง ช่วยตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ให้ “พอมิ พอกิน” โดยเฉพาะอาหารและที่อยู่อาศัย ส่วนที่ไม่สามารถผลิตเองได้ก็แลกเปลี่ยน หรือซื้อจากภายนอกบ้าง แต่ควรซื้อและใช้จากของที่ผลิตในท้องถิ่น หรือในประเทศให้มากที่สุด พยายามก่อกินให้น้อยที่สุด และควรมีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย และพอใจในสิ่งที่ได้รับมาโดยชอบธรรม ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยหรือให้มึนเมา ไม่เกินไม่รายรับ (ภฤชญา วงษาสันต์และคณะ, 2542: 228-229)

สุเมธ ตันติเวชกุล (2541: 1-2) ได้กล่าวถึงการพัฒนาชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนว่า จะต้องพัฒนาใน 5 ด้าน ได้แก่

1) ด้านจิตใจ จะต้องสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ดีในการทำสิ่งต่าง ๆ ให้ตนเอง ชุมชนและประเทศชาติ โดยมีจิตใจดี มีเมตตา เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

2) ด้านสังคม แต่ละชุมชนต้องมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีการเชื่อมสัมพันธ์กันจนเกิดเป็นเครือข่าย และเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง

3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรเลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด อย่างชาญฉลาด สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้คุ้มค่ามากที่สุด และหาแนวทางเพิ่มมูลค่าบนหลักการของความยั่งยืน

4) ด้านเทคโนโลยี ปัจจุบันเทคโนโลยีพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว มีทั้งให้คุณและให้โทษ ดังนั้น จึงต้องเลือกใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ บนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและประเทศชาติ

5) ด้านเศรษฐกิจ แต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้และไม่มีการมุ่งที่จะลดรายจ่าย ในเวลาเช่นนี้จักต้องปรับทิศทางใหม่ คือ จะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญ และยึดหลักพออยู่พอกิน พอใช้ หลักจากนั้นจึงจะคิดหารายได้ในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป หลีกเลียงจากการก่อหนี้ โดยไม่มีผลตอบแทนที่คุ้มค่าและพยายามลดความเสี่ยงด้านต่าง ๆ

จะเห็นว่าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหนทางที่จะทำให้ประเทศไทยหลุดพ้นจากสภาพความเป็นอยู่ที่ทรัพยากรไม่เพียงพอต่อความต้องการ เกิดการแย่งชิงทรัพยากรกันของคนในชาติอย่างที่ผ่านมา ประกอบกับภารกิจของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ซึ่งถือเป็นหน่วยงานหลักสำคัญหน่วยงานหนึ่งที่ได้ทำงานร่วมกับประชาชนอย่างแท้จริง มีความคุ้นเคยสนิทสนมกับประชาชนในพื้นที่ ทำให้มีการพัฒนาชุมชน ซึ่งจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงโดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนแท้จริง

3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

3.1 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ

ปัจจุบันการดำรงชีวิตของคนไทยเปลี่ยนแปลงไป มีการแข่งขันกันอยู่ตลอดเวลา ทำให้ทุกคนต้องปรับเปลี่ยนตนเองให้เข้ากับยุคสมัยเพื่อความอยู่รอดในสังคม ส่งผลให้การดำเนินชีวิตของผู้คนส่วนใหญ่ต้องสวนทางกับแนวคิดด้านเศรษฐกิจพอเพียงและสิ่งดี ๆ ที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่เน้นความพอดี บางคนเรียกว่าปรัชญาเศรษฐกิจแบบมัชฌิมา คือ ยึดทางสายกลาง ทั้งนี้ ถ้าทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของแนวคิดดังกล่าว และน้อมรับนำไปปฏิบัติตามปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานพระราชดำริ ชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอด สังคมไทยก็จะมี ความ

เข้มแข็งอย่างยั่งยืน ส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีอาชีพเพียงพอที่จะพึ่งพาตนเองและสามารถยกระดับคุณภาพความเป็นอยู่ได้ โดยการดำเนินชีวิตในแบบเรียบง่าย ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ตลอดจน ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ปัจจุบันองค์การสหประชาชาติได้กล่าวกับประเทศต่าง ๆ ว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นตัวอย่างที่ควรปฏิบัติตาม เพราะเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่มีความพอเพียง ซึ่งหมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลและความจำเป็นที่ต้องมีระบบภูมิคุ้มกันที่ดีต่อผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกโดยอาศัยความรู้ รอบคอบและความระมัดระวังในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้เพื่อวางแผนและดำเนินการ นอกจากนี้ ต้องเสริมสร้างพื้นฐานทางด้านจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่รัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และความรอบรู้ในการดำเนินชีวิต เพื่อให้เกิดความสมดุลและเตรียมพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น (เมธาสิทธิ์ ธัญรัตน์ศรีสกุล, 2558: 10-11)

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง จึงประกอบด้วยคุณสมบัติ ดังนี้

1. ความพอประมาณ คือ การดำรงชีวิตให้เหมาะสม ซึ่งเราควรจะมี ความพอประมาณ ทั้งการหารายได้ และพอประมาณในการใช้จ่าย ความพอประมาณในการหารายได้ คือ ทำงานหารายได้ด้วยช่องทางสุจริต ทำงานให้เต็มความสามารถ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ส่วนความพอประมาณในการใช้จ่าย หมายถึง การใช้จ่ายให้เหมาะสมกับฐานะความเป็นอยู่ ไม่ใช่จ่ายฟุ่มเฟือยหรือใช้จ่ายเกินตัว และในขณะเดียวกันก็ใช้จ่ายในการดูแลตนเอง และครอบครัวอย่างเหมาะสม ไม่อยู่อย่างลำบาก และผิดเคืองจนเกินไป

2. ความมีเหตุผล ไม่ว่าจะเป็นการทำธุรกิจ หรือการดำรงชีวิตประจำวัน เราจำเป็นต้องมีการตัดสินใจตลอดเวลา ซึ่งการตัดสินใจที่ดี ควรตั้งอยู่บนการไตร่ตรองถึงเหตุ รวมทั้งคำนึงถึงผลที่อาจตามมาจากการตัดสินใจอย่างรอบคอบ ไม่ใช่ตัดสินใจตามอารมณ์ หรือจากสิ่งที่คนอื่นบอกมาโดยปราศจากการวิเคราะห์

3. ภูมิคุ้มกัน คือ การเตรียมตัวให้พร้อมรับกับความเปลี่ยนแปลง ในโลกที่ไม่มีอะไรแน่นอน ทั้งสภาพลม ฟ้า อากาศที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการทำเกษตร การเปลี่ยนแปลงในบริษัทคู่ค้า การเลิกจ้างพนักงานในบริษัทใหญ่ หรือแม้แต่ความไม่แน่นอนของสถานการณ์ทั้งในและต่างประเทศ ที่มีผลต่อการลงทุน เราจึงจำเป็นต้องเรียนรู้ที่จะดำรงอยู่ได้ด้วยการพึ่งพาตนเอง และตั้งอยู่ในความไม่ประมาทอยู่เสมอ เช่น เตรียมแผนสำรองสำหรับแต่ละสถานการณ์ การมีรายได้หลายทางเพื่อลดความเสี่ยงในวันที่ถูกเลิกจ้าง หรือการกระจายความเสี่ยงในการลงทุน โดยมีเงื่อนไขของการตัดสินใจ และดำเนินกิจกรรม ให้อยู่ในระดับพอเพียง 2 ประการ ดังนี้

1. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย การมีความรู้รอบตัวเกี่ยวกับศาสตร์วิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตในกรอบด้าน และมีความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาวางแผนและระมัดระวังในการดำเนินชีวิต

2. เงื่อนไขคุณธรรมที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

3.2 โครงสร้างและเนื้อหาของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชได้พระราชทานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นแนวทางการ ดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติ นำสู่ความสมดุลอันส่งผลให้มีความสุขอย่างยั่งยืนโดยมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2555: 76)

1. ความพอประมาณ หมายถึง การที่เรามีความพอเหมาะพอดี สมกับฐานะของเรา โดยไม่ไปเบียดเบียนผู้อื่น ทั้งในด้านทรัพยากร สิ่งแวดล้อม สังคมวัฒนธรรม

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการอย่างมีเหตุผล ตามหลักวิชาการ หลัก กฎหมาย หลักคุณธรรม และวัฒนธรรมที่ดีงาม โดยคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างถ่วงถ่วง รู้จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค และคาดการณ์ผลที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ รู้เขา รู้เรา รู้จักเลือก นำสิ่งที่ดี และเหมาะสมมาประยุกต์ใช้

3. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลง ด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้สามารถบริหาร ความเสี่ยงปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่

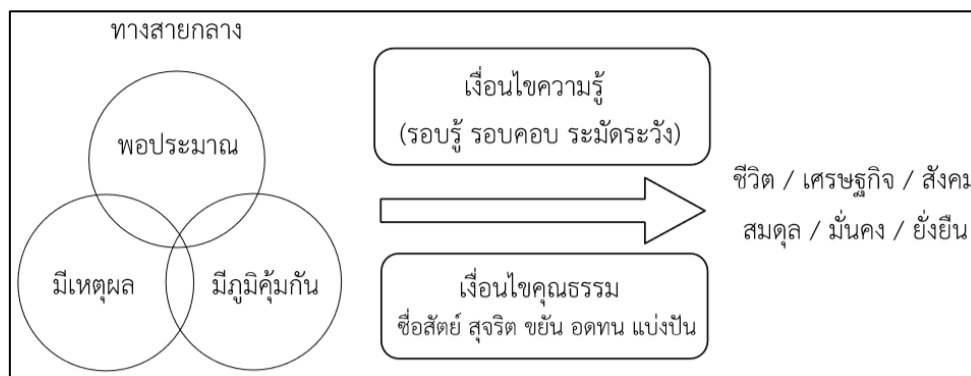
การปฏิบัติเพื่อให้เกิดความพอเพียงนั้นจะต้องเสริมสร้างให้คนในชาติมีพื้นฐานจิตใจ ในการปฏิบัติตนดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2555: 89)

1. มีคุณธรรม ทั้งนี้บุคคล ครอบครัว องค์กร และชุมชนที่จะนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปใช้ต้องนำระบบคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริต มาประพฤติปฏิบัติก่อนโดยเริ่มจากการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว การศึกษาอบรมในโรงเรียน การสั่งสอนศีลธรรมจากศาสนา ตลอดจนการฝึกจิต ฝึมใจของ ตนเอง

2. ใช้หลักวิชาความรู้ โดยนำหลักวิชาและความรู้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ ทั้งในขั้นการวางแผนและปฏิบัติด้วยความรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวังอย่างยิ่ง

3. ดำเนินชีวิตด้วยความเพียร ความอดทน มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ

สุมิตร สุวรรณ และคณะ (2558: 42) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดเชิงปรัชญาที่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางให้แก่พสกนิกรชาวไทย โครงสร้างของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

ภาพที่ 4 แสดงโครงสร้างของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3.3 การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติ

ทุกคนสามารถน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้โดยต้อง “ระเบิดจากข้างใน” คือการเกิดจิตสำนึกที่มีความศรัทธา เชื่อมั่น เห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติด้วยตนเอง แล้วจึงขยายไปสู่ครอบครัว ชุมชน องค์กร สังคม และประเทศชาติต่อไป

แนวทางปฏิบัติ โดยเริ่มจากตัวเองก่อน ด้วยการฝึกจิตข่มใจตนเอง และอบรมเลี้ยงดูคนในครอบครัวให้มีคุณธรรม กินอยู่ตามอัตภาพ พึ่งพาตนเองอย่างเต็มความสามารถ ไม่ทำอะไรเกินตัว ไม่ลงทุนเกินขนาด ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษาและมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อความมั่นคงในอนาคต และเป็นที่พึ่งให้ผู้อื่นได้ในที่สุด เช่น การหาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตนเองและครอบครัว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554: 11)

ความพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว แนวทางปฏิบัติ โดยเริ่มจากตัวเองก่อน ด้วยการฝึกจิตข่มใจตนเอง และอบรมเลี้ยงดูคนในครอบครัวให้มีคุณธรรม กินอยู่ตามอัตภาพ พึ่งพาตนเอง อย่างเต็มความสามารถ ไม่ทำอะไรเกินตัว ไม่ลงทุนเกินขนาด ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและ ผู้อื่น ใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษาและมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อความมั่นคงในอนาคต และเป็นที่พึ่งให้ ผู้อื่นได้ในที่สุด เช่น การหาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตนเองและครอบครัวจากการประกอบสัมมาชีพ การจัดทำ บัญชีรายรับรายจ่าย ประหยัด แต่ไม่ใช้ตระหนี่ ลด ละ เลิกอบายมุข รู้จักคุณค่ารู้จักใช้ รู้จักออมเงิน และสิ่งของเครื่องใช้ ดูแลรักษาสุขภาพให้แข็งแรง มีการแบ่งปันภายในครอบครัว ชุมชน และสังคมรอบข้าง รวมถึงการรักษาวัฒนธรรมประเพณี และการอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งบริหารความเสี่ยงด้วยการสร้างภูมิคุ้มกันด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และ วัฒนธรรม

ตัวอย่างความพอเพียง เช่น ถ้ามีกระเป๋าสีอยู่ 4 ใบ แต่อยากซื้อใบที่ 5 ต้องคำนึงถึงหลักสำคัญในองค์ประกอบของปรัชญาฯ คือพอประมาณ มีเหตุผล และภูมิคุ้มกัน หากซื้อแล้วต้องพิจารณา ว่ามีเงินพอใช้ถึงสิ้นเดือนหรือไม่ หากไม่พอแสดงว่าภูมิคุ้มกันบกพร่องจึงไม่ควรซื้อกระเป๋าสี แต่หากมี เงินเดือนมากพอ ไม่เดือดร้อน และจำเป็นต้องใช้ ก็สามารถซื้อได้ แต่ราคาต้องเหมาะสมด้วย หรือหาก ครอบครัวมีปัญหาเรื่องเป็นหนี้ ต้องไปดูเหตุปัจจัยของการเป็นหนี้ ทั้งที่ควบคุมได้และควบคุมไม่ได้โดย ลงบัญชีแบ่งประเภทรายรับรายจ่าย หากรายจ่ายใดสามารถควบคุมได้และเป็นรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ก็ให้ลดหรือยกเลิกไป เช่น โทรศัพท์มือถือรุ่นใหม่หรือสิ่งของที่เป็นอบายมุขทั้งปวง

ความพอเพียงในชุมชน แนวทางปฏิบัติ คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนบนหลักของความรู้รัก สามัคคี สร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกันในชุมชนและนอกชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การ รวมกลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์หรือองค์กรการเงินชุมชน สวัสดิการชุมชนการช่วยดูแลรักษาความสงบ ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในชุมชนมาสร้างประโยชน์สุขได้อย่างเหมาะสม

ตัวอย่างความพอเพียงในชุมชน คนในชุมชนร่วมกันศึกษาข้อมูลในชุมชนเพื่อให้รู้จักตัวเอง ชุมชน ทรัพยากรในชุมชน โลกภายนอก และรู้สาเหตุปัญหา ที่มาของผลกระทบต่าง ๆ แล้วร่วมกันหาวิธี แก้ปัญหาและวางแผนป้องกันปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต รวมถึงพัฒนาสิ่งดี ๆ ที่มีอยู่ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติ แล้วนำมาต่อยอดเพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงในชุมชนในทางที่ดี ขึ้น ขณะเดียวกันต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชุมชนให้มีความ “รู้รัก สามัคคี” มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน รอบคอบมีความเพียร มีสติปัญญา และที่สำคัญคือมีความสุขบนความพอเพียงไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่โลภ ไม่ติดการพนัน ไม่เป็นหนี้ ไม่ลุ่มหลงอบายมุขดังตัวอย่างที่เกิดขึ้น ในช่วงเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ชุมชนที่ไม่ปฏิบัติเช่นนี้ก็ไม่รอดตรงข้ามกับชุมชนที่ปฏิบัติตามปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงก็สามารถคงความเข้มแข็งและยืนอยู่ได้ด้วยตนเอง

ความพอเพียงระดับประเทศ แนวทางปฏิบัติ เน้นการบริหารจัดการประเทศ โดยเริ่มจากการวางรากฐานให้ประชาชนส่วนใหญ่อยู่อย่างพอมีพอกินและพึ่งตนเองได้ มีความรู้และคุณธรรมในการดำเนินชีวิต มีการรวมกลุ่มของชุมชนหลาย ๆ แห่งเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ สืบทอดภูมิปัญญา และร่วมกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างรู้รัก สามัคคี เสริมสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนให้เกิดความพอเพียง นำสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” อย่างเข้มแข็ง มั่งคั่ง และยั่งยืนสืบไป

ตัวอย่างความพอเพียง เช่น การกำหนดนโยบายพัฒนาประเทศและการเปิดเสรี
 ครอบกระทำ อย่างเป็นขั้นเป็นตอน โดยเน้นการเพิ่มภูมิคุ้มกันและเสริมสร้างทุนมนุษย์ ทุนเศรษฐกิจ
 ทุนสังคม ทุน วัฒนธรรมทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปลูกฝังคุณธรรม ความสามัคคี
 ความรู้ ความเพียร ความอดทน เกื้อกูล แบ่งปัน ความซื่อสัตย์และความกตัญญูให้กว้างขวาง
 การดำเนินนโยบายการเงินการคลังและการดำเนินโครงการขนาดใหญ่ของภาครัฐที่ก่อให้เกิด
 ผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน ต้องดำเนินการอย่างรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง คำนึงถึง
 ความพอประมาณ คุ้มค่า มีเหตุผล โปร่งใส สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง และพอดีกับทรัพยากร
 รวมทั้งก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชนอย่างแท้จริง มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในลักษณะ
 ที่จะเป็นประโยชน์ในการสืบทอดภูมิปัญญา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านเทคโนโลยี และบทเรียนจากการ
 พัฒนาหรือร่วมมือกันพัฒนาตามปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงทำให้ประเทศอันเป็นสังคมใหญ่
 อันประกอบด้วยชุมชน องค์กร และธุรกิจต่าง ๆ ที่ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง กลายเป็นเครือข่ายชุมชน
 พอเพียงที่เชื่อมโยงกันด้วยหลักการแห่งความ พอเพียง รู้รัก สามัคคี ไม่เบียดเบียน แบ่งปัน และ
 ช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ในที่สุด

4. บริบทชุมชนบ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี

4.1 ข้อมูลทั่วไป

ชุมชนบ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทนเดิมขึ้นอยู่กับ ตำบลวังมะนาว ซึ่งในขณะนั้น
 แบ่งการปกครองออกเป็น 11 หมู่บ้าน ต่อมาได้มีการแบ่งแยกพื้นที่ เป็นตำบลห้วยยางโทน เมื่อวันที่
 31 กรกฎาคม 2526 โดยแบ่งพื้นที่จากตำบลวังมะนาวออกมา จำนวน 4 หมู่บ้าน และแบ่งพื้นที่
 ให้เป็น 5 หมู่บ้าน โดยเลือกชื่อวัดห้วยยางโทนซึ่งเป็นศูนย์กลางของตำบล และเป็นแหล่งที่ทำกิจกรรม
 ต่าง ๆ ของประชาชน โดยคำว่าห้วยยางโตนั้นได้ชื่อตาม ลำห้วยสำคัญในตำบล ซึ่งเป็นลำห้วยที่มีต้นยาง
 ขนาดใหญ่ขึ้นอยู่ริมห้วย จึงตั้งชื่อตำบลว่า “ตำบล ห้วยยางโทน” ต่อมาได้เปลี่ยนฐานะจากสภาตำบล
 ห้วยยางโทน โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้ลงนามในประกาศจัดตั้งสภาตำบล จำนวน
 3,637 แห่ง เป็นองค์การบริหาร ส่วนตำบลเมื่อปี พ.ศ. 2540 ซึ่งประกาศดังกล่าว ลงในราชกิจจานุเบกษา
 ฉบับประกาศทั่วไป เล่มที่ 113 ตอนพิเศษ 52ง ลงวันที่ 25 ธันวาคม 2539 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต
 วันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2540 เป็นต้นมา มีสถานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็ก และปรับ
 ขนาดขึ้นเป็นองค์การบริหาร ส่วนตำบลขนาดกลาง เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2551

บ้านหัวเขาจีน เป็นนามเรียกขานถิ่นที่อยู่อาศัยของชนชาติพันธุ์หนึ่ง เรียกว่า
 “ไทยทรงดำ” ได้อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากดินแดนที่ห่างไกลได้ตั้งหลักปักฐาน ณ บริเวณใกล้ภูเขา
 ต่อมาได้เกิดโรคฝีดาษระบาดทำให้ผู้คนล้มป่วยและเสียชีวิตจำนวนมาก แต่มีผู้นำสามท่านก็ยังยืนย
 นที่จะอาศัยอยู่ในดินแดนนี้ต่อ คือ ปู่สอง กลิ่นสุคนธ์ ปู่อ่อง มหาพล และปู่แสน กุมกร และได้ตั้งชื่อ

ชุมชนนี้ว่า “บ้านหัวเขาจีน” ได้มีการเล่าสืบต่อกันมาว่า บ้านหัวเขาจีนในอดีตมีทะเลล้อมรอบและได้มีพ่อค้าชาวจีนนำเรือสำเภามาซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าบริเวณนี้ แต่ได้เกิดอุบัติเหตุเรือสำเภาแตกหัวเรือมาติดอยู่กับภูเขา จึงเรียกว่า “หัวเขาจีน” ต่อมาจึงใช้เป็นชื่อเรียกหมู่บ้านว่า “บ้านหัวเขาจีน” มาจนถึงปัจจุบัน (องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยางโทน, 2555: 7)

4.2 สภาพทางภูมิศาสตร์

ชุมชนบ้านหัวเขาจีนเป็นหมู่บ้าน 1 ใน 5 ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี อยู่ห่างจากอำเภอปากท่อ ประมาณ 18 กิโลเมตร และมีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่าง ๆ (จิราภรณ์ แก้วมณี, 2557: 56) ดังนี้

ทิศเหนือ	จดหมู่ที่ 2, 5 ตำบลดอนทราย อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี
ทิศใต้	จดบ้านเนินรัก หมู่ที่ 5 ตำบลหนองชุมพลเหนือ อำเภอเขาชัยยอด จังหวัดเพชรบุรี
ทิศตะวันออก	จดบ้านมณีลอย หมู่ที่ 7 ตำบลวังมะนาว อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี
ทิศตะวันตก	จดบ้านหนองลังกา หมู่ที่ 3 ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

ชุมชนบ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ ลาดเอียง จากทิศตะวันตกไปทางทิศตะวันออก พื้นที่ใช้ในการเกษตรเป็นดินเหนียว ในฤดูแล้งอากาศร้อนจัด แหล่งน้ำธรรมชาติในพื้นที่ตำบลห้วยยางโทนมีไม่มากนัก และต้นเขินในช่วงฤดูแล้งมีน้ำในช่วง ฤดูฝน ส่วนใหญ่แหล่งน้ำสำคัญในตำบลเป็นแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น เช่น สระน้ำสาธารณะ บ่อน้ำตื้น บ่อน้ำบาดาล ฝายน้ำล้น อ่างเก็บน้ำ ฯลฯ ทำให้ประสบปัญหาน้ำไม่เพียงพอสำหรับการเกษตร ประชาชนใช้น้ำบาดาลอุปโภคบริโภคจากประปาหมู่บ้าน ในฤดูฝนมีฝนตกมาก ในบางพื้นที่อาจ เกิดน้ำท่วมขังในระยะสั้น ๆ

การคมนาคม มีเส้นทางหลักและรองอำนวยความสะดวกเรื่องการติดต่อกับสถานที่ต่าง ๆ ได้แก่

1. ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 3206 สายปากท่อ – ห้วยยางโทน – ยางหัก ซึ่งเป็นถนนที่เชื่อมการคมนาคมระหว่างอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ซึ่งผ่านตำบลดอนทราย ตำบลห้วยยางโทน และตำบลยางหัก เพื่อเชื่อมต่อกับบ้านโป่งกระทิงบน ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี โดยตัดผ่านพื้นที่ของตำบลห้วยยางโทนในหมู่ที่ 2, 3 และ 5

2. ถนนลาดยางแอสฟัลท์ติกคอนกรีต สายวัดสว่างอารมณ์ – หนองลังกา ซึ่งผ่านบริเวณหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 2 โดยเชื่อมต่อกับทางหลวงหมายเลข 3206 (สายปากท่อ – ห้วยยางโทน – ยางหัก)

3. ถนนลาดยางแอสฟัลต์ติกคอนกรีต สายห้วยยางโตน – หนองวัวคำ ตัดผ่านพื้นที่ หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 4

การไฟฟ้า มีไฟฟ้าใช้ครบทุกหลังคาเรือน

แหล่งน้ำมีทั้งสระน้ำสาธารณะ บ่อน้ำตื้น บ่อน้ำบาดาล ฝายน้ำล้น อ่างเก็บน้ำ และ ฝายน้ำ ครอบคลุมบริเวณ

นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนบ้านหัวเขาจีน ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัดคีรีวงศ์ และสถานีนอนามัย 1 แห่ง

4.3 สภาพทางเศรษฐกิจ

ประชากรในชุมชนบ้านหัวเขาจีนมีการประกอบอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ให้กับ ครอบครัว โดยข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบล ห้วยยางโตนระบุไว้ ดังนี้

1. อาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา ไร่ผัก สวนยางพารา ปาล์มน้ำมัน
2. อาชีพเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ สุกร ไก่ เป็ด โค กระบือ
3. อาชีพหัตถกรรมในครัวเรือน ได้แก่ ทอผ้า
4. อาชีพค้าขาย ได้แก่ ร้านค้าขาย ของชำ ร้านขายอาหาร ค้าขายผัก ผลไม้
5. อาชีพรับจ้างทั่วไป

4.4 คำขวัญของชุมชน

เปิดประตูสู่โลกกว้างทางวัฒนธรรม ด้วยสโลแกนที่ว่า “5 ไท ไทยทรงดำ เลิศล้ำผ้าทอ ไฉ่ละหนอรำแคน ดินแดนความพอเพียง” (องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยางโตน, 2555: 7)

4.5 ประชากร

ชุมชนบ้านหัวเขาจีน มีประชากรจำนวน 152 ครอบครัว แยกออกเป็น ประชากรชาย 244 คน หญิง 321 คน รวม 565 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยางโตน, 2555: 7)

4.6 กลุ่ม/องค์กรในชุมชน

- 4.6.1 กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านหัวเขาจีน
- 4.6.2 กลุ่มอาชีพสตรีทอผ้าไทยทรงดำบ้านหัวเขาจีน
- 4.6.3 กลุ่มเกษตร
- 4.6.4 กลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์
- 4.6.5 กลุ่มกองทุนแม่ของแผ่นดิน
- 4.6.6 กองทุนหมู่บ้านหัวเขาจีน
- 4.6.7 กิจกรรมพัฒนาสตรี
- 4.6.8 อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน (จิราภรณ์ แก้วมณี, 2557: 57)

4.7 ศูนย์การเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง

ชุมชนบ้านหัวเขาจีนดำเนินงานฐานการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง 5 ฐานการเรียนรู้ (จิราภรณ์ แก้วมณี, 2557: 58) ดังนี้

- 4.7.1 คຸ້ມ 5 ไทกับอาหารพื้นถิ่น
- 4.7.2 คຸ້ມจักสานกับการสืบสานภูมิปัญญา
- 4.7.3 คຸ້ມก่อร่างสร้างใยไหมทอผ้า
- 4.7.4 คຸ້ມเส้นใยถักทอก่อสร้างทางผืนสัมพันธ์วัฒนธรรมอันดีงาม
- 4.7.5 คຸ້ມครัวเรือนเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

4.8 กิจกรรมที่ชุมชนร่วมกันดำเนินการในด้านการป้องกัน ปราบปรามยาเสพติดและ อบายมุข

ชุมชนบ้านหัวเขาจีนได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวกับการป้องกัน ปราบปรามยาเสพติดและอบายมุข (จิราภรณ์ แก้วมณี, 2557: 57) ดังนี้

- 4.8.1 จัดเวรยามเฝ้าระวังการแพร่ระบาด
- 4.8.2 ส่งเสริมสนับสนุนให้เยาวชนเล่นกีฬา
- 4.8.3 วางกฎระเบียบของหมู่บ้าน
- 4.8.4 แบ่งคຸ້ມหมู่บ้านจำนวน 5 คຸ້ມ
- 4.8.5 หมู่บ้านปลอดยาเสพติด (กองทุนแม่ของแผ่นดิน)
- 4.8.6 สนับสนุนการจัดระเบียบสังคม
- 4.8.7 จัดตั้งชุดรักษาความปลอดภัยในหมู่บ้าน

4.9 ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมไทยทรงดำ

ชุมชนบ้านหัวเขาจีน ได้ร่วมกันจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านหัวเขาจีน (เฮือนลาว) ขึ้นไว้ เพื่อเป็นศูนย์ถ่ายทอดความรู้วิถีชีวิตทางวัฒนธรรมของชุมชนที่เรียกว่า “ไทยทรงดำ” และใช้เป็นศูนย์ทอผ้าไทยทรงดำของกลุ่มสตรีอาสาพัฒนา ซึ่งสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี โดยมีการต้อนรับคณะศึกษาดูงานจากที่ต่าง ๆ ด้วยวิถีทางวัฒนธรรมท้องถิ่น และการแสดงทางวัฒนธรรมไทยทรงดำ เช่น สาธิตการทอผ้า การแสดงอันกอน ฟ้อนแคน การสาธิต พิธีกรรมต่าง ๆ เป็นต้น (จิราภรณ์ แก้วมณี, 2557: 57)

4.10 การติดต่อกับองค์กรภายนอก

สำหรับชุมชนบ้านหัวเขาจีนแล้วนับว่าเป็นชุมชนที่โดดเด่นในการทอผ้า สามารถผลิตผ้าทอเป็นรูปแบบต่าง ๆ ได้เพราะมีคนทอจำนวนมากหมุนเวียนสลับสับเปลี่ยนกันได้ตลอดเวลา จึงไม่สร้างความผิดหวังให้กับองค์กรหรือสังคมภายนอกที่จะเข้ามาตัดดวงผลประโยชน์ ทั้งในเชิงนโยบายของรัฐ หรือในรูปแบบของธุรกิจจึงมีหลายหน่วยงานที่เข้ามา อาทิเช่น วัฒนธรรม จังหวัด

ราชบุรี กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน พัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี สหกรณ์การเกษตร สหกรณ์ จังหวัดราชบุรี อุตสาหกรรมจังหวัดราชบุรี ฯลฯ

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าชุมชนบ้านหัวเขาจีน จะมีลักษณะการติดต่อกับองค์กร ภายนอกแบบเหี้ยมมากกว่าที่จะออกไปเยือนภายนอก ซึ่งเป็นเพราะความพร้อมของคนในชุมชนที่ ร่วมมือร่วมแรงร่วมใจสามัคคีกันทำงานอย่างเข้มแข็ง โดยมีองค์ประกอบหลาย ๆ อย่างสามารถ รองรับผู้มาเยือนได้อย่างครบครัน

4.11 เครือข่ายทางสังคม

กลุ่มผลิตภัณฑ์ผ้าทอบ้านหัวเขาจีนเป็นกลุ่มที่มีการทำงานอย่างจริงจัง มีผลิตภัณฑ์ที่เป็นรูปธรรมมากมายหลายประเภท จึงเป็นที่สนใจและเป็นตัวอย่างของการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ให้กับกลุ่มคนอื่น ๆ จากภายนอกเป็นจำนวนมากที่ได้มาศึกษาดูงาน ฉะนั้นจึงมีลักษณะที่ ให้บริการแก่สังคมภายนอกมากกว่าที่จะออกไปแสวงหาปัจจัยต่าง ๆ แต่ทั้งนี้ก็เป็นลักษณะสังคม แห่งการแบ่งปันช่วยเหลือ เกื้อกูลกันโดยเฉพาะกลุ่มผ้าทอชาวไทยทรงดำด้วยกันจากต่างจังหวัดก็ จะมาเอาสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ผ้าทอประเภทต่าง ๆ เอาไปขายต่ออีกทางหนึ่ง

4.12 รางวัลการพัฒนาหมู่บ้าน/ชุมชน

- 4.12.1 รางวัลหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็น เป็นสุข
- 4.12.2 รางวัลชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง
- 4.12.3 โล่รางวัลประกาศเกียรติคุณ เราไม่ถอยอีกแล้ว
- 4.12.4 โล่รางวัลประกาศเกียรติคุณ หมู่บ้าน ชุมชนเข้มแข็ง
- 4.12.5 รางวัลการทำพุ่มมาลาจากผ้าไหมแห่งเดียวในประเทศไทย
- 4.12.6 รางวัลชนะเลิศการประกวดส้มตำลีลา

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยภายในประเทศ

อลงกรณ์ จุฑาเกตู (2556: 118-128) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต : พิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น เพื่อศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร และเพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่นกรุงเทพมหานครเป็นแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบวิเคราะห์เอกสาร แบบสัมภาษณ์ และแบบเก็บข้อมูลภาคสนาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น พบว่ามี 10 ปัจจัย ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ของการก่อตั้ง 2) การบริหาร

จัดการ 3) ลักษณะชุมชนที่ตั้งอยู่ 4) ตำแหน่งที่ตั้ง 5) อาคารและสถานที่ 6) การจัดแสดง 7) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 8) บุคลากรและเจ้าหน้าที่ 9) การประชาสัมพันธ์ และ 10) การใช้ประโยชน์และการได้รับประโยชน์ของพิพิธภัณฑ์ สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนค่อนข้างน้อยในทุก ๆ ด้าน คนในท้องถิ่นส่วนใหญ่ไม่ได้เข้ามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น เพราะขาดปัจจัยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ทำให้ชุมชนไม่เข้าใจ และเห็นความสำคัญในการมีส่วนร่วมในการพัฒนา ขาดกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา และขาดเครือข่ายของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนา ส่งผลให้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร ไม่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตที่สมบูรณ์ได้ แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานครเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต พบว่า มี 4 ข้อ คือ 1) การเสริมสร้างปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร 2) การเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร 3) การเสริมสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร และ 4) การเสริมสร้างเครือข่ายของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นกรุงเทพมหานคร

เอกลักษณ์ ทองเสมียน (2550: 132-154) ได้ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาน้ำตกเก้าโจน ตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ผ่านมา ควบคู่กับการศึกษาภูมิหลัง ความรู้ความเข้าใจ ปัญหาและอุปสรรค ของชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ หมู่ที่ 7 ตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บริเวณน้ำตกเก้าโจน เพื่อเสนอแนวทางในการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยศึกษาจากเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์ พบว่า การจัดการท่องเที่ยวของน้ำตกเก้าโจน เริ่มเมื่อประมาณ 7 ปีที่ผ่านมา มีองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศครบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรม และด้านองค์กร มีชุมชนเป็นผู้จัดการท่องเที่ยว ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อยู่ในระดับมาก พบมีปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วม 6 ด้าน คือ 1.ชุมชนคิดว่าการศึกษาพื้นที่ควรเป็นหน้าที่ของหน่วยอื่น 2.กลุ่มผู้นำคิดว่าการวางแผนควรเป็นหน้าที่ของผู้นำเท่านั้น 3.ชุมชนไม่เคยทำการติดตามและประเมินผลมาก่อน 4.ขาดกรรมการที่มาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 5.ขาดความร่วมมือ 6.การเกิดความขัดแย้งภายใน และในด้านการมีส่วนร่วมที่ผ่านมาของชุมชนนั้น กลุ่มของคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีส่วนร่วม 3 ด้านคือ ด้านการวางแผน ด้านการพัฒนาพื้นที่ และด้านการรับผลประโยชน์ ส่วนกลุ่มของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วนร่วมด้วยกัน 2 ด้าน คือ ด้านการพัฒนาพื้นที่และด้านการรับผลประโยชน์ สำหรับแนวทางการมีส่วนร่วมที่ชุมชนต้องการคือ การมีส่วนร่วมในการวางแผน การมีส่วนร่วมในการพัฒนา การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการ

ติดตามและประเมินผล การมีส่วนร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ มากขึ้น ต้องการมีกฎเกณฑ์เป็นหลักในการทำงาน และแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนที่นำเสนอมีด้วยกัน 8 ข้อคือ 1.ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการศึกษาพื้นที่ 2.ควรมีส่วนร่วมในการวางแผนมากขึ้น 3.เพิ่มกิจกรรมเชิงนิเวศ 4.ผู้มีส่วนรับผลประโยชน์ควรมีมากขึ้น 5.ควรมีการติดตามและประเมินผลการจัดการท่องเที่ยว 6.ควรมีส่วนร่วมทุกด้านกับหน่วยงานที่เข้ามา 7.ควรมีกรรมการที่มาจากชาวบ้านกลุ่มอื่น 8.ควรทำความเข้าใจร่วมกันเพื่อสร้างความร่วมมือในชุมชน การมีส่วนร่วมของหน่วยงานภายนอกนั้น โครงการอุทยานธรรมชาติวิทยาเป็นหน่วยงานที่เข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด เพราะน้ำตกเก้าโจนเป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งที่ทางโครงการดูแลอยู่ โดยมีส่วนร่วม 2 ด้านคือ ด้านการวางแผนและด้านการพัฒนา

ปริญญา บุตรอยู่ (2557: 61-65) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์ต่อการท่องเที่ยว และเสนอแนวทางเพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยใช้แบบสอบถามและสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งมีโครงสร้าง พบว่า ในภาพรวมประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับปานกลางทั้งด้านการเสนอความคิด การวางแผน และการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการ ด้านปฏิบัติการ และด้านการรับและแบ่งผลประโยชน์ ส่วนการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลประชาชนรู้สึกว่ามีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในการติดตามประเมินผลในระดับน้อยมาก ผู้ให้ข้อมูลหลักมีความคิดเห็นว่า ประชาชนในชุมชนได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการพัฒนาระบบการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว โดยพยายามมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนมากขึ้นจากเดิม ส่วนปัญหาและอุปสรรคคือ งบประมาณของเทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์ที่มีอยู่อย่างจำกัด ประชาชนบางส่วนขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ปิยนุช สมสมัย (2553: 92-94) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างพื้นที่สาธารณะ กรณีศึกษาชุมชนโพรมัสต์เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างพื้นที่สาธารณะในชุมชนเมือง เพื่อศึกษาว่ากระบวนการมีส่วนร่วมที่สามารถส่งผลกระทบต่อกระบวนการเองและผลของการพัฒนาที่เกิดขึ้น โดยวิธีการสำรวจภาคสนามคือการสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์ พบว่า ประชากรผู้ให้สัมภาษณ์มีความพอใจมากน้อยแตกต่างกันในแต่ละขั้นตอนของการมีส่วนร่วม สาเหตุที่ทำให้ไม่พอใจส่วนใหญ่เกิดจากความล่าช้าของการดำเนินงาน ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมนั้นเป็นกระบวนการที่ต้องใช้ระยะเวลาในการดำเนินการมาก หากหน่วยงานและประชากรมีความเข้าใจกันอาจจะทำให้เกิดความพอใจมากขึ้น และความพอใจของแต่ละขั้นตอนการมีส่วนร่วม อาจจะไม่ส่งผลกระทบต่อทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการมีส่วนร่วม เนื่องจากประชากรได้เรียนรู้ถึงประโยชน์ของกระบวนการมีส่วนร่วม ประชากรผู้ให้สัมภาษณ์มีความพอใจและ

มีทัศนคติที่ดีต่อพื้นที่สาธารณะที่จะเกิดขึ้น แต่เดิมชุมชนไม่มีพื้นที่สาธารณะ จากการดำเนินกระบวนการอาจทำให้ชุมชนเกิดความพอใจและทัศนคติที่ดีมากขึ้น เนื่องจากได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ และแรงจูงใจของการมีส่วนร่วมเริ่มแรกเกิดจากการต้องการรักษาผลประโยชน์ในการรับสิทธิเช่าที่อยู่ ทำให้ขาดความคิดที่เป็นจิตสาธารณะ ซึ่งเป็นหลักการการมีส่วนร่วมที่สำคัญ แต่เมื่อดำเนินการต่อไปได้เกิดการเรียนรู้ระหว่างหน่วยงานและชุมชนเอง

สุปราณี โล่ภักดีสวัสดิ์ (2557: 111-127) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเขื่อนขุนด่านปราการชล อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนครนายก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการรับรู้การบริหารจัดการน้ำ ความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการน้ำ ทัศนคติที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการน้ำ ศึกษาอิทธิพลของการรับรู้การบริหารจัดการน้ำที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเขื่อนขุนด่านปราการชล อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนครนายก ศึกษาอิทธิพลของความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการน้ำที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเขื่อนขุนด่านปราการชล อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนครนายก ศึกษาอิทธิพลของทัศนคติการบริหารจัดการน้ำที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเขื่อนขุนด่านปราการชล อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนครนายก โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย พบว่า การรับรู้การบริหารจัดการน้ำ ความพึงพอใจต่อการใช้น้ำ ทัศนคติที่มีต่อการบริหารจัดการน้ำและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเขื่อนขุนด่านปราการชล อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนครนายก ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 1) การรับรู้การบริหารจัดการน้ำมีอิทธิพลทางบวกต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 2) ความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำมีอิทธิพลทางบวกต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ 3) ทัศนคติที่มีต่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำมีอิทธิพลทางบวกต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ซึ่งผลจากการศึกษานี้จะทำให้เจ้าหน้าที่รัฐตระหนักถึงความสำคัญของกิจกรรมในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อที่จะสามารถวางแผนดำเนินงานให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเขื่อนขุนด่านปราการชล อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนครนายก และเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้ยั่งยืนต่อไป

สุนิสา ฮวบกอง (2556: 54-59) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองขาม อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลหนองขาม

อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี และเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลหนองขาม อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้แบบสอบถาม พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการตัดสินใจและกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา ด้านการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของประชาชน ด้านการลงทุนและปฏิบัติงาน และด้านการติดตามประเมินผลอยู่ในระดับปานกลาง และการพัฒนาท้องถิ่นผลการวิจัยโดยภาพรวม อยู่ในระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านโครงสร้างพื้นฐานและผังเมือง ด้านเศรษฐกิจและการคลัง ด้านสังคมและการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ด้านการเมืองการบริหารและด้านสาธารณสุขสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรมนุษย์ อยู่ในระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง และเมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลหนองขาม อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 1 ด้านคือ ด้านสาธารณสุขสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรมนุษย์ และประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 5 ด้านคือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา ด้านการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของประชาชน ด้านสังคมและการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ด้านการเมืองการบริหาร ด้านสาธารณสุขสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรมนุษย์ และประชาชนที่มีระยะเวลาอาศัยในชุมชนต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 1 ด้านคือ ด้านเศรษฐกิจและการคลัง และประชาชนที่มีอาชีพต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05 จำนวน 7 ด้านคือ ด้านการตัดสินใจและกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา ด้านการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของประชาชน ด้านการเมืองการบริหารและด้านสาธารณสุขสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรมนุษย์ ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง

ธนิต ยืนยง (2561: 119 – 120) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ พบว่า 1) การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครนายก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ 2) การพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดนครนายก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก การเสริมสร้างศักยภาพชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พัฒนาและส่งเสริมความรู้และทักษะ

ในการประกอบอาชีพให้สังคมมีความสุข อยู่ในระดับมาก การส่งเสริมการบริการทางการแพทย์ ศูนย์สุขภาพแบบองค์รวม อยู่ในระดับมาก และการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก สินค้า บริการ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ และ 3) การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาท้องถิ่น ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการรับผลประโยชน์ ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น เป็นอันดับแรก คิดเป็นร้อยละ 84.40

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Ben-Ayed, Morched (2004: บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาชนบท ณ ประเทศตูนิเซีย การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิจัยปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาชนบทในแถบตะวันตกเฉียงเหนือในประเทศตูนิเซีย ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนใน 2 รูปแบบ ได้แก่ แนวสายกลางและแนวแบบสุดขั้ว กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ไม่ได้ศึกษาเฉพาะสาเหตุที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมเท่านั้น ยังศึกษาถึงสาเหตุที่ประชาชนยกเลิกการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาอีกด้วย ระเบียบวิธีวิจัย ได้แก่ การเก็บข้อมูล (Collect data) การสังเกตการณ์มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์สด และการศึกษาเอกสารทางประวัติศาสตร์ ผู้วิจัยได้ใช้เวลาศึกษาในสำนักงานใหญ่จำนวน 2 สัปดาห์ จากนั้นจึงทำการศึกษาในเมืองอูเอดซีน (Oued Zeen) ซึ่งเป็นเมืองตะวันตกเฉียงเหนือของตูนิเซีย เป็นเวลา 2 เดือนครึ่ง บทสรุปที่ได้คือ ผู้ที่ได้รับประโยชน์ ได้แก่ ชาวนาซึ่งมีฐานะร่ำรวย โครงการพัฒนาทางตะวันตกเฉียงเหนือไม่ทำให้เกิดผลเสีย ขณะเดียวกันก็ไม่ได้มีประโยชน์ต่อพวกเขา ผู้ทำงานในโครงการทางตะวันตกเฉียงเหนือ เป็นผู้วางแผนและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เจ้าหน้าที่ในสำนักงานพัฒนาชนบทเมืองซิลโว (Sylvo) คิดว่าตนเองเป็นชนชั้นนำและมักประเมินความรู้และทักษะในการพัฒนาของประชาชนตลอดจนความสามารถในการตัดสินใจต่ำเกินไป

Akhtar (1979: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทประเทศที่กำลังพัฒนา ณ ประเทศฟิลิปปินส์ พบว่า สาเหตุสำคัญยิ่งประการหนึ่งของความล้มเหลวของโครงการพัฒนาชนบทในประเทศกำลังพัฒนา คือ ประชาชนชนบทไม่ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนา จึงทำให้เกิดความสับสนในการเป็นเจ้าของโครงการน้อย และยังผลให้เกิดปัญหาขาดการบำรุงรักษาหลังโครงการเสร็จสิ้น

Kaufman (1979: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาองค์กรชนบทในเมืองแคนดักก็ ผลการศึกษาพบว่า อายุ เพศ การศึกษา ขนาดของครอบครัว อาชีพ รายได้ และความยาวนานในการอยู่อาศัยในท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน กล่าวคือ ผู้มีรายได้สูงมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนมากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำ

Wold (2006: 36) ได้ศึกษาผลกระทบของหลักสูตรแผนพัฒนาชุมชนชนบท เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ ที่มีต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มของชุมชน พบว่า ทางด้านประชากรผู้เข้าร่วมหลักสูตร นั้นมีความเข้าใจในหลักการของเศรษฐกิจชุมชน และมีการปฏิบัติตามแนวทางการดำเนินการพัฒนา เศรษฐกิจเป็นอย่างดี และมีความเห็นว่า หลักสูตรนี้มีส่วนทำให้ความเป็นอยู่ของตนเองดีขึ้น ทางด้าน ปัญหาที่พบคือ การสนับสนุนด้านงบประมาณและบุคลากรอย่างไม่เพียงพอ ความเข้าใจของ ประชาชนในด้านทฤษฎีการนำไปปฏิบัติ การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการปฏิบัติของข้าราชการ และประชาชน เป็นต้น

Johanna and Titing (2001: 43) ได้ทำการศึกษาแนวความคิดการนำกิจกรรมกลุ่มมาใช้ ในการพัฒนากลุ่มสตรีในประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นวิสาหกิจที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคล หรือกิจการที่ทำ กิจกรรมต่าง ๆ บนหลักของการร่วมมือกัน เพื่อนำเอาความคิดของกลุ่มสตรีมาใช้ในการแก้ปัญหา เศรษฐกิจตกต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 2523 จนถึงวิกฤตทางการเงินในปี 2540 การศึกษาพบว่า กลุ่มสตรีที่พัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพระบบหนึ่งคือกลุ่ม “ตรีสหกรณ์” ซึ่งสตรี มีโอกาสและเข้าถึงกิจกรรมต่าง ๆ ตามความต้องการด้วยการส่งเสริมประสบการณ์และเพิ่มพูนความรู้ ผ่านกลุ่มสตรี เช่น กิจกรรม “Jimpitan” หรือ “Tanggung renteng”

“Jimpitan” คือระบบการมีส่วนร่วมในชุมชนเพื่อสนับสนุนซึ่งกันและกัน และ “Tanggung renteng” คือ การรับผิดชอบร่วมกันในการผูกพันทุกอย่างบนพื้นฐานของความจริงใจ และความเชื่อถือนระหว่างสมาชิกของกลุ่ม จากการดำเนินกิจกรรมในรูปดังกล่าว ซึ่งเป็นการรวม กิจกรรมทั้ง 2 ประเภทนี้เข้ามา สามารถพัฒนาวิสาหกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล

Chris and Jacqui (2005: 443 – 449) ได้ศึกษาความยั่งยืนและความเปลี่ยนแปลง ในชนบทของประเทศออสเตรเลีย กล่าวว่า ชุมชนชนบทจะมีความยั่งยืนต้องประกอบด้วยมิติหลัก 3 ประการคือ ประการแรกด้านเศรษฐกิจ ประการที่สองด้านสังคม และประการที่สามด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้งสามด้านมีความเกี่ยวข้องกันอย่างเป็นพลวัต ชุมชนชนบทจะมีความยั่งยืนได้ต้องเป็นชุมชน ที่สามารถอยู่ได้โดยปราศจากการสนับสนุนจากภาครัฐเหมือนในอดีต

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังที่กล่าวมา แสดงให้เห็นถึง ความสำคัญของการมีส่วนร่วมที่ต้องมาจากการรวมกลุ่มกันและเกิดจากความต้องการของชุมชน พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชน ต้องให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มของคนในชุมชน และคำนึงถึง ความต้องการของชุมชน จึงจะนำมาซึ่งความสำเร็จในกระบวนการมีส่วนร่วม ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัย จึงต้องการที่จะศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทาง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยกรอบแนวคิดในภาพที่ 5

6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโพน อำเภอกาบแก้ว จังหวัดราชบุรี โดยใช้แนวคิดของ Cohen and Uphoff (1977: 7-9)

ภาพที่ 5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาเงิน ตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี” เป็นการศึกษาแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ประกอบด้วยการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาเงิน ตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี 2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาเงิน ตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสิ่งแวดล้อม 3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบ้านหัวเขาเงิน ตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้มีการดำเนินการ ดังนี้

1. การวิจัยจากเอกสาร เป็นการสำรวจตรวจสอบทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ได้แก่ ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เพื่อให้เกิดแนวคิดและองค์ความรู้ต่าง ๆ ในการวิจัย
2. จัดทำกรอบแนวทางในการศึกษา แผนการดำเนินงาน กระบวนการ ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

3. ศึกษาและรวบรวมประมวลความรู้วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
4. สร้างเครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถามและประสานงานกับชุมชนเพื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม
5. การเก็บข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามกับคนในชุมชนบ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางบาล จังหวัดราชบุรี
6. การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ประมวลผลข้อมูลที่ได้
7. จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

1.1 ประชากร (population) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านหัวเขาจีน หมู่ 1 ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางบาล จังหวัดราชบุรี จำนวน 152 ครัวเรือน (ข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านหัวเขาจีน, 2555: 7)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (sample) ที่ใช้ในการวิจัยเป็นครัวเรือนชุมชนบ้านหัวเขาจีน เป็นหน่วยในการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) โดยใช้ตารางสำเร็จรูปเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970: 608) กำหนดความคลาดเคลื่อน 5 % ได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 108 ครัวเรือน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) กับผู้เกี่ยวข้องกับความความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านหัวเขาจีน โดยมีคุณสมบัติเป็นคณะกรรมการในการบริหารชุมชนบ้านหัวเขาจีนโดยตำแหน่ง มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในการพัฒนาชุมชน จำนวน 9 คน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยางโทน กำนันตำบลห้วยยางโทน ประธานศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านหัวเขาจีน เลขาธิการศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านหัวเขาจีน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยางโทน ประธานชุมชนบ้านหัวเขาจีน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหัวเขาจีน เภรัญญิกหมู่บ้านหัวเขาจีน และปราชญ์ชาวบ้านหัวเขาจีน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของ การวิจัยเรื่อง “ การศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางบาล จังหวัดราชบุรี” เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บ ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการ วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวม และ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ของประชาชน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไป โดยเป็นปัจจัยด้านปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบ แบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 6 ข้อ คือ 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา 4) อาชีพ 5) รายได้ และ 6) ระยะเวลาอาศัยอยู่ในชุมชน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป โดยเป็นปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ 1) สถานภาพในชุมชน และ 2) การเข้าร่วมกลุ่มในชุมชน

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามเกณฑ์ของไลเคอร์ท (Likert Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้น้ำหนักของคะแนน ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง	ท่านมีระดับการมีส่วนร่วม	มากที่สุด
คะแนน 4 หมายถึง	ท่านมีระดับการมีส่วนร่วม	มาก
คะแนน 3 หมายถึง	ท่านมีระดับการมีส่วนร่วม	ปานกลาง
คะแนน 2 หมายถึง	ท่านมีระดับการมีส่วนร่วม	น้อย
คะแนน 1 หมายถึง	ท่านมีระดับการมีส่วนร่วม	น้อยที่สุด

กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามเกณฑ์ของเบสท์และคานท์ (Best and Kahn, 1998: 247) ดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 แสดงว่า	มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 แสดงว่า	มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 แสดงว่า	มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 แสดงว่า	มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 แสดงว่า	มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีลักษณะเป็นแบบสอบถามที่เป็นปลายเปิด (Open ended Question) ให้เลือกตอบแบบเสรี

2. แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงและการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางบาล จังหวัดราชบุรี โดยการมีส่วนร่วมใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล รวมถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชน บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทนอำเภอบางบาล จังหวัดราชบุรี

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

1. แบบสอบถาม

แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางบาล จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือ 1 ชุด เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบสอบถาม สร้างแบบสอบถามผู้เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในชุมชนบ้านหัวเขาจีน ตามตัวแปรที่ศึกษา

2. ศึกษาทฤษฎี แนวคิด หลักการ จากหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์เป็นผู้ให้คำแนะนำและให้คำปรึกษา

3. นิยามปฏิบัติการของการสอบถามการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านหัวเขาจีน จัดทำแบบสอบถามรายข้อต่าง ๆ

4. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาประมวลผล เพื่อกำหนดเป็นโครงสร้างในแบบสอบถาม และขอบเขตเนื้อหาในพฤติกรรมบ่งชี้ โดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ พร้อมสร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหาตามพฤติกรรมบ่งชี้ แล้วเสนอแบบสอบถามต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ พร้อมให้ข้อเสนอแนะแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

5. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) กำหนดค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ตรวจสอบด้านเนื้อหา ด้านภาษา รวมทั้งครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา และนำมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC Index of Item Objective Congruence) โดยกำหนดคะแนนการพิจารณา (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543: 117) ดังนี้

- 1 ถ้าแน่ใจว่า ข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวัด
- 0 ถ้าไม่แน่ใจว่า ข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด
- 1 ถ้าแน่ใจว่า ข้อคำถามได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

จากนั้นนำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละข้อไปหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตามสูตร ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์หรือกับลักษณะพฤติกรรม

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 แสดงว่าข้อคำถามนำไปใช้ได้

6. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านหัวเขาจีน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อนำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545: 72 - 74) วิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามจากสูตรการคำนวณ ดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_t^2} \right]$$

เมื่อ α	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ
n	แทน	จำนวนข้อในแบบสอบถาม
$\sum S_i^2$	แทน	ผลรวมของค่าคะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ
S_t^2	แทน	คะแนนความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม 0.91

7. นำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก

ผู้วิจัยได้กำหนดเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยใช้สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับ การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาเงิน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี จำนวน 9 คน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยางโทน กำนันตำบลห้วยยางโทน ประธานศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำ บ้านหัวเขาเงิน เลขานุการศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านหัวเขาเงิน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ห้วยยางโทน ประธานชุมชนบ้านหัวเขาเงิน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหัวเขาเงิน เภรณญิกหมู่บ้านหัวเขาเงิน และปราชญ์ชาวบ้านหัวเขาเงิน ซึ่งมีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

1. ศึกษารูปแบบ วิธีการ และลักษณะของการสัมภาษณ์ที่จะใช้ในการวิจัยโดยศึกษา จากหนังสือ เอกสาร และเครื่องมือในการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์เชิงลึก

2. นำประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิด มาสร้างประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก และเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอคำแนะนำปรับปรุงแก้ไขประเด็นคำถาม

3. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) กำหนดค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป ตรวจสอบสอบถามเนื้อหา ด้านภาษา รวมทั้งครอบคลุม วัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา และนำมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item Objective Congruence) โดยกำหนดคะแนนการพิจารณา (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543: 117) ดังนี้

- 1 ถ้าแน่ใจว่า ข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวัด
- 0 ถ้าไม่แน่ใจว่า ข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด
- 1 ถ้าแน่ใจว่า ข้อคำถามได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

จากนั้นนำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละข้อไปหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตามสูตร ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องของข้อความกับจุดประสงค์หรือ
กับลักษณะพฤติกรรม

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องมีค่าระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 แสดงว่าข้อความนำไปใช้ได้

4. นำประเด็นคำถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำไปใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก

ร่างแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก

1. การดำเนินงานเพื่อพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เย็นเป็นสุข
เกิดขึ้นได้อย่างไร

2. มีการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงแก่ประชาชนในชุมชนอย่างไรบ้าง

3. มีวิธีการในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จ
อย่างไร

- ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
- ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
- ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
- ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

4. ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
มีแนวทางใดที่จะทำให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

5. ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
ดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มีอะไรบ้าง

การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ

การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้องและเชื่อถือได้ (Valid and Reliable) เพื่อพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้นั้นถูกต้องหรือไม่ โดยการตรวจสอบข้อมูล คือ 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี (Theory Triangulation) และ 3) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) (Denzin, 1978: 294 - 304) นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลโดยการสอบถามซ้ำ เพื่อเป็นการตรวจสอบความเที่ยงตรงภายในอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริงมากที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอน ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม มีขั้นตอนดังนี้

1) ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยางโทน เพื่อขออนุญาตเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ชุมชนบ้านบ้านหัวเขาจีน หมู่ 1 ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี

2) นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้ว ไปเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกระจายกลุ่มตัวอย่างสุ่มเลือกจากประชากรที่เป็นหัวหน้าครอบครัวหรือผู้แทนครัวเรือนในชุมชนบ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี เพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูล และดำเนินการเก็บ แบบสอบถามคืนจากผู้กรอกแบบสอบถาม ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ด้วยตัวเอง

3) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ มีขั้นตอน ดังนี้

1) ขอนหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ถึงผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีคุณลักษณะ ตรงกับวัตถุประสงค์ เพื่อขออนุญาตเข้าสัมภาษณ์เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการ สัมภาษณ์

2) นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 9 ท่าน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยางโทน กำนันตำบลห้วยยางโทน ประธานศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านหัวเขาจีน เลขาธิการศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านหัวเขาจีน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยางโทน ประธานชุมชนบ้านหัวเขาจีน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหัวเขาจีน เภรัญญิกหมู่บ้านหัวเขาจีน และปราชญ์ชาวบ้านหัวเขาจีน

3) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมแบบสอบถามในการวิจัยแล้ว ได้นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์สถิติทางสังคมศาสตร์ โดยมีการใช้สถิติในวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1.1 สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนบ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี 4 ด้าน คือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล สถิติที่ใช้คือ ค่าความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

1.2 สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐานในการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนบ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสิ่งแวดล้อม สถิติที่ใช้ คือการทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีที่มีตัวแปร 2 ตัวเลือก และการทดสอบค่า (F-Test) ใน กรณีตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวเลือกขึ้นไป ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way Analysis of Aariance: One Way ANOVA) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เกณฑ์การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (mean = \bar{x}) และการหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation = S.D.) โดยมีการกำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยของผลคะแนนเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ช่วงค่าเฉลี่ย	การแปลความหมาย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.50 - 5.00	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับ มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50 - 4.49	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับ มาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50 - 3.49	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.50 - 2.49	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับ น้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 - 1.49	มีส่วนร่วมอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

1.3 ในส่วนข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดที่แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยทำการรวบรวมจากแบบสอบถามแล้วจัดกลุ่มตามประเด็นที่กำหนดไว้จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจัดกลุ่ม ข้อมูลของการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ (Data Grouping) จากนั้นจึงนำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technique)

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี” มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี 2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสิ่งแวดล้อม 3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามกับหัวหน้าครอบครัวในครัวเรือน จำนวน 108 ชุด ได้รับกลับคืนมา 108 ชุดของแบบสอบถามทั้งหมด อีกทั้งยังสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบ้านหัวเขาจีน จำนวน 9 คน นำเสนอผลการวิจัย โดยการนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพตามลำดับ ดังนี้

1. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ แบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ตอน ได้แก่
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป
ตอนที่ 2 ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี
ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสิ่งแวดล้อม
2. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ แบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ตอน ได้แก่
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน ต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาเงิน ตำบล ห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน และจำแนกตามปัจจัยสภาพแวดล้อม คือ สถานภาพในชุมชน และการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน มีรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัย สภาพแวดล้อม

(n = 108)

ปัจจัย		จำนวน	ร้อยละ
ปัจจัยส่วนบุคคล			
เพศ	ชาย	45	41.67
	หญิง	63	58.33
	รวม	108	100.00
อายุ	20 – 40 ปี	16	14.82
	41 – 60 ปี	61	56.48
	60 ปีขึ้นไป	31	28.70
รวม		108	100.00
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	99	91.67
	ปริญญาตรี	9	8.33
รวม		108	100.00

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสภาพแวดล้อม (ต่อ)

(n = 108)

ปัจจัย		จำนวน	ร้อยละ
อาชีพ	เกษตรกรรม	43	39.81
	รับจ้าง	45	41.67
	ธุรกิจส่วนตัว	10	9.26
	รับราชการ	10	9.26
รวม		108	100.00
รายได้ (บาท/เดือน)	ต่ำกว่า 15,000 บาท	16	14.81
	15,000 – 20,000 บาท	92	85.19
รวม		108	100.00
ระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในชุมชน	5 – 10 ปี	14	12.96
	มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	94	87.04
รวม		108	100.00
ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของผู้ตอบแบบสอบถาม			
สถานภาพในชุมชน	เป็นผู้นำชุมชน	9	8.33
	เป็นลูกบ้าน	99	91.67
รวม		108	100.00
การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในชุมชน	เข้าร่วม 1 กลุ่ม	27	25.00
	เข้าร่วม 2 กลุ่มขึ้นไป	81	75.00
รวม		108	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41 – 60 ปี มีการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง มีรายได้ระหว่าง 15,000 – 20,000 บาท อาศัยอยู่ในชุมชนมากกว่า 10 ปีขึ้นไป

ด้านสภาพแวดล้อมของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่มีสถานภาพในชุมชนเป็นลูกบ้าน และเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน 2 กลุ่มขึ้นไป

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการคำนวณค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของแบบสอบถามจากหัวหน้าครอบครัวในครัวเรือนบ้านหัวเขาจีน ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล สรุปผลการวิเคราะห์ที่ได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนในภาพรวม

(n = 108)

ข้อ	ด้าน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับการมีส่วนร่วม	ลำดับที่
1	การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	4.36	0.84	มาก	1
2	การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	4.10	0.70	มาก	4
3	การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	4.32	0.69	มาก	2
4	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	4.18	0.98	มาก	3
ภาพรวม		4.24	0.82	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.82) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่ชุมชนมีส่วนร่วมสูงสุดเป็นอันดับหนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.84) รองลงมาได้แก่ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.69)

การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.98) และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.70) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามด้านการมีส่วนร่วม
ของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

(n = 108)

ข้อ	ด้านการมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับการมี ส่วนร่วม	ลำดับ ที่
1	มีส่วนร่วมในการประชุมวางแผน หรือตัดสินใจเลือกกิจกรรมเพื่อ พัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง	4.42	0.88	มาก	1
2	มีส่วนร่วมในการกำหนดขั้นตอน หรือวางแผนการพัฒนาชุมชนตาม แนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง	4.31	0.86	มาก	5
3	มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น คัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล เมื่อคณะกรรมการชุมชนเลือก กิจกรรมหรือโครงการที่ไม่ตรงกับ การพัฒนาชุมชนตามแนวทาง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	4.39	0.86	มาก	2
4	มีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือ พิจารณาโครงการ ต่าง ๆ ที่อาจเกิด ปัญหาต่อการพัฒนาชุมชนตาม แนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง	4.34	0.82	มาก	4
5	มีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา วิเคราะห์หาสาเหตุ และร่วมหา แนวทางแก้ปัญหา เพื่อการพัฒนา ชุมชนตามแนวทางปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง	4.35	0.81	มาก	3
ภาพรวม		4.36	0.84	มาก	

จากตารางที่ 4 พบว่าด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.84) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด คือ มีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนหรือตัดสินใจเลือกกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.88) รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นคัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล เมื่อคณะกรรมการชุมชนเลือกกิจกรรมหรือโครงการที่ไม่ตรงกับการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.86) ส่วนข้อที่ต่ำสุดคือ มีส่วนร่วมในการกำหนดขั้นตอนหรือวางแผนการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.86)

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

(n = 108)

ข้อ	ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับการมีส่วนร่วม	ลำดับที่
1	ท่านมีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	4.21	0.72	มาก	1
2	ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามกิจกรรมตามโครงการ เพื่อการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	4.16	0.66	มาก	2
3	ท่านมีส่วนร่วมในการคัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล เมื่อคณะกรรมการพัฒนาชุมชนดำเนินกิจกรรมไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	3.99	0.73	มาก	5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามด้านการมีส่วนร่วม
ของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (ต่อ)

(n = 108)

ข้อ	ด้านการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงาน	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับการมี ส่วนร่วม	ลำดับ ที่
4	ท่านมีส่วนร่วมในการเชิญชวนให้ คนในชุมชนเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรม ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนตาม แนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง	4.00	0.67	มาก	4
5	ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริม ความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนตาม แนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง	4.12	0.71	มาก	3
ภาพรวม		4.10	0.70	มาก	

จากตารางที่ 5 พบว่าด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 4.10, S.D. = 0.70) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด คือ มีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (\bar{X} = 4.21, S.D. = 0.72) รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการ เพื่อการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (\bar{X} = 4.16, S.D. = 0.66) ส่วนข้อที่ต่ำสุดคือ มีส่วนร่วมในการคัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล เมื่อคณะกรรมการพัฒนาชุมชนดำเนินกิจกรรมไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (\bar{X} = 3.99, S.D. = 0.73)

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามด้านการมีส่วนร่วม
ของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

(n = 108)

ข้อ	ด้านการมีส่วนร่วม ในการรับผลประโยชน์	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับการมี ส่วนร่วม	ลำดับ ที่
1	ท่านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการ เข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทาง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	4.23	0.69	มาก	4
2	ท่านรู้สึกภาคภูมิใจเมื่อกิจกรรมหรือ โครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชน ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัว ท่านเองและชุมชน	4.41	0.68	มาก	2
3	ท่านเห็นว่าชุมชนได้รับประโยชน์ จากการพัฒนาชุมชนตามแนวทาง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จาก กิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่ ชุมชนได้ทำร่วมกัน	4.46	0.57	มาก	1
4	ท่านมีส่วนร่วมในการ ประชาสัมพันธ์กิจกรรมการพัฒนา ชุมชนตามแนวทางปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง ให้เป็นที่รู้จักของ คนทั่วไป	4.30	0.70	มาก	3
5	ท่านเห็นว่าการพัฒนาชุมชนตาม แนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง สามารถแก้ปัญหาและ พัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน	4.19	0.74	มาก	5
ภาพรวม		4.32	0.69	มาก	

จากตารางที่ 6 พบว่าด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.69) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด คือ เห็นว่าชุมชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่ชุมชนได้ทำร่วมกัน ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.57) รองลงมาคือ รู้สึกภาคภูมิใจเมื่อกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวท่านเองและชุมชน ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.68) ส่วนข้อที่ต่ำสุดคือ เห็นว่าการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน ($\bar{X} = 3.19$, S.D. = 0.69)

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

(n = 108)

ข้อ	ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับการมีส่วนร่วม	ลำดับที่
1	ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	3.96	0.84	มาก	5
2	ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการชุมชน เพื่อปรับปรุงกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมกับชุมชน	4.14	0.95	มาก	4
3	ท่านมีส่วนร่วมในการเสวนาและแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผลการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	4.18	1.02	มาก	3

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามด้านการมีส่วนร่วม
ของชุมชนด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (ต่อ)

(n = 108)

ข้อ	ด้านการมีส่วนร่วม ในการประเมินผล	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ค่าส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับการมี ส่วนร่วม	ลำดับ ที่
4	ท่านมีส่วนร่วมในการให้ ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นอันเป็น ประโยชน์ในการปรับปรุงวางแผน เพื่อพัฒนาชุมชนตามแนวทาง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	4.19	1.00	มาก	2
5	ท่านมีส่วนร่วมในการขอความ ร่วมมือให้องค์กรอื่น ๆ เข้ามา ติดตามและประเมินผลเพื่อพัฒนา ชุมชนตามแนวทางปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง	4.43	1.02	มาก	1
ภาพรวม		4.18	0.98	มาก	

จากตารางที่ 7 พบว่าด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.98) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด คือ มีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือให้องค์กรอื่น ๆ เข้ามาติดตามและประเมินผลเพื่อพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 1.02) รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงวางแผนเพื่อพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 1.00) ส่วนข้อที่ต่ำสุดคือ มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.84)

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางบาล จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสิ่งแวดล้อม

3.1 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางบาล จังหวัดราชบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

3.1.1 ปัจจัยด้านเพศ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระหว่างเพศชายและหญิง โดยใช้การทดสอบทีแบบอิสระต่อกัน สามารถสรุปผลได้ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงระหว่างเพศชายและหญิง

เพศ	n	Mean	S.D.	t	p
ชาย	45	4.29	0.40	1.007	.316
หญิง	63	4.20	0.59		

จากข้อมูลในตารางที่ 8 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของเพศชายและหญิง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 และ 4.20 ตามลำดับ เมื่อคำนวณค่าสถิติทดสอบที่พบว่ามีค่าการทดสอบเท่ากับ 1.007 ($p = .316$) จึงสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเพศชายและหญิงไม่แตกต่างกัน

3.1.2 ปัจจัยด้านอายุ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามช่วงอายุโดยใช้การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว ในเบื้องต้นผู้วิจัยทำการทดสอบความแตกต่างของความแปรปรวนโดยใช้การทดสอบ Homogeneity of Variances ผลการทดสอบพบว่า Levene Statistic มีค่าเท่ากับ 10.614 ที่ df1 และ df2 เท่ากับ 2 และ 105 ตามลำดับ ซึ่งคำนวณค่านัยสำคัญ (Sig.) ได้เท่ากับ .000 ($<.05$) จึงสามารถสรุปได้ว่าความแปรปรวนของระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละกลุ่มอายุมีความแตกต่างกัน แสดงค่าเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วมและผลการทดสอบความต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) ดังตารางที่ 9 และ 10 ตามลำดับ

ตารางที่ 9 ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามกลุ่มอายุ

กลุ่มอายุ	n	Mean	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
20-40 ปี	16	4.18	0.51	มาก
41-60 ปี	61	4.37	0.33	มาก
60 ปีขึ้นไป	31	4.02	0.72	มาก

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวสำหรับระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามกลุ่มอายุ

Source of Variance	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	2.507	2	1.254	5.061	.008
Within Groups	26.013	105	0.248		
Total	28.520	107	-		

จากข้อมูลในตารางที่ 10 พบว่าค่าสถิติทดสอบเอฟ (F-test) มีค่าเท่ากับ 5.061 โดยมีค่านัยสำคัญ (Sig.) เท่ากับ .008 ($< .05$) นั่นคือ มีอย่างน้อย 1 คู่กลุ่มอายุ ที่มีระดับการมีส่วนร่วมต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบความต่างของคะแนนเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของดันเนตต์ (Dunnett's T3) ผลการทดสอบเปรียบเทียบเชิงซ้อน (Multiple Comparison) ดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ผลการเปรียบเทียบเชิงซ้อนของระดับการมีส่วนร่วมต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามกลุ่มอายุด้วยวิธีการของดันเนตต์

I	J	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.
20-40 ปี	41-60 ปี	-0.19	0.13	.412
20-40 ปี	60 ปีขึ้นไป	0.15	0.18	.784
41-60 ปี	60 ปีขึ้นไป	0.34*	0.14	.047

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากข้อมูลในตารางที่ 11 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มอายุ 41-60 ปี มีความแตกต่างจากกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป โดยกลุ่มอายุ 41-60 ปี มีค่าเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วมสูงกว่า อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

3.1.3 ปัจจัยด้านระดับการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามระดับการศึกษา โดยใช้การทดสอบทีแบบอิสระต่อกัน สามารถสรุปผลได้ดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตามระดับการศึกษา

Education	n	Mean	S.D.	t-test	df	Sig
ต่ำกว่าปริญญาตรี	99	4.24	0.53	.003	116	.998
ปริญญาตรี	9	4.24	0.35			

จากข้อมูลในตารางที่ 12 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของตัวอย่างที่จบการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีและระดับปริญญาตรีมีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 4.24 เมื่อคำนวณค่าสถิติทดสอบที่พบว่ามีค่าการทดสอบเท่ากับ .003 (df = 116, Sig = .998) จึงสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของตัวอย่างที่จบการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีและระดับปริญญาตรี ไม่แตกต่างกัน

3.1.4 ปัจจัยด้านอาชีพ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามกลุ่มอาชีพโดยใช้การทดสอบความแปรปรวนทางเดียว ในเบื้องต้นผู้วิจัยทำการทดสอบความแตกต่างของความแปรปรวนโดยใช้การทดสอบ Homogeneity of Variances ผลการทดสอบพบว่า Levene Statistic มีค่าเท่ากับ 13.298 ที่ df1 และ df2 เท่ากับ 3 และ 104 ตามลำดับ ซึ่งคำนวณค่านัยสำคัญ (Sig.) ได้เท่ากับ .000 (<.05) จึงสามารถสรุปได้ว่าความแปรปรวนของระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของแต่ละกลุ่มอาชีพ มีความแตกต่างกัน แสดงค่าเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วมและผลการทดสอบความต่างของค่าเฉลี่ยโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) ดังตารางที่ 13 และ 14 ตามลำดับ

ตารางที่ 13 ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียงตามกลุ่มอาชีพ

กลุ่มอาชีพ	n	Mean	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
เกษตรกรรม	43	4.42	0.17	มาก
รับจ้าง	45	4.14	0.58	มาก
ธุรกิจส่วนตัว	10	3.84	0.92	มาก
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	10	4.31	0.36	มาก

ตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวสำหรับระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน
ต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามกลุ่ม
อาชีพ

Source of Variance	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Between Groups	3.574	3	1.191	4.966	.003
Within Groups	24.947	104	0.240		
Total	28.520	107	-		

จากข้อมูลในตารางที่ 14 พบว่าค่าสถิติทดสอบเอฟ (F-test) มีค่าเท่ากับ 4.966 โดยมีค่านัยสำคัญ (Sig.) เท่ากับ .003 ($< .05$) นั่นคือ มีอย่างน้อย 1 กลุ่มอาชีพ ที่มีระดับการมีส่วนร่วมต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบความต่างของคะแนนเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีการของดันเนตต์ (Dunnett's T3) ผลการทดสอบเปรียบเทียบเชิงซ้อน (Multiple Comparison) ดังตารางที่ 15

ตารางที่ 15 ผลการเปรียบเทียบเชิงซ้อนของระดับการมีส่วนร่วมต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน
ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามกลุ่มอาชีพด้วยวิธีการของดันทันต์

I	J	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.
เกษตรกรกรม	รับจ้าง	0.29*	0.09	.015
	ธุรกิจส่วนตัว	0.58	0.29	.334
	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	0.11	0.12	.895
รับจ้าง	เกษตรกรกรม	-0.29*	0.09	.015
	ธุรกิจส่วนตัว	0.30	0.30	.896
	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	-0.17	0.14	.777
ธุรกิจส่วนตัว	เกษตรกรกรม	-0.58	0.29	.334
	รับจ้าง	-0.30	0.30	.896
	รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	-0.47	0.31	.596
รับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	เกษตรกรกรม	-0.11	0.12	.895
	รับจ้าง	0.17	0.14	.777
	ธุรกิจส่วนตัว	0.47	0.31	.596

* มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากข้อมูลในตารางที่ 15 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มอาชีพเกษตรกรกรมมีความแตกต่างจากกลุ่มอาชีพรับจ้าง โดยกลุ่มอาชีพเกษตรกรกรมมีค่าเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วมสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

3.1.5 ปัจจัยด้านรายได้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามรายได้ (บาท/เดือน) โดยใช้การทดสอบทีแบบอิสระต่อกัน สามารถสรุปผลได้ดังตารางที่ 16

ตารางที่ 16 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตาม
แนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตามรายได้ (บาท/เดือน)

Income	n	Mean	S.D.	t-test	df	Sig
ต่ำกว่า 15,000 บาท	16	4.20	0.72	-0.268	17.398	.792
15,000-20,000 บาท	92	4.25	0.48			

จากข้อมูลในตารางที่ 16 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของตัวอย่างที่มี
รายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท และ 15,000-20,000 บาท มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 และ 4.25 ตามลำดับ
เมื่อคำนวณค่าสถิติทดสอบที่พบว่ามีค่าการทดสอบเท่ากับ -0.268 ($df = 17.398$, $Sig = .792$)
จึงสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียงของตัวอย่างที่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท และ 15,000-20,000 บาท ไม่แตกต่างกัน

3.1.6 ปัจจัยด้านระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชน
ต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามระยะเวลาการอาศัย
อยู่ในชุมชนโดยใช้การทดสอบทีแบบอิสระต่อกัน สามารถสรุปผลได้ดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตาม
แนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตามระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน

Time	n	Mean	S.D.	t-test	df	Sig
5-10 ปี	14	4.44	0.13	3.386	84.677	.001
มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	94	4.21	0.54			

จากข้อมูลในตารางที่ 17 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของตัวอย่างที่มี
ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน 5-10 ปี และมากกว่า 10 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 และ 4.21
ตามลำดับ เมื่อคำนวณค่าสถิติทดสอบที่พบว่ามีค่าการทดสอบเท่ากับ 3.386 ($df = 84.677$, $Sig = .001$)
จึงสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียงของตัวอย่างที่มีระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน 5-10 ปี และมากกว่า 10 ปีขึ้นไป
มีความแตกต่างกัน โดยตัวอย่างที่มีระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน 5-10 ปี มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า อย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3.2 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี จำแนกตามปัจจัยสิ่งแวดล้อม

3.2.1 ปัจจัยด้านสภาพในชุมชน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามสภาพในชุมชน โดยใช้การทดสอบที่แบบอิสระต่อกัน สามารถสรุปผลได้ดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตามสภาพในชุมชน

Status	n	Mean	S.D.	t-test	df	Sig
เป็นผู้นำชุมชน	9	4.25	0.36	.064	106	.949
เป็นลูกบ้าน	99	4.24	0.53			

จากข้อมูลในตารางที่ 18 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของตัวอย่างที่มีสภาพในชุมชนเป็นผู้นำชุมชนและเป็นลูกบ้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 และ 4.24 ตามลำดับ เมื่อคำนวณค่าสถิติทดสอบที่พบว่ามีค่าการทดสอบเท่ากับ 0.064 ($df = 106$, $Sig = .949$) จึงสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของตัวอย่างที่มีสภาพในชุมชนเป็นผู้นำชุมชนและเป็นลูกบ้าน ไม่แตกต่างกัน

3.2.2 ปัจจัยด้านการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในชุมชน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในชุมชนโดยใช้การทดสอบที่แบบอิสระต่อกัน สามารถสรุปผลได้ดังตารางที่ 19

ตารางที่ 19 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำแนกตามการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในชุมชน

Group	n	Mean	S.D.	t-test	df	Sig
เข้าร่วม 1 กลุ่ม	27	4.15	0.63	-1.017	106	.311
เข้าร่วม 2 กลุ่มขึ้นไป	81	4.27	0.47			

จากข้อมูลในตารางที่ 19 พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของตัวอย่างที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน 1 กลุ่ม และเข้าร่วม 2 กลุ่มขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 และ 4.27 ตามลำดับ เมื่อคำนวณค่าสถิติทดสอบที่พบว่ามีค่าการทดสอบเท่ากับ -1.017 ($df = 106$, $Sig = .311$) จึงสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของตัวอย่างที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน 1 กลุ่ม และเข้าร่วม 2 กลุ่มขึ้นไป ไม่แตกต่างกัน

2. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ แบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโพน อำเภอกุดรัง จังหวัดนครราชสีมา

ขั้นตอนนี้เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ สรุปข้อมูลเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโพน อำเภอกุดรัง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมจากแบบสอบถามปลายเปิด มีผู้ให้ข้อมูลจำนวน 58 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 53.70 จากกลุ่มตัวอย่าง 108 ตัวอย่าง โดยได้จัดกลุ่มข้อมูลตามสาระสำคัญที่กำหนดไว้ จากนั้นจึงนำข้อมูลที่ได้มาสรุปประมวลผลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท เพื่อสรุปถึงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโพน อำเภอกุดรัง จังหวัดนครราชสีมา ใน 4 ด้านคือ 1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ 4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ดังนี้

ตารางที่ 20 แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เรียงลำดับจากข้อที่เห็นความเห็นมากไปหาน้อย ดังนี้

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
1. ปัญหาเรื่อง การร่วมกันกำหนดขั้นตอนและวางแผนการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากคนในชุมชนประกอบอาชีพที่หลากหลาย ทำให้การประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ นั้น จะมีเฉพาะบางกลุ่มที่มาร่วมประชุมปรึกษาหารือ	1. ควรให้ประชาชนทุกช่วงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นตัดสินใจเลือกกิจกรรมพัฒนาชุมชน และควรมีการประชุมปรึกษาหารือหลาย ๆ ครั้ง ก่อนที่จะตัดสินใจดำเนินโครงการ
2. บางครอบครัวไม่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น ทำให้พลาดการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของชุมชน	2. ควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมอย่างทั่วถึง และอาจตั้งหัวหน้าในการประสานงานกับหัวหน้าครอบครัวแต่ละครอบครัว
3. การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ส่วนใหญ่มักจะพบแต่วัยกลางคนและสูงวัย ไม่ค่อยพบวัยรุ่นมาร่วมกิจกรรม อาจทำให้การพัฒนาชุมชนขาดความต่อเนื่องและยั่งยืน	3. พยายามคิดค้นกิจกรรมและโครงการที่สามารถให้ทุกช่วงวัยเข้าร่วมได้ และเหมาะสมกับการดำรงชีวิต มีความทันสมัย

ตารางที่ 21 แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เรียงลำดับจากข้อที่เห็นความเห็นมากไปหาน้อย ดังนี้

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
1. คนในชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่กล้าแสดงความคิดเห็นในการโต้แย้งเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ยังไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ เป็นแต่เพียงสนับสนุนความคิดเห็นของผู้นำ หรือตามแนวทางการดำเนินงานของผู้นำ	1. ควรมีการจัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการกล้าแสดงออกตลอดจนเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงาน
2. การดำเนินกิจกรรมบางอย่าง งบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ	2. ควรสนับสนุนและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ ในชุมชนให้เป็นที่รู้จักและเกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อเป็นการสร้างชื่อเสียงให้แก่ชุมชน

ตารางที่ 22 แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
เรียงลำดับจากข้อที่เห็นความเห็นมากไปหาน้อย ดังนี้

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
1. คนในชุมชนบางกลุ่มยังมองเห็นว่าการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยังไม่สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน	1. ควรมีการส่งเสริมให้คนในชุมชนได้ศึกษาเยี่ยมชมกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนอื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จและสามารถเป็นแบบอย่างได้ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. คนในชุมชนบางกลุ่มยังมองเห็นว่าผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับนั้น ควรเป็นเงินเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต มากกว่าการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	2. ควรมีการกระตุ้นความสนใจ และแสดงประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ชุมชนมากกว่าผลตอบแทนที่เป็นเงิน เช่น ความสามัคคี ความร่วมมือร่วมใจกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างพอเพียง ไม่เบียดเบียนใคร
3. ยังขาดการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง	3. ควรร่วมมือกับภาครัฐและภาคเอกชน ประสานประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายขึ้น เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและศึกษาดูงาน ทำให้คนในชุมชนมีอาชีพและสร้างรายได้เสริม

ตารางที่ 23 แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล
เรียงลำดับจากข้อที่เห็นความเห็นมากไปหาน้อย ดังนี้

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
1. คนในชุมชนขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	1. ควรให้คนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนเป็นระยะ ๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาชุมชนต่อ และหรืออาจประสานกับหน่วยงานภายนอกให้เข้ามาเป็นพี่เลี้ยงในการประเมินผล
2. ในการประชุมสรุปผลการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ คนในชุมชนยังไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผลการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	2. ควรส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความกล้าคิด กล้าแสดงออกในการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ และให้ผู้นำเปิดใจยอมรับฟังข้อคิดเห็นต่าง ๆ ด้วย หรืออาจจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อให้คนได้แสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง และหรืออาจใช้วิธีการเขียนแสดงความคิดเห็น

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาเงิน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางบาล จังหวัดราชบุรี

ขั้นตอนนี้เป็นการนำเสนอผลการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาเงิน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางบาล จังหวัดราชบุรี จากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 9 คน ซึ่งผู้วิจัยได้จัดกลุ่มข้อมูลตามสาระสำคัญที่กำหนดไว้และนำมาสรุปประมวลผล โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques) เพื่อแสดงสรุปข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาเงิน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางบาล จังหวัดราชบุรี ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ความเป็นมาของการดำเนินงานเพื่อพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เย็นเป็นสุข

2. การส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ประชาชนในชุมชน

3. วิธีการในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
4. ปัจจัยที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง
5. แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ที่จะทำให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

ผลการสัมภาษณ์

1. ความเป็นมาของการดำเนินงานเพื่อพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เย็นเป็นสุข

ชุมชนบ้านหัวเขาจีนเป็นชุมชนที่มีคนไทยเชื้อสายไทยทรงดำอาศัยอยู่ร้อยละ 80 ของจำนวนประชากรทั้งหมด มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบเรียบง่าย ชาวบ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่ ทำนา ปลูกพืชผักต่าง ๆ และเลี้ยงสัตว์ คนส่วนใหญ่มักจะพึ่งพิงตนเอง เน้นความพอเพียง แบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยไม่มีค่าจ้าง มีการค้าขายเกิดขึ้นบ้างในส่วนที่เป็นสินค้าจำเป็น ขาดแคลน แต่ก็เป็นที่ไปเพื่อการยังชีพ ไม่แสวงหากำไร มีการแปรรูปผลผลิตต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อจำหน่ายหารายได้แต่ก็ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9 (2562) กล่าวว่า “หมู่บ้านหัวเขาจีนนั้น ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 80 มีเชื้อสายไทยทรงดำ ซึ่งมีวิถีชีวิตขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ตลอดจนความเชื่อต่าง ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง มีภาษาพูด ภาษาเขียนและการแต่งกายเฉพาะกลุ่มชน พวกเราได้รับการสั่งสอนและสืบทอดมาจากบรรพบุรุษหลายชั่วอายุคน วัฒนธรรมด้านการกินและความเป็นอยู่นั้นเรียบง่าย มีการทำการเกษตรเป็นหลัก ใช้พืชผักต่าง ๆ ที่มีอยู่ในหมู่บ้านมาประกอบอาหาร เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มต่าง ๆ ก็มีการทอผ้าไว้ใช้กันเองในครัวเรือน จนปัจจุบันมีการทอเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว จึงไม่แปลกที่หมู่บ้านของเราจะเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง”

2. การส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่ประชาชนในชุมชน

ประชาชนในชุมชนบ้านหัวเขาจีนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนเป็นอย่างดี มีผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชนที่เข้มแข็ง ใส่ใจความเป็นอยู่ของคนในชุมชน นอกจากนี้ยังให้ความร่วมมือกับภาครัฐและภาคเอกชนในการดำเนินงานต่าง ๆ ที่ขอความร่วมมือมายังชุมชน จึงทำให้ชุมชนได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาครัฐและภาคเอกชนเสมอมา โดยเฉพาะในเรื่องของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น แม้ว่าการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนจะอยู่อย่างพอเพียงแล้วนั้น หน่วยงานราชการต่าง ๆ ก็ยังมาเติมเต็มความรู้ต่าง ๆ ให้แก่คนในชุมชน ตั้งแต่การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การดำเนินการจัดตั้ง

กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน การจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่ายครัวเรือน การแปรรูปผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ในชุมชน เป็นต้น ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 (2562) กล่าวว่า “ทุกวันที่ 6 ของทุก ๆ เดือน ที่เรามีการประชุมหมู่บ้านกัน บางครั้งก็มีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามานำเสนอข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ให้กับคนในหมู่บ้าน เช่น ให้ปลูกผักปลอดสารพิษไว้กิน สอนการจัดทำบัญชีครัวเรือน”

3. วิธีการที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ชุมชนบ้านหัวเขาจีน มีวิธีการที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตั้งแต่กระบวนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เป็นนโยบายการพัฒนาชุมชนของกรมพัฒนาชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประชาชนในหมู่บ้านหัวเขาจีนได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ร่วมกันพิจารณาเสนอโครงการและกิจกรรมที่จะทำร่วมกันจนถึงการประเมินผล ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 (2562) ได้กล่าวไว้ว่า “คนในหมู่บ้านหัวเขาจีนมีความรักความสามัคคีกัน ให้ความร่วมมือกับทุก ๆ ฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ทุก ๆ วันที่ 6 ของทุกเดือน จะมีการประชุมประจำเดือนในแต่ละเดือน คนในหมู่บ้านก็จะมารับฟังนโยบายต่าง ๆ จากผู้นำชุมชนหรือหน่วยงานที่มาร่วมด้วย การเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ก็เริ่มจากการที่คนในชุมชนเห็นความสำคัญของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่พ่อหลวงรัชกาลที่ 9 พระราชทานไว้ จึงมีการรวมกลุ่มกันเกิดขึ้นในหมู่บ้านตามความต้องการ มีการเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมแก่หมู่บ้าน”

2) ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

การพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านหัวเขาจีนนั้น ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4 (2562) ได้ให้สัมภาษณ์และกล่าวไว้ว่า “หมู่บ้านของเราได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานราชการที่เข้ามาอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธกส.) ธนาคารออมสิน และ กศน. ได้เข้ามาส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย สอนให้ปลูกผักสวนครัวไว้รับประทาน สอนให้รู้จักการลดต้นทุนในการผลิต”

นอกจากนี้ชุมชนบ้านหัวเขาจีนยังได้รวบรวมประมวลความต้องการของคนในชุมชนของกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่บนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ไปจัดทำแผนพัฒนาชุมชน มีการส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมตามแผนอย่างเป็นรูปธรรม ดังที่ได้สัมภาษณ์ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 (2562)

ได้กล่าวไว้ว่า “ทางหมู่บ้านของเราได้ส่งเสริมให้คนในหมู่บ้านแต่ละครัวเรือน ได้ปลูกผักไว้กินเอง เมื่อเหลือก็จะมีพ่อค้ามารับซื้อไปขาย ทำให้คนแก่ที่อยู่ในบ้านมีรายได้ นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้แต่ละครัวเรือนมีการจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย เพื่อจะได้รู้เกี่ยวกับการใช้เงิน และยังมีการประกวดการทำบัญชีครัวเรือนอีกด้วย”

3) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ผลของกิจกรรมหรือผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นล้วนเกิดกับคนในชุมชนโดยตรง ตามความต้องการของคนในชุมชน ผู้นำชุมชน หรือผู้มีส่วนผลักดันต่างให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ผลที่เกิดขึ้นแก่ชุมชนจึงมีความเหมาะสมและเป็นไปตามความต้องการของชุมชน ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6 (2562) ได้กล่าวไว้ว่า “หมู่บ้านหัวเขาเงินมีการประชุมกันทุกเดือน เพื่อหารือกันเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน คนในหมู่บ้านมีชีวิตที่ดี อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขตามหลักความพอเพียง หมู่บ้านของเรามีการรวมกลุ่มกันหลายกลุ่มตามความสนใจ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเกษตร กลุ่มปุ๋ยหมัก กลุ่มทอผ้า กลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และอีกหลายกลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มนั้นก็จะมีคณะกรรมการบริหารกิจกรรมของแต่ละกลุ่ม ให้เป็นไปตามจุดประสงค์ของแต่ละกลุ่ม มีการลงทุนหุ้นร่วมกันบ้าง ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากทางราชการมาบ้าง เราก็ดำเนินการ สู้สุดท้ายคือการปันผลร่วมกัน เพื่อให้คนในชุมชนมีรายได้”

นอกจากนี้ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8 (2562) ได้ยังให้สัมภาษณ์และกล่าวถึงการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ไว้อีกว่า “การที่เราได้เข้าไปเป็นสมาชิกของกลุ่มนั้น นอกจากจะเป็นการให้ความร่วมมือกับชุมชนแล้ว เรายังมีรายได้เสริมให้กับครอบครัวอีกด้วย เช่น การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มทอผ้า คนไหนอยากจะได้เรียนรู้การทอผ้าก็มาที่ศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำของหมู่บ้าน ก็จะมีชาวบ้านคอยสอนให้ความรู้ตั้งแต่การเริ่มต้นจนทอออกมาเป็นผืนผ้า สำหรับวัตถุดิบนั้น ทางกลุ่มจะเป็นผู้จัดเตรียมไว้ให้ เมื่อเราทอเป็นผืนผ้าออกมาแล้วก็คิดเป็นราคาขาย หักต้นทุนให้กับกลุ่ม กำไรที่เหลือเราก็เอาไปใช้ เดือน ๆ หนึ่งมีรายได้จากการทอผ้าประมาณ 5,000 – 6,000 บาท”

จากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่ร่วมด้วยช่วยกันพัฒนาชุมชนบ้านหัวเขาเงินตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ทำให้ชุมชนบ้านหัวเขาเงินได้รับรางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ มีหน่วยงานต่าง ๆ มาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก ทำให้ชุมชนมีชื่อเสียงและมีเครือข่ายเพิ่มมากขึ้น ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 กล่าวไว้ว่า “หมู่บ้านหัวเขาเงินมีทุนทางวัฒนธรรมที่ดี มีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง และมีคนในชุมชนที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี จึงไม่ใช่เรื่องยากที่หมู่บ้านเราจะมีคนมาศึกษาดูงานเป็นจำนวนมาก จนในปัจจุบันนี้เราเปิดหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวด้วยสโลแกนของชุมชนที่ว่า “5 ไท ไทยทรงดำ เลิศล้ำผ้าทอ ไร่ละหนอรำแคน ดินแดนความพอเพียง” อีกทั้งยัง

ต้อนรับคณะที่ประสงค์จะพักค้างคืนแบบโฮมสเตย์ด้วย โดยมีกิจกรรมให้ผู้สนใจร่วมทำกับชาวบ้าน เช่น การพอรำแบบไทยทรงดำ การทำอาหารแบบไทยทรงดำที่มีวัตถุดิบและรสชาติเฉพาะถิ่น กิจกรรมนั่งรถไถชมธรรมชาติในหมู่บ้าน และอื่น ๆ อีกมากมาย นับเป็นการประชาสัมพันธ์กิจกรรม การพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไปและชุมชน ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากกิจกรรมหรือ โครงการต่าง ๆ ที่ชุมชนได้ทำร่วมกันสามารถแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน”

4) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

จากการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนทำกิจกรรมต่าง ๆ ล้วนเป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้น ในชุมชน ทำให้สะดวกในการประชาสัมพันธ์ข้อมูลกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนได้อย่างทั่วถึง และเกิด กระบวนการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นรูปธรรมโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนและ หน่วยงานต่าง ๆ ที่คอยให้คำแนะนำ ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2 (2562) และผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7 (2562) ได้ให้สัมภาษณ์และได้ข้อสรุปว่า

การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้น ตามข้อตกลงของชุมชนที่ทุกครัวเรือนต้องเป็น สมาชิกกลุ่มออมทรัพย์หรือกลุ่มเงินสัจจะ เป็นการให้คำมั่นสัญญาว่าในทุก ๆ เดือน จะต้องนำเงินมา ผูกให้กับกลุ่มทุกวันที่ 6 ของเดือน และจะมีการประชุมกัน ทำให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการให้ ข้อมูล วิเคราะห์ปัญหา เสนอปัญหา ความต้องการและร่วมกันกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เหมาะสม โดยมีหน่วยงานต่าง ๆ จากภายนอกเป็นผู้ส่งเสริม สนับสนุนความต้องการในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การสนับสนุนวิทยากรให้ความรู้ การสนับสนุนงบประมาณ การสนับสนุนผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ ที่เกิดขึ้น เพื่อสร้างรายได้หรือมูลค่าสินค้าที่ได้ผลิตขึ้นให้มีความยั่งยืนต่อไป

4. ปัจจัยที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้เป็นหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียง

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จตามแนวทาง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาเงิน ตำบลห้วยยางโพน อำเภอบึงสามพัน จังหวัดราชบุรี นั้น ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนคือ ความเป็นอันหนึ่ง อันเดียวกันของคนในชุมชนที่มีความรักความสามัคคีกัน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ระบบสังคม ยังเป็นระบบแบบพึ่งพาอาศัยกัน โดยมีศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำของชุมชนเป็นศูนย์กลางในการ ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ดังที่ได้สัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1 (2562) กล่าวว่า “ทุกครั้งที่ทาง หน่วยงานราชการขอความช่วยเหลือมายังหมู่บ้านของเรา เราจะทำให้ความร่วมมือทุก ๆ งาน เพื่อสร้างชื่อเสียงให้หมู่บ้านเรา”

นอกจากนี้คนในชุมชนยังยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีพิธีกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของ ชุมชนไว้อย่างเหนียวแน่น เช่น ประเพณีอันกอนพอรำแคน ทุก ๆ วันที่ 13 เมษายน ของทุกปี

ทางชุมชนจะร่วมกันจัดงานประเพณีอันก่อนพ็อนแคน โดยจะมีพี่น้องชาวไทยทรงดำจากหมู่บ้านต่าง ๆ และจังหวัดต่าง ๆ ตลอดจนหน่วยงานต่าง ๆ มาร่วมงานของชุมชนเป็นอย่างมาก ดังนั้นจึงต้องมีการวางแผนการจัดงาน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบแผนกต่าง ๆ โดยเฉพาะเรื่องอาหาร ที่ชุมชนจะต้องดำเนินการจัดเลี้ยงผู้ที่มาร่วมงาน ทำให้เห็นการมีจิตอาสาเกิดขึ้นในชุมชนที่มีผู้มีจิตศรัทธาบริจาคปัจจัยค่าอาหาร บริจาควัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อประกอบอาหาร บางครอบครัวรับเป็นเจ้าของภาพเลี้ยงอาหาร ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5 (2562) กล่าวว่า “ทุกปีเวลาจะจัดงานอันก่อนพ็อนแคน ก็จะประชุมหารือกัน แบ่งหน้าที่กัน และออกมารับบริจาคศรัทธาจากคนในชุมชน ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี”

นอกจากประเพณีแล้ว ยังมีพิธีกรรมหลาย ๆ พิธีกรรมที่เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน และเป็นการให้ความร่วมมือกัน เช่น พิธีเสนเรือน จัดขึ้นเพื่อให้ผีเรือนของตนได้มารับเครื่องเซ่นไหว้จากลูกหลาน เป็นการแสดงความกตัญญู ระลึกถึงพระคุณของบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว และยังแสดงออกถึงความช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชนอีกด้วย ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9 (2562) กล่าวว่า “ทุกครั้งที่บ้านหลังไหนจัดพิธีเสนเรือน คนในชุมชนจะไปช่วยกันจัดเตรียมสถานที่และอาหาร ตั้งแต่ก่อนวันพิธีจนกระทั่งถึงวันทำพิธีจนแล้วเสร็จ”

5. แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ที่จะทำให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

การพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนนั้น ต้องอาศัยคนในชุมชนทุกคนร่วมมือร่วมใจกันในการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนและให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเพื่อเป็นการสานต่อกิจกรรม มีการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลงานของชุมชนเพื่อให้ชุมชนอื่น ๆ มาศึกษาดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ยั่งยืน ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3 (2562) กล่าวว่า “ในแต่ละเดือนนั้นทางชุมชนได้ต้อนรับคณะศึกษาดูงานจากหน่วยงานต่าง ๆ เป็นประจำ ทำให้คนในชุมชนมีรายได้ และยังคงดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี” เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ด้วยการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี 2) เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสิ่งแวดล้อม 3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ หัวหน้าครัวเรือนในครัวเรือนของชุมชน จำนวน 108 หลังคาเรือน โดยการเปิดตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970: 608) กำหนดความคลาดเคลื่อน 5 % และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) จากนั้นจึงศึกษางานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี จากผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 9 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที (t-test)

สรุปผลการวิจัย

1. จากการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.82) เรียงลำดับ ดังนี้ ด้านที่ชุมชนมีส่วนร่วมสูงสุดเป็นอันดับหนึ่ง คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 0.84) รองลงมา ได้แก่

การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.69) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.98) และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.70) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า

ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด คือ มีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนหรือตัดสินใจเลือกกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นคัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล เมื่อคณะกรรมการชุมชนเลือกกิจกรรมหรือโครงการที่ไม่ตรงกับการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนข้อที่ต่ำสุดคือ มีส่วนร่วมในการกำหนดขั้นตอนหรือวางแผนการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด คือ มีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการ เพื่อการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนข้อที่ต่ำสุดคือ มีส่วนร่วมในการคัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล เมื่อคณะกรรมการพัฒนาชุมชนดำเนินกิจกรรมไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด คือ เห็นว่าชุมชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่ชุมชนได้ทำร่วมกัน รองลงมาคือ รู้สึกภาคภูมิใจเมื่อกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวท่านเองและชุมชน ส่วนข้อที่ต่ำสุดคือ เห็นว่าการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงสุด คือ มีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือให้องค์กรอื่น ๆ เข้ามาติดตามและประเมินผลเพื่อพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รองลงมาคือ มีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงวางแผนเพื่อพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนข้อที่ต่ำสุดคือ มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาเงิน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยสิ่งแวดล้อม สามารถสรุปได้ ดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโพน อำเภอกาบแก้ว จังหวัดราชบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ดังนี้

ปัจจัยด้านเพศ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของเพศชายและหญิงมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.29 และ 4.20 ตามลำดับ เมื่อคำนวณค่าสถิติทดสอบที่พบว่ามีค่าการทดสอบเท่ากับ 1.007 ($df = 104.743$, $Sig = .316$) จึงสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของเพศชายและหญิงไม่แตกต่างกัน

ปัจจัยด้านอายุ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มอายุ 41-60 ปี มีความแตกต่างจากกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป โดยกลุ่มอายุ 41-60 ปี มีค่าเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วมสูงกว่า อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ปัจจัยด้านระดับการศึกษา พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของตัวอย่างที่จบการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีและระดับปริญญาตรีมีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ 4.24 เมื่อคำนวณค่าสถิติทดสอบที่พบว่ามีค่าการทดสอบเท่ากับ .003 ($df = 116$, $Sig = .998$) จึงสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของตัวอย่างที่จบการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรีและระดับปริญญาตรี ไม่แตกต่างกัน

ปัจจัยด้านอาชีพ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มอาชีพเกษตรกรมีความแตกต่างจากกลุ่มอาชีพรับจ้าง โดยกลุ่มอาชีพเกษตรกรมีค่าเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วมสูงกว่า อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ปัจจัยด้านรายได้ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของตัวอย่างที่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาทและ 15,000-20,000 บาท มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 และ 4.25 ตามลำดับ เมื่อคำนวณค่าสถิติทดสอบที่พบว่ามีค่าการทดสอบเท่ากับ -0.268 ($df = 17.398$, $Sig = .792$) จึงสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของตัวอย่างที่มีรายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท และ 15,000-20,000 บาท ไม่แตกต่างกัน

ปัจจัยด้านระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของตัวอย่างที่มีระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน 5-10 ปี และมากกว่า 10 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.44 และ 4.21 ตามลำดับ เมื่อคำนวณค่าสถิติทดสอบที่พบว่ามีค่าการทดสอบเท่ากับ 3.386 ($df = 84.677$, $Sig = .001$) จึงสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของตัวอย่างที่มีระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน 5-10 ปี และมากกว่า 10 ปีขึ้นไป มีความแตกต่างกัน โดยตัวอย่างที่มีระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน 5-10 ปี มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี จำแนกตามปัจจัยสิ่งแวดล้อม ดังนี้

ปัจจัยด้านสถานภาพในชุมชน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของตัวอย่างที่มีสถานภาพในชุมชนเป็นผู้นำชุมชนและเป็นลูกบ้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.25 และ 4.24 ตามลำดับ เมื่อคำนวณค่าสถิติทดสอบที่พบว่ามีค่าการทดสอบเท่ากับ 0.064 ($df = 106$, $Sig = .949$) จึงสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของตัวอย่างที่มีสถานภาพในชุมชนเป็นผู้นำชุมชนและเป็นลูกบ้าน ไม่แตกต่างกัน

ปัจจัยด้านการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของตัวอย่างที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในชุมชน 1 กลุ่ม และเข้าร่วม 2 กลุ่มขึ้นไปมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 และ 4.27 ตามลำดับ เมื่อคำนวณค่าสถิติทดสอบที่พบว่ามีค่าการทดสอบเท่ากับ -1.017 ($df = 106$, $Sig = .311$) จึงสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของตัวอย่างที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน 1 กลุ่ม และเข้าร่วม 2 กลุ่มขึ้นไป ไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงบ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี มีดังนี้

3.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ปัญหาและอุปสรรคคือ การร่วมกันกำหนดขั้นตอนและวางแผนการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากคนในชุมชนประกอบอาชีพที่หลากหลาย ทำให้การประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ นั้น จะมีเฉพาะบางกลุ่มที่มาร่วมประชุมปรึกษาหารือ บางครอบครัวไม่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจัดขึ้น ทำให้พลาดการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มของชุมชน และการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ส่วนใหญ่มักจะมีแต่วัยกลางคนและสูงวัย ไม่ค่อยพบวัยรุ่นมาร่วมกิจกรรม อาจทำให้การพัฒนาชุมชนขาดความต่อเนื่องและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะคือ ควรให้ประชาชนทุกช่วงอายุเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นตัดสินใจเลือกกิจกรรมพัฒนาชุมชน และควรมีการประชุมปรึกษาหารือหลาย ๆ ครั้ง ก่อนที่จะตัดสินใจดำเนินโครงการ ควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมอย่างทั่วถึง และอาจตั้งหัวหน้าในการประสานงานกับหัวหน้าครอบครัวแต่ละครอบครัว และพยายามคิดค้นกิจกรรมและโครงการที่สามารถให้ทุกช่วงวัยเข้าร่วมได้ และเหมาะสมกับการดำรงชีวิต มีความทันสมัย

3.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ปัญหาและอุปสรรคคือ คนในชุมชนส่วนใหญ่ยังไม่กล้าแสดงความคิดเห็นในการโต้แย้งเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ยังไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ เป็นแต่เพียงสนับสนุนความคิดเห็นของผู้นำ หรือตามแนวทางการดำเนินงานของผู้นำ และการดำเนินกิจกรรมบางอย่าง งบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ

ข้อเสนอแนะคือ ควรมีการจัดกิจกรรมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการกล้าแสดงออก ตลอดจนเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงาน และควรสนับสนุนและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นต่าง ๆ ในชุมชนให้เป็นที่รู้จักและเกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อเป็นการสร้างชื่อเสียงให้แก่ชุมชน

3.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

ปัญหาและอุปสรรคคือ คนในชุมชนบางกลุ่มยังมองเห็นว่าการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยังไม่สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน บางกลุ่มยังมองเห็นว่า ผลประโยชน์ที่ตนจะได้รับนั้น ควรเป็นเงินเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต มากกว่าการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และยังขาดการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอแนะคือ ควรมีการส่งเสริมให้คนในชุมชนได้ศึกษาเยี่ยมชมกิจกรรมด้านเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนอื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จและสามารถเป็นแบบอย่างได้ เพื่อสร้างแรงจูงใจให้คนในชุมชนเห็นความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการกระตุ้นความสนใจและแสดงประโยชน์ที่เกิดขึ้นแก่ชุมชนมากกว่าผลตอบแทนที่เป็นเงิน เช่น ความสามัคคี ความร่วมมือร่วมใจกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างพอเพียง ไม่เบียดเบียนใคร และความร่วมมือกับภาครัฐและภาคเอกชน ประสานประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายขึ้น เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและศึกษาดูงาน ทำให้คนในชุมชนมีอาชีพและสร้างรายได้เสริม

3.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ปัญหาและอุปสรรคคือ คนในชุมชนขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และในการประชุมสรุปผลการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ คนในชุมชนยังไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผลการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อเสนอแนะคือ ควรให้คนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการประเมินผลการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนเป็นระยะ ๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาชุมชนต่อ และหรืออาจประสานกับหน่วยงานภายนอกให้เข้ามาเป็นพี่เลี้ยงในการประเมินผล และควรส่งเสริมให้คนในชุมชนมีความกล้าคิด กล้าแสดงออกในการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ และให้ผู้นำเปิดใจยอมรับฟังข้อคิดเห็นต่าง ๆ ด้วย หรืออาจจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อให้คนได้แสดงความคิดเห็นอย่างทั่วถึง และหรืออาจใช้วิธีการเขียนแสดงความคิดเห็น

อภิปรายผล

1. การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี

กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภopakทอ จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยภาพรวมในแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก จะเห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประสบความสำเร็จ มีการจัดการชุมชนที่ดี มีผู้นำที่เข้มแข็งในการบริหารชุมชน มีศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการประชุมประจำเดือน ต้อนรับคณะศึกษาดูงานและยังเป็นสถานที่สร้างอาชีพให้กับคนในชุมชน นอกจากนี้คนในชุมชนยังได้ดำเนินชีวิตตามแนวทางของในหลวงรัชกาลที่ 9 เรื่องความพอเพียง จนทำให้ชุมชนได้รับรางวัลหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง คนในชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความสนใจและต้องการนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นแบบหรือวิถีในการดำเนินชีวิต จึงมีความสนใจและเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ หรือร่วมในการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และคนในชุมชนอาจมองเห็นประโยชน์ และเห็นว่าการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นประโยชน์และสามารถปฏิบัติได้อย่างยั่งยืน และยังมีส่วนราชการเข้ามาส่งเสริมและให้ความรู้ ยิ่งทำให้คนในชุมชนเกิดความสนใจ จึงทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก ดังที่อาภรณ์พันธ์ จันทรสว่าง (2522: 19) ได้อธิบายเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการและทิศทางของการเปลี่ยนแปลง และความเห็นพ้องต้องกันจะต้องมีมากจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการเพื่อปฏิบัติ กล่าวคือ เหตุผลเบื้องต้นของการที่มีคนมารวมกันได้ ควรจะต้องมีการตระหนักว่า ปฏิบัติการทั้งหมดหรือการกระทำทั้งหมด

ที่ท่าโดยกลุ่มหรือทำในนามกลุ่มนั้นกระทำผ่านองค์กร (Organization) ดังนั้น องค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นางเยาว์ ทองสุข (2558: 9) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเสีเกา จังหวัดตรัง พบว่า ประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอเสีเกา จังหวัดตรัง มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวิษณุ ทองบพิตร (2559: 2513) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีนวล แดงภู และคณะ (2561: 256) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบชุมชนบ้านร่องหมากน้อย ตำบลกลันทา อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนของชุมชนบ้านร่องหมากน้อย ตำบลกลันทา อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน รองลงมาด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

2. การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาเงิน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยพบว่า

ปัจจัยด้านเพศที่ต่างกัน มีส่วนร่วมต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาเงิน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่า ไม่ว่าจะเพศชายหรือเพศหญิง ต่างก็มีความสนใจให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน โดยบางกิจกรรมเพศหญิงจะมีความถนัดและชำนาญ และบางกิจกรรมเพศชายก็มีความถนัดมากกว่า จึงทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จสอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะศักดิ์ อภิเดชรัตน์ (2550: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี ให้เป็นเมืองน่าอยู่ พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาไม่แตกต่างกัน และงานวิจัยของ อนุชิต โหมพันดุง (2560: 88-90) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี

ของเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ไม่แตกต่างกัน

ปัจจัยด้านอายุที่ต่างกัน มีส่วนร่วมต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่มีอายุน้อยอาจจะยังไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม ยังมองไม่ออกว่าการมีส่วนร่วมสำคัญเพียงใด ซึ่งต่างจากประชาชนที่มีอายุมากกว่า ที่มีประสบการณ์ในหลาย ๆ ด้าน มองภาพได้กว้างกว่า เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการมีส่วนร่วม ประชาชนที่มีอายุต่างกันจึงมีระดับการมีส่วนร่วมต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบรรเจิด สอพิมาย (2550: 68-72) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของ วิษณุ หยกจินดา (2557: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านทุ่งกร่าง ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปัจจัยด้านระดับการศึกษาที่ต่างกัน มีส่วนร่วมต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งให้เห็นว่าไม่ว่าประชาชนจะจบชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา หรือระดับปริญญาต่างก็สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ โดยอาศัยความถนัดของตนเอง เช่น จบชั้นประถมศึกษาอาจจะไม่มีความรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ ก็อาศัยประสบการณ์ในการทำงานมาพัฒนาชุมชน ส่วนคนที่จบระดับปริญญาจะมีความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีต่าง ๆ ก็อาจจะค้นคว้าหาข้อมูลผ่านสื่อต่าง ๆ มาพัฒนาชุมชนหรือเผยแพร่ผลงานการพัฒนาชุมชนให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายออกไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรี กุณทีทอง (2551: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างกัน และงานวิจัยของ ปวีณา วีรยางกูร (2554: 100-110) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลอ้อมเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลอ้อมเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน

ปัจจัยด้านอาชีพที่ต่างกัน มีส่วนร่วมต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า ประชาชนที่ต่างอาชีพกันย่อมมีมุมมองและประสบการณ์ ที่เกิดจากความเคยชินในการประกอบอาชีพของตน จึงอาจทำให้เกิดความแตกต่างเรื่องความคิดเห็น ในการมีส่วนร่วมต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนวัฒน์ คัมภีร์ลานนท์ (2550: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของกรรมการชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น เทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี พบว่ากรรมการชุมชนที่มาอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลเมืองคูคต จังหวัดปทุมธานี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของรัฐพงศ์ บุญญานวัตร (2552: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่าประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีส่วนร่วม ในการพัฒนาชุมชนโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของ วชิรารวรรณ นิลเกตุ (2553: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเดื่อ พบว่าประชาชนที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการพัฒนาโดยรวมรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปัจจัยด้านรายได้ที่ต่างกัน มีส่วนร่วมต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ไม่แตกต่างกัน แสดงว่าประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนได้เหมือน ๆ กัน โดยการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ไม่จำเป็นว่าผู้ที่มีรายได้มากกว่าจะต้องมีส่วนร่วมมากกว่า แต่การให้ความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาชุมชนเพื่อให้งานนั้นสำเร็จสำคัญมากกว่า ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของ กนกพร แสงศรี (2553: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะปันหยี อำเภอเมือง จังหวัดพังงา พบว่า ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล แตกต่างกัน และงานวิจัยของโสภิตา ศรีนุ่น (2558: 62-68) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา พบว่าประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปัจจัยด้านระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชนต่างกัน มีส่วนร่วมต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนิสา ฮวบกอง (2556: 53-59) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น:

กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองขาม อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ประชาชนที่มีระยะเวลาการอาศัยอยู่ในหมู่บ้านต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลหนองขาม อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และงานวิจัยของวลัยลักษณ์ หนูพันธ์ (2559: 69-74) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้าน ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านตบกก - ตาลิ่ง หมู่ที่ 6 ตำบลวังสรรพรส อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี พบว่า ประชาชนที่มีระยะเวลาการอาศัยอยู่ในหมู่บ้านต่างกัน มีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้าน ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านตบกก - ตาลิ่ง หมู่ที่ 6 ตำบลวังสรรพรส อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการวิจัยที่ พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับมาก ชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นความสำคัญในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ควรปลูกฝังจิตสำนึกให้ลูกหลานรักษาความเป็นชุมชนต้นแบบเอาไว้และช่วยกันพัฒนาชุมชนของตนเองให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

2. จากผลการวิจัยที่ พบว่า ประชาชนที่มีเพศ ระดับการศึกษา รายได้ สถานภาพในชุมชน และการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนต่างกัน มีส่วนร่วมต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างกัน ชาวบ้านส่วนใหญ่ทั้งชายและหญิงที่จบการศึกษาทุกระดับชั้น ไม่จำเป็นต้องมีรายได้มาก ก็สามารถที่จะให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้สำเร็จ ควรมีการชักชวนโน้มน้าวให้ทุกคน ทุกเพศในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนต่อไป

3. จากผลการวิจัยที่ พบว่า ประชาชนที่มีอายุ อาชีพ ระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในชุมชนต่างกัน มีส่วนร่วมต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนต่างกัน ดังนั้นชุมชนควรเลือกใช้บุคลากรในชุมชนที่มีความแตกต่างกันในด้านอายุ อาชีพและระยะเวลาในการอาศัยอยู่ในชุมชน มาพัฒนาชุมชนให้ตรงตามความถนัดและความเหมาะสมของแต่ละบุคคลเพื่อให้งานเหล่านั้นสำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบในเรื่องลักษณะเดียวกันในชุมชนอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยที่เกิดขึ้น และเพื่อใช้เป็นแนวทางประกอบการพิจารณา วางแผน กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความยั่งยืนต่อไป

2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในด้านอื่น ๆ ประกอบด้วย เช่น ด้านวัฒนธรรมประเพณี ค่านิยม ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ด้านสังคมและการเมือง

3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของกิจกรรมในกลุ่มต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ความเข้มแข็งของกลุ่มที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน และการพึ่งตนเองของกลุ่มดังกล่าวมีมากน้อยเพียงใด หรือวัดการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มต่าง ๆ ว่าประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กนกพร แสงศรี. (2553). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะปันหยี่ อำเภอเมือง จังหวัดพังงา.” ภาคนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต. สาขาวิชานโยบายสาธารณะ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- เกียรติศักดิ์ เรือนทองดี. (2536). “ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนาศึกษาเฉพาะกรณีตำบลสหกรณ์นิคม อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- โกวิท พวงงาม. (2553). **ถอดรหัส 3 การพัฒนา: ชุมชน สังคม ท้องถิ่น ประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.
- จิตจำนงค์ กิติเกียรติ และ ชัยวัฒน์ สิทธิภราดร. (2532). **การพัฒนาชุมชน: การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: พัฒนาหลักสูตร.
- จิรพรรณ กาญจนะจิตรา. (2551). **การพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสังคมวิทยา-มานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชัยวุฒิ ชัยพันธุ์. (2544). **หลักและทฤษฎีเศรษฐศาสตร์พื้นฐาน**. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทงศักดิ์ คุ่มไชนะ้า. (2540). **หลักการพัฒนาชุมชน**. ขอนแก่น: ภาควิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นงเยาว์ ทองสุข. (2558). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอสีกา จังหวัดตรัง.” **วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์** 1, 3: 9 - 15.
- นพพร จันทรนำชู. (2557). **เศรษฐศาสตร์กับการพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ Saroj Digital Print & Copy Center.
- นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. (2547). **การมีส่วนร่วม หลักพื้นฐานและเทคนิค และกรณีตัวอย่าง**. เชียงใหม่: สิริลักษณ์การพิมพ์.
- บรรเจิด สอพิมาย. (2550). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลในเมือง อำเภอพิมาย จังหวัดนครราชสีมา.” วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). **วิธีการสร้างสถิติสำหรับการวิจัย**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

- ประเวศ วะสี. (2542). **เศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม แนวทางพลิกฟื้นเศรษฐกิจสังคม**. กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.
- ปริญญา บุตรอยู่. (2557). “การมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตเทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.” วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปวีณา วีรยางกูร. (2554). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลอ้อมเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.” การค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปิยนุช สมสมัย. (2553). “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างพื้นที่สาธารณะ กรณีศึกษา ชุมชนโพธิ์โมสต์เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร.” การค้นคว้าอิสระภูมิสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิสถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปิยะศักดิ์ อภิเดชรัตน์. (2550). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเทศบาลตำบลบ่อทอง อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี.” ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พัชรี กุณชาติทอง. (2551). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเทศบาลเมืองชะอำ จังหวัดเพชรบุรี.” ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์. (2549). **การสร้างพลังชุมชนโดยขบวนการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: เลิฟและลิฟเพรส.
- พิพัฒน์ รุ่งกานต์วิวัฒน์. (2557). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมลพิษทางน้ำ กรณีศึกษาคลองดำเนินสะดวก ในเขตตำบลประสาธสิทธิ์ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี.” วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พูลศักดิ์ ชูพาณิชย์สกุล. (2551). **การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจกรรมการพัฒนาตนเอง เมืองอุดรดิตถ์**. อุดรดิตถ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- ไพรัตน์ เตชะรินทร์. (2527). **นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์ การพัฒนาปัจจุบันของประเทศไทย ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.

เมธาสิทธิ์ ฉัตรตันศรีสกุล. (2558). **ความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมการดำเนินชีวิตตามหลัก**

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียนโรงเรียนราชินีบูรณะ จังหวัดนครปฐม.

นครปฐม: ราชินีบูรณะ.

รัฐพงศ์ บุญญานวัตร. (2552). **รายงานผลการวิจัยการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของ**

ประชาชนเขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

รัถยานภิศ รัชตะวรรณ และคณะ. (2561). “กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาสุขภาพะ.”

วารสารเทคโนโลยีภาคใต้ 11, 1: 233.

วิชารวรรณ นิลเกตุ. (2553). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเตื่อ.” รายงานการศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต

สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่นมหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วลัยลักษณ์ หนูพันธ์. (2559). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้าน ตามแนวทาง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านตบกปก-ตาสึง หมู่ที่ 6 ตำบลวังสรรพรส อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี.” วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐ และภาคเอกชน วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

วันพร จันทร์เวโรจน์. (2543). “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน (กพสม.) ในการ

อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม: ศึกษาเฉพาะกรณี กพสม.ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลของอำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2531). **หลักการพัฒนาชุมชน: การพัฒนาชุมชนประยุกต์.** กรุงเทพฯ:

โอเดียนสโตร์.

วิชญ์ ทองบพิตร. (2559). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของ

หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม.” **วารสารราชธานีวิชาการ 1: 2504 - 2518.**

วิชญ์ หยกจินดา. (2557). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน หมู่บ้านทุ่งกว้างตำบล

ทับไทร อำเภอดงน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี.” วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.

ศรีนวล แดงภู และคณะ. (2561). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจ

พอเพียงต้นแบบชุมชนบ้านร่องหมากน้อย ตำบลกลันตา อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์.”

วารสารบัณฑิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย 16, 1: 255 - 266.

สนธยา พลศรี. (2545). **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน.** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

- สัมฤทธิ์ กางเพ็ง. (2544). “รูปแบบการมีส่วนร่วมในสถานศึกษา.” **ข้าราชการ** 22, 1 (ตุลาคม - พฤศจิกายน).
- สาคร คุณชื่น. (2543). “การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียนในการนำภูมิปัญญามาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร.” วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2539). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่แปด พ.ศ.2540 - 2544**. กรุงเทพฯ: เม็ดทรายพริ้นติ้ง.
- _____. (2544). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่เก้า พ.ศ.2545 - 2549**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2554). **เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- _____. (2559). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ.2560 - 2564**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สิรินทร์ทิพย์ เกสร. (2545). “บทบาทการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและผู้นำชุมชนต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดมหาสารคาม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาคุรุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- สุนิสา ฮวบกอง. (2556). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลหนองขาม อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี.” การศึกษาอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุปราณี โล่ภักดีสวัสดิ์. (2557). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาเขื่อนขุนด่านปราการชล อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนครนายก.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2541). **การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ**. กรุงเทพฯ: มติชน.
- โสภิตา ศรีนุ่น. (2558). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเมืองเบตง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา.” สารนิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

- องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยางโทน. (2555). **ข้อมูลชุมชนบ้านหัวเขาจีน หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยยางโทน.** ราชบุรี: อัดสำเนา.
- อนุชิต โมพันดุง. (2560). “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาสามปีของเทศบาลนครแหลมฉบัง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี.” วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อลงกรณ์ จุฑาเกตุ. (2556). “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต: พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติกรุงเทพมหานคร.” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาดูแลชีวิตและการพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เอกลักษณ์ ทองเสมียน. (2550). “การศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาน้ำตกเก้าโจน ตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี.” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ภาษาต่างประเทศ

- Bryman, A. (1986). **Leadership and Organization.** London: Routledge & Kegan Pahl.
- Chambers, R., Pacey, A., and Thrupp, L. A. (1979). **Farmer First: Farmer Innovation and Agricultural Research.** Short Run Press, North Yorkshire.
- Chris, C., and Jacqui, D. (2005). “Taming the mountain: Human ecology, Indigenous Knowledge, and Sustainable Resource management in the Doko Gamo Society of Ethiopia.” **Dissertation Abstracts International.**
- Denzin, N. K. (1978). **The research act: a theoretical introduction to Sociological methods.** 2th ed. New York: McGraw-Hill.
- Johanna, D. L., and Titing, M. (2001). “Credit Cooperative as Alternative as Alternative Community Informal Care System for Women.” **Journal of Population and Social Studies.** 10, 1 (July): 75-88.
- Kaufman, H. F. (1979). “Participation in Organization Activities in Selected Kentucky Localities” **Agriculture Experiment Station Bulletin.**
- Wold, Cameron L. (2006). **Reati cng a valuc-sdded community: The effect of a planning curriculum on rural community community residents engaged in economic development.** Planning. Idaho: University of Idaho.

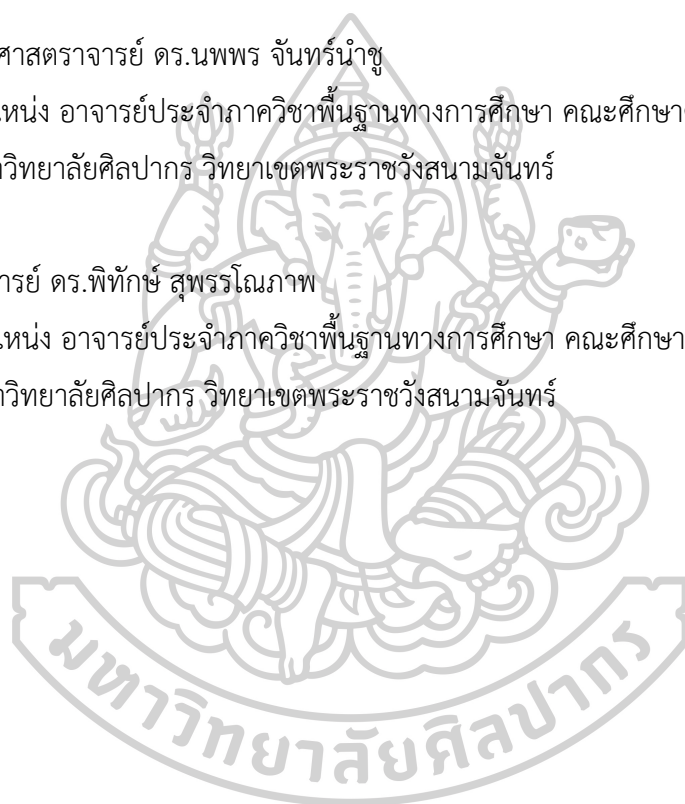
ภาคผนวก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือแบบสอบถาม จำนวน 3 ท่าน ดังนี้

1. รองศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการชุมชน คณะวิทยาการจัดการ
มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี
2. รองศาสตราจารย์ ดร.นพพร จันทร์นำชู
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
3. อาจารย์ ดร.พิทักษ์ สุพรรณโณภาพ
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์

ภาคผนวก ข
หนังสือขอเชิญผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806 ^{๖๖๓/๗๘35}

วันที่ 17 กันยายน 2561

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ สังข์รักษา

ด้วย นายสุธาวิ กลิ่นอุบล รหัสประจำตัว 58260307 นักศึกษาระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางแพะ จังหวัดราชบุรี "

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญ เป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

(อาจารย์ ดร.อริกมาส มากจ้อย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806 ๒๖๓/๗๘36

วันที่ 17 กันยายน 2561

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน รองศาสตราจารย์ ดร.นพพร จันทร์นำชู

ด้วย นายสุธาวิ กลิ่นอุบล รหัสประจำตัว 58260307 นักศึกษาระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาเงิน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี "

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อ โปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

(อาจารย์ ดร.อริกมาส มากจู้)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806 ๖๖๖/๖๖๖

วันที่ 17 กันยายน 2561

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน อาจารย์ ดร.พิทักษ์ สุพรรณโณภาพ

ด้วย นายสุธาวิ กลิ่นอุบล รหัสประจำตัว 58260307 นักศึกษาระดับปริญญาโท บัณฑิต
สาขาวิชา พัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง " การศึกษาการมีส่วนร่วม
ของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบล
ห้วยยางโทน อำเภอบางแพะ จังหวัดราชบุรี "

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ ขอเรียนเชิญท่านในฐานะผู้เชี่ยวชาญ
เป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

(อาจารย์ ดร.อริกมาส มากจู้ย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

ผลการวิเคราะห์การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ (IOC)

Index of Item Objective congruence

ตารางที่ 24 ตารางวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของชุมชน
ต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี

รายการขอความคิดเห็น		ผู้เชี่ยวชาญคนที่			IOC	แปลผล
		1	2	3		
ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ						
1	ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนหรือตัดสินใจเลือกกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	0	+1	0.67	ใช้ได้
2	ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดขั้นตอนหรือวางแผนการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	0	+1	0.67	ใช้ได้
3	ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นคัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล เมื่อคณะกรรมการชุมชนเลือกกิจกรรมหรือโครงการที่ไม่ตรงกับการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	0	+1	0.67	ใช้ได้
4	ท่านมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือและพิจารณาโครงการต่าง ๆ ที่อาจเกิดปัญหาต่อการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	0	+1	0.67	ใช้ได้
5	ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา วิเคราะห์หาสาเหตุ และร่วมหาแนวทางแก้ปัญหา เพื่อการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	0	+1	0.67	ใช้ได้

ตารางที่ 24 ตารางวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี (ต่อ)

รายการขอความคิดเห็น		ผู้เชี่ยวชาญคนที่			IOC	แปลผล
		1	2	3		
ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน						
6	ท่านมีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
7	ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการ เพื่อการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
8	ท่านมีส่วนร่วมในการคัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล เมื่อคณะกรรมการพัฒนาชุมชนดำเนินกิจกรรมไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	0	+1	0.67	ใช้ได้
9	ท่านมีส่วนร่วมในการเชิญชวนให้คนในชุมชนเข้าร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	0	+1	0.67	ใช้ได้
10	ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	0	+1	0.67	ใช้ได้

ตารางที่ 24 ตารางวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี (ต่อ)

รายการขอความคิดเห็น		ผู้เชี่ยวชาญคนที่			IOC	แปลผล
		1	2	3		
ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์						
11	ท่านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
12	ท่านรู้สึกภาคภูมิใจเมื่อกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวท่านเองและชุมชน	0	+1	+1	0.67	ใช้ได้
13	ท่านเห็นว่าชุมชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ที่ชุมชนได้ทำร่วมกัน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
14	ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้เป็นที่รู้จักของคนทั่วไป	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
15	ท่านเห็นว่าการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนได้อย่างยั่งยืน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

ตารางที่ 24 ตารางวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญต่อแบบสอบถามการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี (ต่อ)

รายการขอความคิดเห็น		ผู้เชี่ยวชาญคนที่			IOC	แปลผล
		1	2	3		
ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล						
16	ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
17	ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการชุมชน เพื่อปรับปรุงกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมกับชุมชน	+1	0	+1	0.67	ใช้ได้
18	ท่านมีส่วนร่วมในการเสวนาและแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นข้อมูลในการประเมินผลการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
19	ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงวางแผนเพื่อพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
20	ท่านมีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือให้องค์กรอื่น ๆ เข้ามาติดตามและประเมินผล เพื่อพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	+1	0	+1	0.67	ใช้ได้

ภาคผนวก ง
เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี

คำชี้แจง

แบบสอบถามฉบับนี้สำหรับหัวหน้าครอบครัวในครัวเรือนชุมชนบ้านหัวเขาจีน ผู้วิจัยขอ
ความกรุณาตอบแบบสอบถามนี้ตามความจริง โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง หรือเติมข้อความ
ลงไป ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจะปกปิดเป็นความลับ และจะนำไปวิเคราะห์เพื่อนำผลการวิจัยไปพัฒนาการมี
ส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี

แบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 3 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จ
ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน
อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

คะแนน 5	หมายความว่า ท่านมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ	มากที่สุด
คะแนน 4	หมายความว่า ท่านมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ	มาก
คะแนน 3	หมายความว่า ท่านมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ	ปานกลาง
คะแนน 2	หมายความว่า ท่านมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ	น้อย
คะแนน 1	หมายความว่า ท่านมีส่วนร่วมอยู่ในระดับ	น้อยที่สุด

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
ของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน
ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับการอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้
เป็นอย่างดี ขอบขอบคุณทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมืออย่างดีมา ณ โอกาสนี้ คำตอบของท่านจะเป็น
ประโยชน์ต่อการศึกษาโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง

นายสุธาวิ กลิ่นอุบล

นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่เป็นตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ

- (1.) ชาย (2.) หญิง

2. อายุ

- (1.) ต่ำกว่า 20 ปี (2.) 20 – 40 ปี
 (3.) 41 – 60 ปี (4.) 60 ปีขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

- (1.) ต่ำกว่าปริญญาตรี (2.) ปริญญาตรี
 (3.) สูงกว่าปริญญาตรี

4. อาชีพ

- (1.) เกษตรกรรม (2.) รับจ้าง
 (3.) ธุรกิจส่วนตัว (4.) รัฐบาล/รัฐวิสาหกิจ
 (5.) อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

5. รายได้ (บาท/เดือน)

- (1.) ต่ำกว่า 15,000 บาท (2.) 15,000 – 20,000 บาท
 (3.) 20,001 – 25,000 บาท (4.) สูงกว่า 25,001 ขึ้นไป

6. ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในชุมชน

- (1.) ต่ำกว่า 5 ปี (2.) 5 – 10 ปี
 (3.) มากกว่า 10 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่เป็นตรงกับความเป็นจริงของท่าน

7. สถานภาพในชุมชน

- (1.) เป็นผู้นำชุมชน/ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล/หัวหน้ากลุ่ม
 (2.) เป็นลูกบ้าน

8. การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน

- (1.) ไม่ได้เข้าร่วมกลุ่มใด ๆ (2.) เข้าร่วม 1 กลุ่ม (3.) เข้าร่วม 2 กลุ่มขึ้นไป

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี คำชี้แจง แบบสอบถามนี้มีคำถาม 4 ด้าน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making)
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation)
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits)
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการมีส่วนร่วมของท่านเพียงข้อเดียว

ข้อ ที่	ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จ ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ต.ห้วยยางโทน อ.ปากท่อ จ.ราชบุรี	ระดับการมีส่วนร่วม				
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ						
1	ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนหรือตัดสินใจเลือกกิจกรรมเพื่อพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					
2	ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดขั้นตอนหรือวางแผนการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					
3	ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นคัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล เมื่อคณะกรรมการชุมชนเลือกกิจกรรมหรือโครงการที่ไม่ตรงกับการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					
4	ท่านมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือและพิจารณาโครงการต่าง ๆ ที่อาจเกิดปัญหาต่อการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					
5	ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา วิเคราะห์หาสาเหตุ และร่วมหาแนวทางแก้ปัญหา เพื่อการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					

ข้อ ที่	ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จ ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาเงิน ต.ห้วยยางโทน อ.ปากท่อ จ.ราชบุรี	ระดับการมีส่วนร่วม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน						
6	ท่านมีส่วนร่วมในการคัดเลือกคณะกรรมการดำเนินกิจกรรม เพื่อการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง					
7	ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมตามโครงการ เพื่อการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง					
8	ท่านมีส่วนร่วมในการคัดค้านหรือโต้แย้งอย่างมีเหตุผล เมื่อคณะกรรมการพัฒนาชุมชนดำเนินกิจกรรมไม่ตรงตาม วัตถุประสงค์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง					
9	ท่านมีส่วนร่วมในการเชิญชวนให้คนในชุมชนเข้าร่วมปฏิบัติ กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง					
10	ท่านมีส่วนร่วมในการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่ม ต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง					
3. ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์						
11	ท่านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมหรือ โครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง					
12	ท่านรู้สึกภาคภูมิใจเมื่อกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียง ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อตัวท่านเองและชุมชน					

ข้อ ที่	ลักษณะการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จ ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาเงิน ต.ห้วยยางโทน อ.ปากท่อ จ.ราชบุรี	ระดับการมีส่วนร่วม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		(5)	(4)	(3)	(2)	(1)
13	ท่านเห็นว่าชุมชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาชุมชนตาม แนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จากกิจกรรมหรือ โครงการต่าง ๆ ที่ชุมชนได้ทำร่วมกัน					
14	ท่านมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการพัฒนา ชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้เป็นที่ รู้จักของคนทั่วไป					
15	ท่านเห็นว่าการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนได้ อย่างยั่งยืน					
4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล						
16	ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรม ต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง					
17	ท่านมีส่วนร่วมในการประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับ เจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการชุมชน เพื่อปรับปรุงกิจกรรม หรือโครงการต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสมกับชุมชน					
18	ท่านมีส่วนร่วมในการเสวนาและแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็น ข้อมูลในการประเมินผลการพัฒนาชุมชนตามแนวทาง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					
19	ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็นอันเป็น ประโยชน์ในการปรับปรุงวางแผนเพื่อพัฒนาชุมชนตาม แนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					
20	ท่านมีส่วนร่วมในการขอความร่วมมือให้องค์กรอื่น ๆ เข้ามา ติดตามและประเมินผลเพื่อพัฒนาชุมชนตามแนวทาง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					

ตอนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จ
ในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน
อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี ในด้านต่าง ๆ

4.1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ปัญหาและอุปสรรค.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

4.2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ปัญหาและอุปสรรค.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

4.3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

ปัญหาและอุปสรรค.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

4.4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ปัญหาและอุปสรรค.....

.....

ข้อเสนอแนะ.....

.....

...ขอขอบคุณที่ท่านกรุณาตอบแบบสอบถาม...

แนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

เรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางบาล จังหวัดราชบุรี

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้มี 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน
ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางบาล จังหวัด
ราชบุรี

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสัมภาษณ์นี้ จะนำไปวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยใน
ภาพรวม ซึ่งจะไม่ส่งผลเสียต่อผู้ให้สัมภาษณ์ ทั้งในหน้าที่และการปฏิบัติงานแต่อย่างใด

ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ.....นามสกุล.....

ที่อยู่ บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... ตำบล..... อำเภอ.....

จังหวัด..... หมายเลขโทรศัพท์.....

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. อายุ..... ปี 2. เพศ.....

3. ระดับการศึกษา..... 4. อาชีพ.....

5. รายได้/เดือนบาท 6. ระยะเวลาในการเข้าอาศัยอยู่ในชุมชน.....ปี

7. สถานภาพในชุมชน เป็น.....

8. มีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน จำนวน กลุ่ม

ลงชื่อ.....(ผู้ให้สัมภาษณ์)

การบันทึกข้อมูล (ผู้วิจัย) / (จดบันทึก/บันทึกเสียง)

ผู้สัมภาษณ์ (ผู้วิจัย).....

สัมภาษณ์เมื่อวันที่ เดือน..... พ.ศ. เวลา.....ถึง..... น.

สถานที่สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางท้อ จังหวัดราชบุรี

1. การเปิดการสัมภาษณ์สร้างความคุ้นเคย

เริ่มการสนทนา

แนะนำตัว และบอกวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์เชิงลึก

1.1 ขอให้แสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ ไม่มีผลกระทบกับผู้สนทนาแต่อย่างใด เพราะจะไม่มีการอ้างอิงเป็นการบุคคลว่าใครพูด แต่จะนำเสนอเป็นความคิดเห็นส่วนรวม

1.2 ขออนุญาตเริ่มการสนทนา ขออนุญาตบันทึกเทปเพราะอาจจดไม่ทัน แต่เทปนี้จะไม่นำไปเผยแพร่ที่ไหน นอกจากผู้วิจัยจะนำมาเปิดฟังเพื่อสรุปความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์เท่านั้น

2. เรื่องราวในประเด็นต่าง ๆ คือ

2.1 การดำเนินงานเพื่อพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เย็นเป็นสุข เกิดขึ้นได้อย่างไร

2.2 มีการส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงแก่ประชาชนในชุมชนอย่างไรบ้าง

2.3 มีวิธีการในการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จอย่างไร

- ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
- ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
- ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
- ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

2.4 ปัจจัยที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มีอะไรบ้าง

2.5 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มีแนวทางใดที่จะทำให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

2.6 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มีอะไรบ้าง

ภาคผนวก จ
รายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลัก

รายชื่อผู้ให้ข้อมูลหลักเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชน
ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บ้านหัวเขาจีน
ตำบลห้วยยางโทน อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี

ที่	รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์	ตำแหน่งหน้าที่
1	นายประทุม เทพธรรม	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยางโทน
2	นายสันติ กลิ่นสุคนธ์	กำนันตำบลห้วยยางโทน
3	นายอำนาจ มหาพล	ประธานศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านหัวเขาจีน
4	นางศรีไพร นันทกิจ	เลขานุการศูนย์วัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านหัวเขาจีน
5	นางสมหมาย กลิ่นสุคนธ์	สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยางโทน
6	นางสมนึก เทพธรรม	ประธานชุมชนบ้านหัวเขาจีน
7	นางยุพิน ไหมละออง	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหัวเขาจีน
8	นางสาววิภา จันทร์คำ	เหรียญกฐนบ้านหัวเขาจีน
9	นางวีณา สุขอยู่	ปราชญ์ชาวบ้านหัวเขาจีน

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายสุธาวิ กลิ่นอุบล
วัน เดือน ปี เกิด	22 กุมภาพันธ์ 2532
สถานที่เกิด	จังหวัดเพชรบุรี
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2555 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี วิชาเอกภาษาไทย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2558 ศึกษาต่อระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ที่อยู่ปัจจุบัน	3 หมู่ 5 ซอยท่าไต้ 4 ตำบลยางหย่อง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี 76130

